

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANA BİLİM DALI

TÜRK VE FİLİSTİN HUKUKLARINDA BANKA
YATIRIMCISININ KORUNMASI

Yüksek Lisans Tezi

Ahmed J.I. ALSHALFOUH

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Nevşehir
Ağustos, 2023

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANA BİLİM DALI

**TÜRK VE FİLİSTİN HUKUKLARINDA BANKA
YATIRIMCISININ KORUNMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmed J.I. ALSHALFOUH

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Nevşehir
Ağustos, 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Ahmed J.I. ALSHALFOUH

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Türk ve Filistin Hukuklarında Banka Yatırımcısının Korunması” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ahmed J.I. ALSHALFOUH

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı Başkanı

Unvanı Adı SOYADI,

İmza

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN danışmanlığında Ahmed Jamil Ibrahim ALSHALFOUH tarafından hazırlanan “**Türk ve Filistin Hukuklarında Banka Yatırımcısının Korunması**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

Üye : Doç. Dr. Ebrucan İSLAMOĞLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Aydın Alber YÜCE

İMZA

.....

.....

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

.....

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Uzun bir yolu tamamlamanın heyecanı içindeyim. Bu uzun yolda destekleri ve varlıklarıyla bana hem güç hem de bu mücadelede yanımda olan çok kıymetli aileme teşekkür ederim. Yüksek lisans okumam için beni teşvik eden, değerli ilimleriyle beni büyüten babam Sayın Jamil ALSHALFOUH'a ve her türlü emekleriyle, fedakârlıklarıyla yanımda olup destek veren annem Sayın İlham ALSHALFOUH'a teşekkür ederim. Aynı şekilde destekleriyle her zaman ve her şeyde yanımda olduklarını bildiğim değerli abilerim ve kardeşime teşekkür ederim.

Bilgi birikimiyle, ilmiyle yoluma ışık tutan, bana her türlü konuda yardımını esirgemeyen, birlikte çalışmaktan ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum çok değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN'a çok teşekkür ederim.

TÜRK VE FİLİSTİN HUKUKLARINDA BANKA YATIRIMCISININ KORUNMASI

Ahmed J.I. ALSHALFOUH

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı,
Yüksek Lisans Tezi, Ağustos-2023

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Buket Çatakoğlu AYDIN

ÖZET

Bankalar, çalışmalarını sırasında birçok zorlukla karşı karşıya kalırlar. Bunların en önemlisi, ekonomik ve kalkınma hedeflerine yön veren bankacılık istikrarını bozacak faktörlerdir. Çünkü bankacılık istikrarı ekonomik büyüme, rekabet ve artan bankacılık verimliliği ve etkinliği ile sonuçlanır.

Banka mevduatlarının bunları yatıran tasarruf sahiplerine (mudilere) geri ödenmesi gerektiği bilinmektedir. Genel olarak para sisteminin bütünlüğü, para ve mevduatın temsil ettiği araçların güvenliğine dayandığından; mevduatı tehdit eden bir tehlikenin ortaya çıkması, bankacılık sistemi için de doğrudan bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, mevduat sahiplerinin mevduatlarını güvence altına almak için çalışan ve bankacılık sisteminin bütünlüğünü ve istikrarını sağlayan bir kurum veya kuruluşun varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Türk ve Filistin hukuklarında banka yatırımcılarının korunması ve kamuyu aydınlatma düzenlemeleri her iki ülkenin yasalarına ve düzenlemelerine göre farklılık gösterebilir. Bu bağlamda çalışmamızın konusu, mudilerin parasını ve haklarını koruyan ve sadece mevduat sahiplerinin değil, her türlü banka yatırımcısının bankaların iflas ve buna benzer mali durumlarını bozan süreçler karşısındaki haklarını koruyan sistemleri ele almaktır.

Bu tezde Türkiye ve Filistin Hukuklarındaki yasal düzenlemeler ve kanunların eşliğinde yatırımcıları korumakla yükümlü olan kurum ve kuruluşların etkinlikleri karşılaştırmalı şekilde incelenecek olup bu ülkelerin yatırımcı bağlamında eksik yönlerinin tespitinin sağlanması ile bu konudaki öneriler sunulacaktır. Ayrıca konuya ilişkin her türlü sistematik eser, monografi, rapor, dergi, gazete, röportaj, makale, tez vb. birinci el kaynakların taranması sağlanıp bunun vesilesi ile literatüre kazandırılması hedeflenmektedir. Araştırmada toplanan tüm bilgiler zihinsel bir süzgeçten geçirilerek sınıflandırılacak, teorik çerçeveye göre yorumlanacak ve değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk ve Filistin Hukuklarında banka yatırımcısı, banka menkul kıymet yatırımcısı, banka yatırımcısının korunması

PROTECTION OF BANK INVESTORS IN TURKISH AND PALESTINIAN LAWS

Thesis Author's

Ahmed J.I. ALSHALFOUH

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department, Master, August -2023

Counselor

Dr. Instructor Member Buket Çatakoğlu AYDIN

ABSTRACT

Banks face various challenges during their operations. The most significant among these are the factors that could disrupt banking stability, which guides economic and development goals. This is because banking stability leads to economic growth, competition, and increased banking efficiency and effectiveness.

It is widely known that bank deposits must be repaid to the depositors, who are the savers. Generally, the integrity of the monetary system relies on the security of the instruments represented by money and deposits. Therefore, the emergence of a threat to deposits poses a direct threat to the banking system. Consequently, the existence of an institution or organization that works to secure depositors' funds and ensures the integrity and stability of the banking system has been deemed necessary. The protection of bank investors and regulations regarding public disclosure may differ according to the laws and regulations of Turkey and Palestine.

In this context, the subject of our study is to examine the systems that protect depositors' funds and rights, as well as the rights of all types of bank investors, against processes that disrupt banks' financial conditions. This thesis will comparatively analyze the legal regulations and laws in Turkish and Palestinian jurisdictions that are responsible for protecting investors, and will assess the effectiveness of the institutions and organizations entrusted with this duty. Additionally, the study aims to identify the shortcomings in these countries' investor-related contexts and provide recommendations. Furthermore, all types of primary sources such as systematic works, monographs, reports, journals, newspapers, interviews, articles, theses, etc., will be reviewed and added to the literature through this research. All gathered information in the research will be filtered through a mental process, classified, interpreted according to the theoretical framework, and evaluated.

Keywords: Bank investor in Turkish and Palestinian Laws, bank securities investor, protection of bank investor

*Tezimi Filistin mücadelesinde
vatanı uğruna şehit olan
değerli abime
ithaf ediyorum...*

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA YATIRIMCISI KAVRAMI

1.1. Genel Olarak Yatırım ve Yatırımcı Kavramı	4
1.1.1. Türk Hukuku'nda Banka Yatırımcısı	4
1.1.1.1. Mevduat Sahibi Olarak Banka Yatırımcısı	5
1.1.1.2. Banka Menkul Kıymet Yatırımcısı	6
1.1.2. Filistin Hukuku'nda Banka Yatırımcısı	7
1.1.2.1. Mevduat Sahibi Olarak Banka Yatırımcısı	10
1.1.2.2. Banka Menkul Kıymet Yatırımcısı	12
1.2. Banka Yatırımcılarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler.....	13
1.2.1. Türk Hukuku'nda.....	13
1.2.2. Filistin Hukuku'nda	18

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA YATIRIMCILARININ KORUNMASI VE KAMUYU AYDINLATMA DÜZENLEMELERİ

2.1. Kamuyu Aydınlatma Belgeleri ve Bunlardan Doğan Hukuki Sorumluluk.....	21
2.1.1. Türk Hukuku'nda.....	22
2.1.1.1. Kamuyu Aydınlatma Kavramının Gelişimi	22
2.1.1.2. Kamuyu Aydınlatma Aktörü /Yükümlüsü Olarak Bankalar.....	24
2.1.1.3. Kamuyu Aydınlatma Belgeleri	25
2.1.1.3.1. Genel Olarak.....	25

2.1.1.3.2. Kamuyu Aydınlatma Belgesi Türleri	26
2.1.1.3.2.1. İzahname	27
2.1.1.3.2.2. İhraç Belgesi	29
2.1.1.3.2.3. Özel Durum Açıklamaları.....	29
2.1.1.3.2.4. Borsada İşlem Görme Duyurusu.....	31
2.1.1.3.2.5. Finansal Tablo ve Raporlar.....	31
2.1.1.3.2.6. Konsolide Mali Tablolar.....	33
2.1.1.3.2.7. Birleşme ve Bölünme İşlemlerinde Hazırlanacak Duyuru Metinleri.....	33
2.1.1.3.2.8. Pay Alım Tekliflerinde Hazırlanan Bilgi Formu	33
2.1.1.4. Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk	34
2.1.2. Filistin Hukuku'nda	40
2.1.2.1. Aydınlatma Türleri.....	41
2.1.2.2. Yasal Düzenlemeler	41
2.1.2.2.1. Filistin Para Otoritesi Tebliğleri ve Çıkarılan Rehber.....	42
2.1.2.2.1.1. Filistin Para Otoritesi Tebliğleri	42
2.1.2.2.1.2. Filistin Para Otoritesi Tarafından Çıkarılan Rehber	43
2.1.2.2.2. Filistin Sermaye Piyasası Kurulu'nca Oluşturulan Mevzuat Sistemi	44
2.1.2.2. Aydınlatmanın Sürekliliği	47
2.1.2.3. Aydınlatma İçin Kullanılan Araçlar.....	48
2.2. Bankacılık Sırrı ile Banka Yatırımcısının Korunması Arasındaki Sınır	49
2.2.1. Türk Hukuku'nda.....	49
2.2.2. Filistin Hukuku'nda	52
2.2.2.1. Genel Olarak.....	50
2.2.2.2. Filistin Bankacılık Sisteminde Gizliliğin Yasal Kaynakları.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKA YATIRIMCILARININ KORUNMASINDA UYGULANAN TAZMİN VE KORUMA MEKANİZMALARI

3.1. Yatırımcıyı Koruma ve Tazmin Sistemlerinin Genel Çerçevesi.....	63
3.2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Çerçevesinde Uygulanan Koruma Mekanizması	68
3.2.1. Türk Hukuku'nda.....	68

3.2.2. Filistin Hukuku'nda	72
3.2.2.1. Filistin Mevduat Sigorta Kurumun Genel Yapısı ve Çalışma Şekli ..	74
3.2.2.1.1. Kurum Toplantıları	74
3.2.2.1.2. Kurumun işlevleri	74
3.2.2.1.3. Kurum Genel Müdürü	75
3.2.2.2. Kurum'a Üyelik ve Kurum Finansmanı	75
3.2.2.2.1. Bankaların Kuruma Katılması Zorunluluğu	75
3.2.2.2.2. Mevduat Sigortası Fonunun Finansmanı	76
3.2.2.3. Filistin Mevduat Sigorta Kurumunun Yasal Yapısı	78
3.2.2.4. Kurumun Yatırımcılara Ödediği Miktar Aralığı	79
3.2.2.5. Sigorta Sistemi Hakkındaki Kamu Güveninin Artırılması ve Bilincinin Yükseltilmesi	84
3.3. Yatırımcıları Tazmin Fonu Çerçevesinde Uygulanan Koruma Mekanizması	85
3.3.1. Türk Hukuku'nda	85
3.3.2. Filistin Hukuku'nda	87
3.4. Bankaların Mali Durumlarının Bozulmasını Önleyici Tedbirler	88
3.4.1. Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri	88
3.4.1.1. Genel Olarak	88
3.4.1.2. Basel Düzenlemeleri Çerçevesinde Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri	89
3.4.1.2.1. Türk Hukuku'nda	89
3.4.1.2.2. Filistin Hukukunda	91
3.4.2. Karşılık	93
3.4.2.1. Türk Hukuku'nda	93
3.4.2.2. Filistin Hukuku'nda	94
3.5. Basel Düzenlemeleri Çerçevesindeki Diğer Koruyucu Mekanizmalar	97
3.5.1. Banka Şeffaflığı ve Kurumsal Yönetim	97
3.5.1.1. Türk Hukuku'nda	97
3.5.1.2. Filistin Hukuku'nda	99
3.5.2. Bankaların Denetimi	102
3.5.2.1. Türk Hukuku'nda	102
3.5.2.2. Filistin Hukuku'nda	105
SONUÇ	111

EKLER.....	115
KAYNAKÇA.....	118
ÖZGEÇMİŞ.....	130

KISALTMALAR VE SİMGELER

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
Bank. K.:	Bankacılık Kanunu
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
bknz. :	Bakınız
IADI:	Uluslararası Mevduat Sigorta Birliği
İİK:	İcra ve İflas Kanunu
IMF:	Uluslararası Para Fonu
KAP:	Kamuyu Aydınlatma Platformu
KHK:	Kanun Hükmünde Kararname
KVKK:	Kişisel Verileri Koruma Kurulu
R.G:	Resmi Gazete
SPK:	Sermaye Piyasası Kurulu
SerPK:	Sermaye Piyasası Kanunu
TBK:	Türk Borçlar Kanunu
TC:	Türkiye Cumhuriyeti
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TFRS:	Türkiye Finansal Raporlanma Standartları
TMK:	Türk Medeni Kanunu
TMSF:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK:	Türk Ticaret Kanunu
YTM:	Yatırımcı Taznin Merkezi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri, Nisan 2022 – Nisan 2023
Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu ve Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu 91

GİRİŞ

Araştırma Problemi

Finansal ve küresel krizlerin ortaya çıkması ve yıllar içinde tekrar etmesi, bankaların ve ayrıca bu bankalara türlü şekillerde fonlarını emanet eden yatırımcıların da kendilerine tazminat ödenmeden iflasa maruz kalması, dünya çapında merkez bankalarının kurulmasının önemli bir nedeni ve ana motivasyonuydu. Bu nedenle bankalara ellerindeki fon fazlalığını yatıran tasarruf sahiplerinin, yani banka yatırımcılarının korunmasını sağlayacak yasal düzenlemeler oluşturulmuştur. Bu çalışmada elde alacağımız araştırma problemi, banka yatırımcılarının korunmasında önemli bir yeri teşkil eden mevduat sigortası uygulamasını ve diğer koruyucu mekanizmaları Türk ve Filistin Hukukları açısından incelemektir.

Araştırmanın Konusu

Bankalar, çalışmalarında birçok zorlukla karşı karşıya kalırlar. Bunların en önemlisi, ekonomik ve kalkınma hedeflerine yön veren bankacılık istikrarını bozacak faktörlerdir. Çünkü bankacılık istikrarı ekonomik büyüme, rekabet ve artan bankacılık verimliliği ve etkinliği ile sonuçlanır.

Banka mevduatlarının bunları yatıran tasarruf sahiplerine (mudilere) geri ödenmesi gerektiği bilinmektedir. Genel olarak para sisteminin bütünlüğü, para ve mevduatın temsil ettiği araçların güvenliğine dayandığından; mevduatı tehdit eden bir tehlikenin ortaya çıkması, bankacılık sistemi için de doğrudan bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, mevduat sahiplerinin mevduatlarını güvence altına almak için çalışan ve bankacılık sisteminin bütünlüğünü ve istikrarını sağlayan bir kurum veya kuruluşun varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda çalışmamızın konusu, mudilerin parasını ve haklarını koruyan ve sadece mevduat sahiplerinin değil, her türlü banka

yatırımcısının bankaların iflas ve buna benzer mali durumlarını bozan süreçler karşısındaki haklarını koruyan sistemleri el almaktır.

Araştırmacının Amacı

Bu çalışmanın seçilmesinin temel amacı, Filistin işgali neticesinde bankacılık sisteminin zayıflamasını Türk bankacılık sistemi ile karşılaştırarak bu konuya dikkat çekilme gayesini taşımaktadır. Yatırımcıların mevduatlarının korunması yoluyla yatırımcıların korunmasına ilişkin Filistin ve Türk bankacılık yasalarını ve düzenlemelerini belirlemektir. Bu iki sistem arasındaki karşılaştırma, her iki sistemin güçlü ve zayıf yönlerine ve güçlü yönlerin nasıl desteklenip geliştirileceğine, zayıf yönlerin ise nasıl azaltılacağına odaklanarak, bankacılık istikrarını artırmada ve banka yatırımcılarının hak ve menfaatlerinin korunması hususundaki bilinçlerini artırmada olumlu bir etkide bulunacaktır.

Gerekçe

Bu konuyu seçmemiz, Filistin bankacılık sistemini ve işgalden kaynaklanan zayıflığını bertaraf edip güçlendirmek için hukuki perspektiften bakmak suretiyle, bankacılık literatürüne katkıda bulunabilmek ve aynı zamanda uygulamadaki aksaklıklara dikkat çekebilmek temel felsefesine dayanmaktadır. Türk bankacılık sisteminin ilerleme ve gelişmelerinden nasıl yararlanılabileceğini, bu deneyimlerin ve gelişmişliğin Filistin bankacılık sistemine nasıl aktarılabileceğini bulmak, bu çalışmayı seçmemizin temel nedenidir.

Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bankacılık sektörü, ekonomik büyüme ve kalkınmanın önemli bir bileşenidir. Bu bağlamda bankacılık sektörü, ihraççılar ve yatırımcılar için çok sayıda ve çeşitlendirilmiş yatırım fırsatı sunmaktadır. Öte yandan, güçlü ve etkin bankacılık sektörü yasa ve düzenlemeleri, bu sektörün gelişmesi ve sektöre olan güvenin sağlanması için hayati önem taşımaktadır. Bankacılık sektörünün düzenlenmesi gerektiği yaklaşımı çeşitli gerekçelerle haklı gösterilebilir. Bu konudaki tüm yasal düzenlemelerin amacı, bankacılık sektörünün düzgün işleyişini sağlamak için gerekli sonuçların elde edilmesi ve garanti altına alınmasıdır.

Banka yatırımcıları sadece mevduat sahiplerinden oluşmamakta, bu kavramın önemli bir ayağını da, bankaların sermaye piyasalarında önemli bir aktör olmaları itibariyle, bankaların çıkardığı sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan geniş kitleler oluşturmaktadır. Sermaye piyasası düzenlemeleri açısından da yatırımcının korunmasının merkezi ve temel bir konu olduğu kesinlikle söylenebilir. Aslında sermaye piyasası düzenlemelerinin nihai amacı, güvenli bir yatırım ortamı yaratarak piyasadaki verimsizlikleri ve hataları ortadan kaldırmak ve yatırımcılara yeterli düzeyde koruma sağlamaktır. Mayer'in doktrinde vurguladığı gibi, yatırımcıların korunması mevzuat yoluyla açıklığa kavuşturulması veya çözülmesi gereken temel konudur. Çalışmamızın kuramsal çerçevesini bu açıklamalar ışığında, mevduat sahipleri ile bankalara sermaye piyasası araçları yoluyla fon aktaran yatırımcıların korunması ekseninde ele alınacak mevduat sigortası, kamuyu aydınlatma ve diğer hukuki koruma yolları çizecektir.

Yöntem

Karşılaştırmalı bir çalışmayı içerecek bu tezde, Türk ve Filistin banka hukuklarında yatırımcının korunması kavramına yönelik literatür taraması, analizler ve çıkarımlar yapılmaya çalışılacaktır. Konuya ilişkin her türlü sistematik eser, monografi, rapor, dergi, gazete, röportaj, makale, tez vb. kaynaklar taranacaktır. Araştırmada toplanan tüm bilgiler zihinsel bir süzgeçten geçirilerek sınıflandırılacak; teorik çerçeveye göre yorumlanacak ve değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA YATIRIMCISI KAVRAMI

1.1. Genel Olarak Yatırım ve Yatırımcı Kavramı

1.1.1. Türk Hukuku'nda Banka Yatırımcısı

Harcayacağından fazla parası olan kişi, potansiyel bir yatırımcı olabilir. Bu kişi, ekstra fonlarını bankada belirli bir faizle tutabileceği gibi, aynı zamanda büyümekte olan bir şehrin yakınlarında parsellenmiş arsa gibi yatırım seçeneklerini değerlendirerek bir yatırım kararı da verebilir. Böylelikle yatırımcı kimliği kazanır¹.

Yatırım yapanlar sadece kendi fonlarını değerlendiren kişilerle sınırlı değildir. Finansal piyasalarda aracılık veya danışmanlık gibi hizmetler sunan kuruluşlar, kamu ve özel sektördeki çeşitli kuruluşlar ve alternatif piyasalarla ilgilenen kişiler de yatırımcıları oluşturan diğer kesimleri oluşturur².

Genel olarak, bireysel ve kurumsal yatırımcı olmak üzere iki tür yatırımcı grubu bulunmaktadır. Bireysel yatırımcılar genellikle kendi kendilerine yatırım yaparlar ve perakende yatırımcılar olarak adlandırılırlar. Yeterli bilgi ve zamanları olmayan kişilerin fonları, kurumsal yatırımcılar tarafından yönetilir. Kurumsal yatırımcılar ise başka kişilerin yatırımlarını belirli bir ücret karşılığında yöneten profesyonel kuruluşlardır. Kurumsal yatırımcılar arasında yatırım firmaları, ticari bankalar, sigorta şirketleri, emekli sandığı ve diğer finansal kurumlar yer alır. Kurumsal yatırımcılar, daha büyük miktarlarda işlem yaptıkları için bireysel yatırımcılara göre işlem maliyetlerinden tasarruf sağlarlar. Yatırımı bir hobi olarak gören ve yeterli zamanı

¹Adem Ayvalı, Bireysel Yatırımcı Profili ve Yatırımcı Tercihleri Üzerine Bir Araştırma: Bartın İli Örneği, s.5.

² Ayvalı, 7.

olan yatırımcılar ise kendi fonlarını yöneterek kendilerini ve ailelerini güvence altına almak, emeklilik geliri elde etmek gibi finansal hedeflerine ulaşmayı amaçlarlar³.

1.1.1.1. Mevduat Sahibi Olarak Banka Yatırımcısı

Finansal sistemlerin temel unsurunu teşkil eden, aynı zamanda fon arzı ve fon talebinin bir parçası olan 'mevduat' kavramı, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda tanımlanmaktadır. Buna göre, mevduat; *"yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder"*⁴. Bankalar için faaliyetlerini sürdürmelerini sağlayan en önemli kaynaklardan biridir⁵. Mevduat, gerçek kişiler nazarında tasarruf olarak görülürken tüzel kişiler nazarında geçici nakit imkanıdır. Diğer bir bakış açısıyla ihtiyaç sahiplerine transferin temini sağlanması bağlamında da tasarruf sahiplerinin tasarruf ettiklerinin bankalar yardımıyla tüzel kişilere ulaştırılmasıdır⁶. Başka bir ifadeyle vadeli veya vadesiz olarak gerçek veya tüzel kişinin hazır bir satın alma gücünü kullanmadan, bankaya vermesine de denmektedir. Bu iki taraf için de mevduat ilişkisi ve aradaki mevduat sözleşmesi esastır⁷. Mevduat, bankaların kaynakları arasında en önemli kaynaklardan olup bunun arttırılması için çabalamaktadırlar. Mevduat, gerçek ve tüzel kişiler için önemli olduğu kadar bankalar için de önemlidir. Öyle ki bankalar için önemli bir fon kaynağıdır. Mevduat kavramı, ülkeler bazında kanunlarla düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır. Mevduat hesapları, bu kanunlarla kayıt altına alınarak takibi sağlanan hesaplar olup para yatırıldığında açılan hesaplardır⁸.

Türkiye Cumhuriyeti'nde mevduat, Bankacılık Kanunu'na ve özel kanunlara göre mevduat kabulüne yetkili bankalar ve kuruluşlar tarafından kabul edilebilir. Mevduat para piyasasında işlem gören araçlardandır. Mevduat yatırımcılar yatırdıkları miktarda

³Faruk Akın, Nalân Ece, Kurumsal Yatırımcılar ve Türk Sermaye Piyasasında Kurumsal Yatırımcıların Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme, Abmyo Dergisi, 20. sayı, 2010, 25-26.

⁴ Bankacılık Kanunu(2005), Madde:3, <https://www.mevduat.gov.tr/mevduatmetin/1.5.5411.pdf>

⁵ Dilhan Uçar, M. Oğuz Köksal, Tasarruf Mevduatı Sigorta Sisteminin Görünümü ve Bankacılık Sektöründeki Son Durum, Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi, C.1, S. 1-2, 2019, 76.

⁶ Uçar ve Köksal, 76.

⁷ Turgut Sungur, Bankacılar İçin Banka Tekniği, 1. Baskı, İstanbul, 1999, 3.

⁸ Tülay Aydın Ünver, Müşterek Hesap, 1. Baskı, İstanbul, 2017, 35.

bankaya alacaklı durumuna gelirler⁹. Dolayısıyla, mevduat sahipleri, bankadan bu şekilde alacaklı olan kişileri veya kurumları ifade eder.

Kişi veya kurumlar kendilerinde var olan fonları bankaya yatırarak hem faiz geliri elde edip hem ödeme kolaylıkları sağlamakta ve aynı zamanda tasarruflarını korumuş olmaktadır. Türkiye’de mevduatlar; resmi mevduat, ticari mevduat, bankalar mevduatı, tasarruf mevduatı ve diğer mevduatlar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Resmi mevduat; genel ve katma bütçeli daireler, yerel yönetimler, kanunla kurulmuş döner sermayeli kuruluşlar, mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri, tereke hâkimleri ve kanunla kurulmuş sosyal kurumlara ait mevduatlardır¹⁰. Ticari mevduat ise, kooperatifler dâhil her türlü ortaklıklar, tüccarların ticarethane ve firmaları, vakıflar ve dernekler, sendikalar, birlikler ve mesleki kuruluşların kurdukları ve katıldıkları ticari işletmelere, kamu iktisadi teşebbüsleri ile yerel yönetimlerin ticari işletmelerine ait mevduatları kapsar. Tasarruf mevduatı ise, gerçek kişiler tarafından ticari işlemlere konu olmayan mevduat olarak adlandırılır. Bankaların ve özel kanunla kurulup mevduat kabulüne izin verilmiş kurumların birbirlerine yatırdıkları mevduatlar ise bankalar arası mevduattır. Bu sınıflandırmalara girmeyen mevduatlar ise diğer mevduatlar olarak kabul edilir¹¹.

1.1.1.2. Banka Menkul Kıymet Yatırımcısı

Mali piyasalar, temel olarak para ve sermaye piyasası olarak sınıflandırılır. Bankalar, para piyasasının önemli aktörleri iken aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları, yatırım fonları ve diğer sermaye piyasası kurumları sermaye piyasasının temel aktörleridir. Bankalar para piyasasının temel aktörleri sayılmasının yanında gerçekleştirdikleri sermaye piyasası faaliyetleri, halka açık olmaları sermaye piyasası ile iç içe geçtiğinin göstergesidir. Banka ve sermaye piyasası hukuklarının öncelikli gayesi tasarruf sahiplerinin ve yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunmasının yanında halkın ekonomik kalkınma konusunda etkin katılımının sağlanmasıdır¹². İşte banka menkul

⁹ Mehmet Vurucu, Ufuk Mustafa Arı, Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılık Ürün ve Hizmetleri, 1. Baskı, İstanbul, 2015, 34.

¹⁰ Vurucu ve Arı, 34.

¹¹ Cevdet Arslan, Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu Kriterlerine Göre Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016, 17.

¹² Zeynep Or, Bankaların Halka Açılması ve Kamuyu Aydınlatma Yükümlülüğü: Hukuksal Bir Bakış Açısı, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, C.3, S.1, 2011, 40.

kıymet yatırımcısı kavramı, halka açılmak suretiyle veya gerçekleştirdikleri aracılık hizmetleri bağlamında bir yatırım kuruluşu sıfatıyla, sermaye piyasasına fon fazlalarını aktaran tasarruf sahiplerinin muhataplarının banka olması itibarıyla, ortaya çıkan tablodaki yatırımcı kesimini ifade etmektedir.

Türk Hukuku açısından bankaların sermaye piyasası mevzuatına tabi olmaları iki şekilde olur. Bunlardan birincisi bankaların kendi menkul kıymetlerini halka arz etmeleri, ikincisi ise bankaların Sermaye Piyasası Kanunu'nda belirtilen sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmalarıdır¹³. Bankaların menkul kıymet veya geniş anlamda sermaye piyasası araçlarının satın alınması için kamuya yaptığı her türlü çağrı, bankanın halka arz işlemi yaptığını ve "halka açık banka" haline geldiğini gösterir. Halka arz işlemiyle birlikte, ihraç eden bankanın mali yapısı, bilanço ve zarar tabloları gibi finansal durum göstergelerinin şeffaflığı ve yönetim birimlerinin çalışma usul ve esaslarının işleyişi geniş bir kitleyi ilgilendirir¹⁴. Bu geniş kitleyi "banka menkul kıymet yatırımcısı" olarak ifade etmek yanlış olmadığı gibi, çalışmamızda banka yatırımcısının korunması kapsamında "banka menkul kıymet yatırımcısının korunması" meselesi de önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın ikinci bölümünde¹⁵ özellikle banka menkul kıymet yatırımcısının korunmasında kilit bir öneme sahip olan "kamuyu aydınlatma" düzenlemelerine yer verilecektir.

1.1.2. Filistin Hukuku'nda Banka Yatırımcısı

Arapça'da bir şeye yatırım yapmak bir ağacın meyvesi veya filizlenmesi gibi görülür.

Bir ayette "*Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah, lütfü geniş olan ve her şeyi hakkıyla bilendir*" şeklinde tarif edilmektedir¹⁶(al bakara 261). Bir şeyi çoğaltmanın, yatırım yapmanın faydası anlatılmaktadır. Yatırım

¹³ Ünal Tekinalp, Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul, 1982, s.10; Asuman Turanboy, Halka Açık Banka ve Hissedarının Korunması, Ankara, 2002, 23.

¹⁴ Or, 42.

¹⁵ Bknz. İkinci Bölüm, 2.1. Kamuyu Aydınlatma Belgeleri.

¹⁶ Kur'an- I Kerim. Bakara Süresi 261. Ayet

kavramının bilimsel kökeni ekonomiden gelir. Yatırım kavramının esasları şu temellere dayanır: Gerçek ve tüzel kişilerin ellerindeki para ile yatırım yapması olarak kabul edilir. Yatırımın farklı tanımları yapılmıştır:

- Gelecek olan para için mevcut olanı feda etmek¹⁷,
- Gelecekte elde edilebilecek daha büyük fayda için mevcut tüketimin tatmininden elde edilebilecek faydayı feda etmek¹⁸,
- Tüketimin ileri bir tarihe ertelenmesi ve bu paranın biriktirilmesi yerine yatırıma yönlendirilmesidir¹⁹.

Yatırımcı kavramı ise satın alma değerlerinde beklenen düşüşe ek olarak, yatırılan fonların bugünkü değerini telafi eden gelecekteki finansal akışları elde etmek amacıyla belirli bir zamanda, belirli bir süre için sahip oldukları paradan vazgeçen bireylerdir. Bu kimselere enflasyonun bir sonucu olarak, finansal akışların gerçekleşmeme ihtimalinde temsil edilen risk unsurunu üstlenmek için makul bir getiri sağlanmaktadır²⁰.

Yatırımlar, yatırılan varlığın türüne göre sınıflandırılır: Gerçek veya ekonomik yatırım ve finansal yatırım. Gerçek veya ekonomik yatırım yatırımcının gerçek bir varlık elde etmeyi başardığı duruma denir. Yatırımcı emtia, altın ve gayrimenkul gibi kendi içinde ekonomik değeri olan varlığı kullanarak ekonomik bir fayda elde ediyorsa burada gerçek bir yatırım vardır. Konuyu biraz daha açıklığa kavuşturacak olursak, örneğin, gayrimenkul varlıklar ile hisse senetlerini ele alalım. Bunlardan hangisi gerçek varlık hangisi finansal varlık olarak kabul edilecektir? Bir hisse senedi finansal varlık olarak

¹⁷ Mohammed Al- Hanawi, Asasiyat Alistismar Fi Borsat Alavrak Almaliyat - Kitab, Aldar Aljamiet Liltibet Valnaşır Valtavzi , Mısır (İskenderiye), 1997, 2.

¹⁸ Muhammed Matar, İdaret Alistismarat/ Alitar Alnazari Veltatbikat Alameliyat, Muassasat Alvarak Lilneşir Veltevzi, Ürdün(Amman),1999, 45.

¹⁹ Abd- Alghafar Hanafi , Asasiyat Alistismar Fi Borsat Alavrak Almaliyat : Ashum , Sanadat , Vataik Alistismar , Alhaiaarat – Kitab, Aldar Aljamiet Liltibet Valnaşır Valtavzi , Mısır (İskenderiye) , 2005 , 18.

²⁰Faisal Al-Shawawra , Alistismar Fi Borsat Alavrak Almaliyat, Alosus Alnazariat Valelmiat - Kitab , Dar Vail Lilnaşır Val Tevzi, Ürdün (Amman), 2008 , 39.

kabul edilirken, gayrimenkul gerçek varlık olarak kabul edilir. Bir payın finansal varlık olarak kabul edilmesinin nedeni bir payın sahibine gerçek bir varlığa sahip olma hakkını vermemesidir. Payın bulunduğu veya üretildiği malzeme kağıt olduğundan ve kendi içinde hiçbir değeri olmadığından, sahibine yalnızca bu varlığın getirisini sağlayan bir taleptir. Gerçek yatırım kavramı, ortaya çıkan yatırımın, yatırımcının zenginliğini ve ardından toplumun zenginliğini artıran ek ekonomik faydalar yarattığı fikrinden kaynaklanmaktadır. Servetteki artış katma değerle temsil edilir, bu nedenle bazı ekonomistler bu tür yatırımları ticari yatırımlar veya projeler olarak adlandırır²¹.

Genel olarak, menkul kıymetlere yatırım alanı dışında, tanınan tüm yatırım alanlarında fon yatırımının gerçek yatırım olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz. Gerçek yatırımın yatırımcı için bir güvenlik unsuru sağlamasına rağmen, yatırımcının nakliye, depolama ve bakım giderleri gibi nispeten yüksek dolaylı giderlere maruz kalması da dâhil olmak üzere bazı zorluk ve sorunları söz konusudur. Ayrıca gerçek varlıklara yatırım yapmak, varlığın niteliği konusunda özel uzmanlık gerektirir²².

Finansal yatırım, mevcut bir sermaye oluşumunun satın alınması olarak tanımlanır; bu, sermayeden pay, tahvil kredisinden pay, mevduat sertifikası veya sahibine kar veya faiz talep etme hakkı veren, hazine izni ve ilgili yasalarla güvence altına alınan diğer hakların satın alınması anlamına gelir²³. Finansal yatırımların ikincil piyasasında ise hisse senedi ve tahvil alım satım sürecinin, devletin genel ekonomisine somut faydası yoktur. Çünkü yeni bir hisse senedi ihracı yoktur, ancak hisse senetlerinin bir kişiden diğerine devri söz konusudur. Yabancılar tarafından bunlara yatırım yapmak, ülke projelerinin ve şirketlerinin bir kısmının ellerine devredilmesine yol açabilir. Ancak yeni projelerin genişlemesini veya yayılmasını finanse etmek amacıyla yeni hisse ve tahvil ihraçları yapılması farklı bir husustur. Çünkü burada şirketler yeni projeler satın alacaktır. Hisse senetlerinden veya tahvillerden elde edilen gerçek varlıklar (makine, teçhizat veya gayrimenkul gibi), birincil piyasalarda ihraç satışının tamamlanmasıyla

²¹Jamal Al-Jammal, Dirasat Fi Alasvak Almaliat Valnakdiet - Kitab, Dar Safa Lilnaşır Val Tevzi, Ürdün (Amman), 2002, 113.

²²Husni Haryuş, Alistismar Veltamvil Bayna Alnazariyat Valtatbik, Almaktabat Alvataniyat, Ürdün(Amman), 1996, 87.

²³ Al-Jammal, Dirasat Fi Alasvak Almaliat Valnakdiet, 251.

sona erer ve bundan sonra alım satımdan elde edilen menkul kıymetlere ne olacağına gelince, finansal yatırım bölümüne dâhil edilir²⁴.

1.1.2.1. Mevduat Sahibi Olarak Banka Yatırımcısı

Bu başlık altında önce banka mevduatı kavramını tanımlamaya çalıştık. Banka mevduatı, bir kişinin bir miktar parayı bankaya teslim ettiği ve talep üzerine veya kararlaştırılan şartlara göre iade etmekle yükümlü olduğu bir sözleşmedir. Yatırımcısına iade etmekle yükümlü olmak kaydı ile kendi faaliyetleri için kullanma hakkına sahiptir²⁵. Başka bir ifade ile talep üzerine veya üzerinde anlaşmaya varılan şartlarla iade etmeyi, kendilerine eşit miktarda iade etmeyi taahhüt etmesi koşuluyla, bireyler veya kuruluşlar tarafından bankaya emanet edilen paradır²⁶. Başka bir tanıma göre yatırımcının bir miktar para ödediği ve bankanın talepte bulunulduğunda veya vadesi geldiğinde bu tutarı yatırımcıya iade etmekle yükümlü olduğu, ayrıca mevduat değerine faiz ödemekle yükümlü olduğu bir anlaşmadır²⁷.

Mevduat kavramı, Bankalar Kanunu'nda 2010 Yılı 9 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikte şu şekilde tanımlanmaktadır: *"Likit nakit veya eşdeğeri ya da herhangi bir kişi tarafından bankaya yatırılan, çeşitli ödeme yöntemleri kapsamında toplanan veya tahsil edilen değerlerdir. Banka, mevduatın niteliğini, nasıl yatırılacağını, getirilerini ve nasıl iade edileceğini belirten yazılı bir anlaşma kapsamında taraflar aksini kabul etmedikçe, talep üzerine geri ödeme yükümlülüğü ile serbestçe yatırım yapabilir veya kullanabilir"*.

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak mevduatı, bankaya yatırılan ve talep anında, ihtardan sonra veya vadesinde ödenmesi gereken herhangi bir para birimi üzerinden toplanmasına izin verilen tutarlar olarak tanımlayabiliriz. Belirli sınıflandırmalara dayalı birçok mevduat türü vardır ve en çok kullanılan sınıflandırmalardan biri

²⁴ Ziyad Ramazan, Mabadi Alistismar Almali Valhakiki - Kitab, Dar Vail Lilnaşır Val Tevzi ,Ürdün (Amman) , 2007, 91.

²⁵ Mustafa Kemal Taha, Amaliat Albnuk- Kitab , Dar Alfıkr Aljami Lilnaşır Val Tevzi, Mısır (İskenderiye), 2005, 61.

²⁶Mohammed Hassan Shabeer, Almuamalat Almaliat Almuasera- Kitab, Dar Alkutub Almesriat, Mısır (Kahire), 2004, 264.

²⁷Muner İbrahim Hende, İdarat Albnuk Altijariet : Madhal İtihaz Alkararat - Kitab , Almaktab Alarabi Alhadis, Mısır (İskenderiye) , 2002 , 103.

aşağıdaki gibi zamansal unsurla ilgili olmalıdır: M.K. Taha'nın çalışmasında²⁸ verilmiş olan sınıflandırma şu şekildedir:

- Cari veya vadesiz mevduatlar, sahiplerinin istedikleri zaman çekebilmeleri koşuluyla bankaya yatırdıkları mevduatlardır ve banka bu tutarları kullanma yetkisine sahiptir. İslami bankalar, üzerlerinden herhangi bir masraf talep etmeyerek insanları bu tür mevduatlar yatırmaya teşvik etmeye çalışırken, bazı bankalar bu tür mevduatların sahiplerine belirli getiriler vermektedir.
- Tasarruf mevduatı, sahibinin faiz alması şartına bağlı olan, asgari mevduat varlığı ölçüsünde ve taraflar arasındaki anlaşmaya göre yatırılan tutardan çekilme hakkına sahip olan mevduatlardır. Birçok banka, yatırımcıların ihtiyaçlarını karşılamak için farklı yaş gruplarına yönelik veya konut tasarruf hesapları gibi birçok tasarruf mevduatı hesabı oluşturmuştur²⁹. Örneğin bunlardan biri de reşit olmayan küçükler için açılan bir mevduat hesabıdır. Küçük veya başka herhangi bir kişi bu hesaba para yatırma hakkına sahip olabilir. Ancak küçüğün veli veya vasisinin izni dışında bu parayı çekme hakkı yoktur.
- Vadeli mevduatlar, altı ay veya bir yıl gibi belirli bir süre sonrasına kadar iade edilmemesi kararlaştırılan mevduatlardır. Bu tür mevduat, banka için daha fazla kullanım özgürlüğüne sahip olduğundan daha faydalıdır. Bu nedenle içindeki faiz oranı nispeten yüksektir.
- İhbarlı mevduat, önceden bildirim tabi mevduattır. Geri ödemedi iki veya üç gün önce bankaya bildirilinceye kadar iade edilemeyen mevduatlardır. Böylece banka geri ödeme için gerekli fonları toplayabilir. Bu mevduat türünde mevduat yatırımcılarına, oranı genellikle vadesiz mevduat faizini aşmayan faiz ödenir.

²⁸ Taha, Amaliyat Albunuk- Kitab, 62.

²⁹Diaa Al-Saati, Asar Alvadayi Valtashilat Aleitimaniat Ala Alada Almali Lilbunuk Fi Borsat Filistin Yüksek Lisans Tezi, Islamic University, Filistin (Gazze) , 2018,30.

1.1.2.2.Banka Menkul Kıymet Yatırımcısı

Finansal yatırım, beklenen bir finansal getiri veya ek kazanç elde etmek için belirli bir dönemde menkul kıymetlere ve sermaye piyasası araçlarına yapılan harcamalara denir. Buna bağlı olarak finansal piyasa da, bir piyasa ekonomisinde makroekonomik yönetimin araçlarından biridir ve fonların toplumdaki fazla birimlerden açık birimlere aktarıldığı, yani tasarrufların yatırıma dönüştürüldüğü bir alandır. Bu nedenle finansal piyasa, ulusal fonların toplanmasında son derece önemli bir rol oynar. Finansal piyasalar, daha önce de belirtildiği gibi, bankalardan oluşan para piyasası ve sermaye piyasası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Filistin'in yaşadığı siyasi koşullar, piyasa ekonomisini en başından benimseyen Filistin Ulusal Otoritesi gelene kadar finansal piyasaların kurulmasını engellemiş, ancak daha sonra Filistin ulusal yönetimi bu piyasaların kurulmasına zemin hazırlamıştır³⁰.

Menkul kıymetlerin işleyişini düzenleyen ve yatırımcıları koruyan, menkul kıymet ihracı, menkul kıymet ticareti, uzlaşma, takas prosedürleri ve mülkiyet devri açısından sermaye piyasasının mekanizmasını kontrol eden birçok yasal düzenleme vardır. Bu düzenlemeler sermaye piyasasında ilgili taraflar arasında adalet ve fırsat eşitliğinin sağlanmasında, yatırım için uygun ve iyi bir ortamın hazırlanmasında kilit unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Filistin Menkul Kıymetler Borsası'nın çalışmalarını düzenleyen 2004 tarihli (12) sayılı Menkul Kıymetler Kanunu ile aynı yıl çıkarılan (13) sayılı Sermaye Piyasası Kurumu Kanunu Filistin sermaye piyasası hukukunda yeni bir dönemi başlatmıştır. Bu düzenlemeleri takiben 2005 yılında Filistin Sermaye Piyasası Kurumu'nun kurulması sonucunda Filistin'deki sermaye piyasası işleyişinin denetimine dair tüm görevleri bu kuruluş yerine getirmeye başlamıştır³¹.

Filistin'de de bankalar Türkiye'de olduğu gibi tahvil ve bono gibi menkul kıymetler ihraç etmekte ve bahsettiğimiz yasal çerçeve ile sermaye piyasası otoritesinin denetimlerine tabi tutulmaktadır. Banka menkul kıymet yatırımcıları da bu şekilde

³⁰Youssef Ashour, Afak Aljihaz Almasrıfi Alfilastini- Kitab, Islamic University, Filistin (Gazze) , 2007, 255.

³¹ Samir Al-Owaisi, Tahlil Etijahat Almustasmirin Alafraad Fi Suk Filastin Lilavrak Almaliat (Diraset İstitleaieit Ala Almustasmirin Alafraad Fi Kita Ğaza) Yüksek Lisans Tezi, Islamic University, Filistin (Gazze), 2010, 49.

korunmaktadır. 2004 tarihli (12) sayılı Menkul Kıymet Kanunu'nun kapsadığı en önemli noktalardan biri, piyasa ile Sermaye Piyasası Otoritesi arasındaki yetki paylaşımının sınırını düzenlemesidir. Yasanın kapsadığı en önemli hususlar şunlardır:

- Halka arz için menkul kıymet ihraç etme ve sunma sürecini organize etmek,
- Üye menkul kıymet şirketlerinin kamuya sunduğu menkul kıymet ihracını düzenlemek,
- Yatırım fonlarının kuruluş sürecini organize etmek,
- Kanun hükümlerini ihlal eden kişilere uygulanabilecek bir dizi para cezalarını düzenlemek.

2005 tarihli (13) sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda da banka menkul kıymet yatırımcısını ilgilendiren düzenlemeler bulunmaktadır. Zira bu kanun menkul kıymetler sektörü üzerindeki denetleyici rolün yürütme rolünden bağımsızlığını temsil eden bir kanun olarak kabul edilir ve bu durum banka menkul kıymet yatırımcısının korunması meselesinin de temelidir. Yatırımı teşvik etmeye ve yatırımcıları korumaya katkısının bir parçası olarak, Filistin Sermaye Piyasası Otoritesi, modern bir yasal ortam sağlayarak, açıklama ve hesap verebilirliği teşvik ederek ve kurumsal yapının sürekli gelişimini sağlayarak Filistin ulusal ekonomisindeki sermaye sektörlerinin gelişimini düzenlemeyi ve izlemeyi amaçlamaktadır. Teknik gelişmelere ayak uydurmayı ve sermaye piyasasına ilişkin uluslararası standart ve uygulamaları Filistin'de uygulamayı amaçlamaktadır.

1.2.Banka Yatırımcılarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler

1.2.1.Türk Hukuku'nda

Banka yatırımcılarına ilişkin hukuki düzenlemelerin başında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (Bank. K.) gelmektedir. Burada Kanun'un 1.maddesindeki "Amaç" başlığı hakkında özellikle bahsetmemiz önemlidir. Bu düzenlemede kanunun üç amacı olan finansal piyasalarda güven ve istikrarın, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasının ve tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasının sağlanması bilgilerinden bahsedilmektedir. Bu üç amaç hem bankacılık sisteminin işleyişinin düzgünlüğü hem

de banka yatırımcısının korunması bağlamında birbirine bağlı bir bütün teşkil etmektedir. Kanunlara genel bir amaç düzenlemesinin konulması olağan olmadığı gibi Türk banka hukukunda amaç düzenlemesi 28.06.1983 tarihli 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'den itibaren bulunmaktadır. Bunun nedeni kanun koyucunun Kanun ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili tüm hukuki düzenlemelerde, Kanun'un uygulanmasında ve Kanun'a ilişkin yargı kararlarında maddelerin yorumunda her maddenin özel amacının genel amaç düzenlemesi ile bir bütün olarak değerlendirilmesine, maddelerin bu bütün dikkate alınarak yorumlanmasına vurgu yapmak istemesidir. Bu suretle Kanun'un nihai hedeflerinden sapmalar engellenecektir.

Birinci amaç finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasıdır. Finansal piyasalar fon talebinde bulunanlarla fon arzında bulunanların fon akımlarını düzenleyen kurumların aracılığıyla bu akışı sağlayan araç ve gereçleri kullanarak karşılaştıkları piyasalardır³². Finansal piyasalar ulusal veya uluslararası olabilir. Finansal piyasalar kendi içlerinde para ve sermaye piyasaları olarak iki temel alt gruba ayrılmaktadırlar. Para piyasaları, kısa vadeli olan fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalara denir. Bu piyasalarda mevduat, ticari senetler vb. araçlar kullanılır. Orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalar, sermaye piyasalarıdır. Bu piyasalar hisse senedi, tahvil vb. araçların kullanıldığı piyasalardır. Bank. K.'na göre bankalar bu piyasalardaki bütün işlemleri yapabilmektedirler³³.

Finansal piyasalara gerektiği ölçüde fon arzı piyasaların güvenilir ve istikrarlı olmasına bağlıdır. Güven ve istikrar kavramlarının anlamı Bank. K. m.1'in gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre finansal piyasalarda güven, ilgililerin piyasanın düzenli, dürüst ve etkin çalıştığına inanmalarıdır. Bu inanç açık ve kapsamlı piyasa standartlarının oluşturulması, şeffaflığa ve kamunun aydınlatılması ilkesine uygun davranılması, finansal suçların oranının azalması, yeterli derinlik ve likiditeye sahip piyasaların kurulması, finansal sistemi koruyacak güvencelerin oluşturulması, ulusal

³² Necati Berberoğlu, Sadık Arslan, Muharrem Afşar, Hisse Senetlerinde Değerleme Yöntemleri ve Türkiye'de Hisse Senetlerinin Fiyatlarını Belirleyen Faktörlerin Analizi, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 1992, 10 (1) , 1-34 .

³³ Ramazan Öznacar, Vadeli İşlemlerin Para Piyasalarına Etkileri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, 61-62.

ve uluslararası gelişmelere ve standartlara uyum sağlayan bir piyasa düzeninin oluşturulmasıyla sağlanır.

Finansal piyasaların güvenilirliğinin temel ölçütleri, aktörlerin sözlerinde durmaları ve basiretli davranmalarıdır. Finansal piyasalarda istikrar ise fiyatlandırmada, kaynak aktarmada ve krizlerde finansal araçların etkin bir şekilde çalışmasının sağlanması ve sistemin kendi kendini iyileştirebilme kapasitesinin bulunmasıdır. Finansal piyasalarda istikrarın sağlanması için piyasaların etkin işleyişini ve aktörlerin davranışlarını belirleyici düzenlemelerin ve bu düzenlemeler çerçevesinde denetimlerin yapılması gereklidir³⁴. Bu çerçevede bankacılık mevzuatında yer alan her türlü yasa, yönetmelik ve diğer düzenlemeler banka yatırımcısına ilişkin hukuki düzenlemeler kapsamında değerlendirilebilir.

Bank. K. m.1’de sözü edilen ikinci amaç kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasının sağlanmasıdır. Kredi sisteminin etkin çalışmasının anlamı Bank. K. m.1’in gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre kredi sisteminde etkinlik bankalarda toplanan tasarrufların kredilerle üretim yatırımlarına yönlendirilmesidir. Böylece iktisadi kalkınma veya gelişme finanse edilecektir. *“Bu Avrupa Birliği banka hukukunun da temel ilkesidir. Mevduat ve kredi faizleri arasındaki farkın azalması, verilen hizmetlerin çeşitliliği, ödemelerin hızlı ve maliyetsiz gerçekleşmesi krediler sisteminin etkinliğinin başlıca göstergeleri olarak kabul edilmektedir³⁵”*.

Bank. K. m.1’ in bahsettiği üçüncü ve doğrudan banka yatırımcısını ilgilendiren amaç ise tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasıdır. Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasının anlamı Bank. K. m.1’in gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre tasarruf sahiplerinin korunması bankalardaki tasarrufların korunması ile sağlanır. Tasarruf sahiplerin tasarruflarının bankalarda gerektiği şekilde korunması, talep ettiklerinde iade edileceğine güven duymaları ile sağlanabilir. Genel anlamda tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması, bankaların tasarrufların geleceğini tehlikeye düşürmesini engelleyen düzenlemeleri içeren bir mevzuata, mali

³⁴ Özkan Zülfüoğlu, Finansal İstikrar ve Ekonomik Büyüme Amaçları Bağlamında Optimal Finansal Regülasyon Çerçevesinin Oluşturulması, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi KAÜİİBFD Cilt 10, Sayı 19, 2019, 493-499.

³⁵ T.B.M.M. Bankacılık Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları, 1/1007, 22. Dönem, 2005, 972.

güce ve ilkelere sahip olmaları ile olur. Ancak tasarruflar de kendi içlerinde çeşitli alt türlere ayrılmaktadır. Bunlar arasında tasarruf mevduatının niteliği itibarıyla diğer mevduata kıyasen daha sıkı korunması gereklidir. Bu nedenle tasarruf mevduatı sigortalanmış ve tasarruf mevduatı sahiplerine bankanın tasfiyesi olasılığında diğer alacaklar karşısında imtiyaz tanınmıştır³⁶.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Kanunu, doğrudan banka yatırımcısına yönelik olmasa da dolaylı olarak banka yatırımcısını ilgilendirir nitelikte başka bir hukuki düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanunda Banka'nın fiyat istikrarını sağlaması temel amaç olarak düzenlenmekte ve para ve kredi politikalarının belirlenmesindeki yetkileri bakımından bağımsızlaştırıldığı görülmektedir. Bu Kanun'un içerdiği düzenlemeler finansal sistemi ve bankalar sistemini bütün olarak düzenleyici niteliktedir. Bank. K. kapsamındaki bankalar da bankalar sisteminin bir parçası olarak bu düzenlemelere tabidirler. Ancak Kanun'da Bank.K. kapsamındaki bankaların bire bir maruz kalacakları düzenlemeler de yer almaktadır. T.C. M.B. Kanunu m.4/3, IV'teki Banka'nın yaptığı düzenlemelere tabi olan bankaların bu düzenlemelere uygun hareket edip etmediklerini ve kendisine gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetleme yetkisi; m.43/II'deki Banka'nın kendisine verilen görevleri yerine getirebilmesi için bankalardan her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilme ve bu bilgilerin doğru ve zamanında verilmemesi durumunda bankaların işlemlerini sınırlayabilme veya durdurabilme yetkisi; m.40/I'deki Banka'nın bankalara kredi vermesi yetkisi buna örnek olarak verilebilir. Bankaların anılan düzenlemeler doğrultusunda T.C.M.B'nin uzaktan denetimine tabi olması, esasında bu bankaların doğrudan muhatabı olan banka yatırımcısının hak ve menfaatlerinin de korunmasında etkili ve önemli olacak hukuki düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bank. K.'da hüküm bulunmayan durumlarda genel hüküm olarak uygulanacak olan kanunlar, bu başlık altında değerlendirebileceğimiz diğer hukuki düzenlemeleri oluşturmaktadır. Bank. K. m.2/III'e göre bu Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanacaktır. Genel hüküm oluşturabilecek kanunlar Bank. K. kapsamındaki bankaların türünün anonim şirket olması nedeniyle başta Türk Ticaret Kanunu (TTK) olmak üzere Türk Borçlar Kanunu (TBK), Türk Medeni Kanunu

³⁶ Bknz. Bankacılık Kanunu Madde:1.

(TMK), Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK), İcra ve İflas Kanunu (İİK), 5941 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizi Hakkında Kanun, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu vb.'dir. Ancak banka işletmesinin faaliyet konularının ve işlevinin finansal piyasalardaki önemi ve bu doğrultuda bankaların kendine özgü özellikleri olan bir anonim şirket olmasından dolayı, bütün bu genel hükümler banka işletmesine ancak banka işletmesinin niteliğine uygun oldukları ölçüde uygulanabileceklerdir.

Bankacılık sektörüne ilişkin örf ve adet hukuku da banka hukukunun kaynaklarından ve banka yatırımcısına ilişkin yazılı olmayan hukuki düzenlemeler bağlamında anılabilir. Bank. K. m.2/III gereği Bank. K. kapsamındaki işlere bu Kanun'da ve genel hükümlerde hüküm bulunmayan durumlarda bankacılık sektörüne ilişkin örf ve adet hukuku uygulanacaktır. Bank. K. m.2/III hükmü TTK m.1/II'deki sıralamadan ayrılmış olmakla beraber, bankalar arası örf ve adetin içeriğine ve kapsamına ilişkin TTK'nın "ticari örf ve adet" başlığını taşıyan 2. maddesi, Bank.K. m.2/III gereği genel hüküm olarak bankacılık sektörüne ilişkin örf ve adet bakımından da uygulanacaktır.

Banka yatırımcısına ilişkin kanunlar dışında uygulanabilecek ikincil hukuki düzenlemeler de Türk bankacılık hukukunda önemli bir yer işgal etmektedir. Bunlar başta Bank. K.'nin verdiği yetkilere dayanarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından çıkarılan düzenlemeler olmak üzere, T.C.M.B., Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, SPK vb. kuruluş ve kurumlar tarafından çıkarılan yönetmelik, tüzük, tebliğ, karar niteliğinde düzenlemelerdir.

Bilimsel içtihat (öğreti/doktrin) ve yargı içtihatları da hukukun diğer alanlarında olduğu gibi banka hukukunun yardımcı kaynakları arasında yer alan ve banka yatırımcısına ilişkin hukuki düzenlemeler veya hukuk kaynakları arasında sayabileceğimiz diğer bir alanı oluştururlar.

1.2.2.Filistin Hukuku'nda

Filistin finans sektörü, 1915'e kadar Osmanlı mevzuatına tabiydi. İngilizlerin Filistin'i işgalinden sonra finans sektörünün işleyişi 1917'den 1948'e kadar İngiliz mevzuatı çerçevesinde yürümüştür. 1948'de İsrail'in Filistin'i işgalinden sonra 1967'ye kadar Batı Şeria Ürdün mevzuatını ve Gazze Şeridi ise Mısır mevzuatını takip etti. Filistin Kurtuluş Örgütü ile İsrail hükümeti arasında 1993-1995 döneminde geçiş aşamasına ilişkin geçici Oslo anlaşmalarının imzalanmasından sonra, 1994 yılında kurulan Filistin Ulusal Yönetimi, ekonomik alanlarda çok sayıda ve modası geçmiş uygulamaların yerini alacak kurumları oluşturmaya, yasal ve düzenleyici çerçevelerini geliştirmeye başladı. Hem bankacılık hem de bankacılık dışı finans sektörüne ilişkin düzenlemeler ortaya koydu³⁷. Mali güvenlik ağı sistemini tamamlamak, mevduat sahiplerinin fonlarını korumak ve onları güvence altına almak için Para Otoritesi, 2013 yılında Filistin Mevduat Sigorta Kurumu Yasasını çıkardı. Bu yasaya göre Filistin Mevduat Sigorta Kurumu kuruldu.

Mevduat sigortası sisteminin temel amacı, mevduat sistemine olan güveni artırmak ve bankaların finansal istikrarı için önemli olan tasarruf sahiplerinin varlıklarını korumaktır³⁸. 2013 tarihli (7) sayılı bu Kanun'un, banka yatırımcısının ve finansal istikrarın korunması, banka mevduat sahiplerinin korunması ve diğer amaçlara katkıda bulunmak gibi ana hedefleri ve bu ana hedeflerin her biri için aşağıdaki gibi gruplar halinde alt hedefleri vardır³⁹:

- Mevduat sahiplerinin paralarını çekme konusundaki paniğe düşme riskini azaltmak gerekmektedir. Çünkü bir yasanın ve mevduat garanti sisteminin yokluğunun doğal sonucu olarak, mevduat sahiplerinin panik yapma ve mevduatlarını çekmek için bankaya koşma olasılıkları yüksektir. Paniğin genellikle tek bir kurumla başladığını, ancak kısa sürede bu bankaların koşullarına bakılmaksızın bankacılık sistemini

³⁷Filistin Ekonomi Politikası Araştırma Enstitüsü (2016) , Alşumul Almali Fi Filastin, Filistin (Kudüs ve Ramallah) , 27

³⁸Rania Abu Samra, Tatvir Siasat Alvadayi Almasrıfiat Fi Zil Nazariet İdarat Alhusum - Dirasat Tatbikiat Ala Almasarıf Altijariat Alvataniat Alamilat Fi Filastin -) Yüksek Lisans Tezi, Islamic University , Filistin (Gazze) , 2007, 68.

³⁹Raafat Al-Araj, Mada Ahemiet Nizam Daman Alvadayi Fi Tadim Şabaket Alaman Almali Diraset Maydaniat Ala Aljihaz Almasrıfi Alfilastini Yüksek Lisans Tezi , Islamic University , Filistin (Gazze) , 2009, 59 – 61.

oluşturan tüm bankalara ve kurumlara yayıldığını belirtmekte fayda vardır. Bunun nedeni, bu mevduat sahiplerinin sağlıklı ve sağlıklı bankalar ile kurumlar arasında ayırım yapamamalarıdır.

- Sorunlu bankalarla başa çıkmak için resmi mekanizmaları belirlemek finansal istikrarın korunması hedefinin ikinci ayağını oluşturur. Mevduat garanti sistemi, zayıf bankacılık kurumlarında sorunların büyümesini önlemek için uygun ve hızlı yolların, çözümlerin varlığı üzerinde çalıştığı için, sorunlu kurumlarla başa çıkmayı düzenleyen eksiksiz bir önlem ve denetim mekanizmasının varlığına gereksinim duyar.

- Ödeme sisteminin korunmasına ve istikrarına katkıda bulunmak ise birinci alt hedef gurubunun diğer bir alanıdır. Bu sayede bireyler ve kurumlar, bankacılık sisteminde istikrar ve güven yoluyla hesaplarına istedikleri zaman koşulsuz olarak para yatırma ve çekme işlemlerini gerçekleştirebilirler. Ödeme sisteminin verimli çalışabilmesi için mevduat sahiplerinin bankalara yatırdıkları fonların yüksek düzeyde güvenli olduğunu hissetmeleri gerekmektedir.

- Finansal krizlerin çözülmesi ve ele alınması, finansal kriz durumlarında mevduat garanti sistemi, kurumların ve bankaların istikrarlı bir mevduat seviyesini sürdürme yeteneklerini geliştirerek kamuoyuna mevduatlarının ve paralarının güvende olduğuna dair güvence vermesine yol açar.

- Mevduat garantisinin tek başına finansal istikrarı koruyamayacağını belirtmekte fayda vardır. Ancak bunu başarmak için, bir bütün olarak ekonomi düzeyinde sağlam politikaların uygulanması veya uygun düzenleyici ve yasal sistemler gerekmektedir. Finans sektörünün sağlıklı ve sağlam olup olmadığı veya sorun ve krizlerden muzdarip olup olmadığı parasal istikrarın sağlanması için de çok önemlidir.

- Mevduat garanti sisteminin temel amaçlarından biri, özellikle bankaların koşulları hakkında bilgi ve beceriye sahip olmayan küçük mevduat sahiplerini korumak ve onlara teminat sağlamaktır. Mevduat sistemi, bankaların çöküşüne bağlı etkiler karşısında bireysel mevduat sahiplerine koruma sağlamakta ve küçük mevduat

sahiplerini bankaların durumunu takip etme ve analiz etme gibi zorlu ve karmaşık görevlerden kurtarmaktadır. Finansal istikrarı sağlamak ve mevduat sahiplerini korumak, Mevduat Sigorta Kurumu Kanunu'nun iki temel amacı olmasına rağmen, aşağıda belirtilmesi gereken başka hedefler de vardır:

- Net bir mevduat garanti sistemi kurmamış ülkelerde hükümet, mevduat sahiplerini tazmin etmek için tüm mali yükü üstlenir. Bu nedenle bir mevduat garanti sisteminin kurulması, hükümetin sorumluluğunu ve üstlenebileceği maliyetleri azaltır.

- Başka bir amaç ise küçük bankaların önündeki engelleri azaltarak rekabet güçlerinin artırılmasına katkıda bulunmaktır. Mevduat kanununa göre uygulanan bir mevduat sigorta sisteminin kurulması, yeni ve küçük bankaların büyük bankalarla rekabet etmesine izin vererek rekabet güçlerini artırır.

- Diğer bir amaç da ekonomik büyümeyi teşvik etmektir. Mevcut garanti sisteminin varlığının bankacılık sistemine fon akışını artıracığı açıktır. Bu nedenle fonlardaki bu artış, bankaların yatırım ve borç verme faaliyetlerini arttıracak ve bu da ekonomik büyümeyi hızlandıracaktır.

Tüm bu yukarıda bahsettiğimiz yasal çerçeveye ilaveten Para Otoritesi, bankalar ile bireyler arasında ve bankaların birbirleriyle iletişim sürecini kolaylaştırmayı amaçlayan sistemleri, düzenleyici araçları ve çalışma mekanizmalarını geliştirmek için bir dizi program ve sistem başlatmıştır. Bunları bankacılık sektörünün sağlamlığını, istikrarını artırmak ve yatırımcıları korumak için gerçekleştirmektedir. Bu sistemler arasında kredi bilgi sistemi, otomatik iade çekleri sistemi, borçlu derecelendirme sistemi ve ulusal elektronik ödeme sistemi sayılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA YATIRIMCILARININ KORUNMASI VE KAMUYU AYDINLATMA DÜZENLEMELERİ

2.1. Kamuyu Aydınlatma Belgeleri ve Bunlardan Doğan Hukuki Sorumluluk

Finans kuruluşlarının mevcudiyeti, iş ve işlemleri, bir yandan kuruluşun kendisini bir yandan da mahiyeti ve doğası gereği gerçek veya tüzel kişi olarak yatırımcıları birtakım hak ve yükümlülükler altına almaktadır. Bu, uluslararası çerçeve ve hukukla olabildiği gibi iç hukukla da tesis edilen düzenlemeler, kurum ve yapılar marifetiyle gerçekleşmekte olup bu araştırmanın da konularından biri olan banka yatırımcılarının korunması ilkesini ortaya koymaktadır. TTK m. 437 hükmü 2. fıkrasına göre *“her bir pay sahibi genel kurul sırasında yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir.”* Bu çalışmada banka yatırımcılarının korunması, Türk hukuku ve Filistin hukuku bağlamında ayrı ayrı olmak üzere, bilgi alma hakkı ile kamuyu aydınlatma düzenlemeleri ve belgeleri olmak üzere iki başlık altında incelenecek olup bunlardan kamuyu aydınlatma düzenlemeleri, doğurduğu hukuksal sorumluluk ile birlikte hukuki bakımdan etraflıca ele alınacaktır. Öte yandan finans kuruluşu olarak bankalar, yine mahiyeti ve doğası gereği kâr amaçlı kuruluşlar olup rekabet, ticari sır, bankacılık sırrı gibi ilkelere de tabi olduğundan kamuyu aydınlatma ile temelden çelişkili olduğunun düşünülebileceği bir hâl ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla bankacılık sırrı ile yatırımcının korunması kapsamındaki bilgi alma ve kamuyu aydınlatma arasındaki sınırın da hukuksal bakımdan irdelenmesi hayati önemi haiz olacağından söz konusu sınır da bu başlık altında ele alınacaktır.

2.1.1. Türk Hukuku'nda

Türk hukukunda kamuyu aydınlatma ilkesi ile kamuyu aydınlatma belgeleri çeşitli kanun ve tebliğlerde düzenlenmiş olmakla birlikte sermaye piyasası, yatırımcı ve bankacılık özelinde incelenecek olduğunda temel mevzuat; Sermaye Piyasası Kanunu, Bankacılık Kanunu ve bu kanunlara dayanan ilgili tebliğler ile yükümlülük ve sözleşme hükümleri kapsamında Türk Ticaret Kanunu ve Türk Medeni Kanunu, kişisel veriler bakımından ise Kişisel Verileri Koruma Kanunu'dur. Ancak bu bölümde Sermaye Piyasası Kanunu ile Bankacılık Kanunu hükümleri detaylı olarak incelenecek olup diğer mevzuata çoğunlukla yalnızca atıf yapılacaktır.

2.1.1.1. Kamuyu Aydınlatma Kavramının Gelişimi

Türk hukukunda kamuyu aydınlatma belgelerinin tarihsel arka planının anlaşılması için öncelikle Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, dolayısıyla Osmanlı tarihinde de, finans piyasasının ve finans piyasasına dair bu çalışmayı ilgilendiren hukuki düzenlemelerin gelişimine kısaca değinilmesi yerinde olacaktır.

Osmanlı tarihinde, Kırım Savaşı (1854) sonrasında, borsa ve finansal işleyişe bakıldığında faiz karşılığında kredi veren ve özel bir tüzükle yönetilen bir esnaf derneği olan Galata Bankerleri öne çıkmaktadır. Galata Bankerleri, Osmanlı ordusuna ve mahallî idarelerine sağladıkları finansman ile de Osmanlı iktisadi yapısında önemli rol oynamıştır⁴⁰.

Galata Borsasının adının değiştirilmesiyle 1866'da kurulan Dersaadet Tahvilat Borsası, bir tüzüğe sahip olmanın yanı sıra Borsa Komiserliği'nin ve Maliye Nazırı'nın denetimine tabiydi⁴¹. Bu birbiriyle ilişkili iki olay ile borsa faaliyetlerinin hukuklaşmasının gelişiminden söz etmek mümkündür⁴². Dersaadet Tahvilat Borsası'nın kuruluşundan 8 yıl sonra, 1874'te Borsa Yönetmeliği'nin çıkarılması⁴³ da

⁴⁰ Haydar Kazgan, Tarih Boyunca İstanbul Borsası, 1. Basım, İstanbul: İMKB Yayınları, 1995,30-35.

⁴¹ Mustafa İhtiyar, Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, 1. Basım, İstanbul: Beta Basım Yayım, 2006, 43.

⁴² Cemal Küçüksozen, Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması: Türk Sermaye Piyasasının Bu Açıdan Değerlendirilmesi, 1. Basım, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, 1999,71.

⁴³ Hamdi Yasaman, Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul: Hamdi Yasaman, 1992,10-11.

bunu destekler niteliktedir. Takip eden 20 yıl içerisinde ise Osmanlı, bu borsanın etkisiyle Avrupa’da hatırı sayılır bir merkez hâline gelmiştir⁴⁴.

Dersaadet Tahvilat Borsası, 1906 yılında adı değiştirilerek yerini Esham ve Tahvilat Borsası’na bırakmıştır. Esham ve Tahvilat Borsası ile birlikte gelen bir yenilik, bu çalışmanın da temel konularından olan kamuyu aydınlatma ilkesinin Osmanlı hukukunda yer bulmasıdır.

1906 tarihli Esham ve Tahvilat Borsası Nizamnamesi, Türk hukukunda kamuyu aydınlatma hükümleri içeren ilk yasal metindir. Nizamname’nin 5. maddesine göre borsa komiseri, “*borsa kanunlarına ve düzenin icra olunup olunmadığını kontrol etmekle yükümlü*”⁴⁵ olup “*piyasada gerçekleşen ve kamuyu aydınlatma ilkesini zedeleyen hileli veya aldatıcı işlemleri borsa meclisine bildirmekle görevlendirilmişti*”⁴⁶. Nizamname’de, borsaya kaydolabilmeleri için yabancı ortaklara bilanço ve yıllık gelir cetvellerini gazetede yayımlamaları şartı getirilmiş, ayrıca manipülasyon suç teşkil eden bir fiil olarak tanımlanmıştır⁴⁷.

Cumhuriyet Dönemi’nde, özellikle de liberal ekonomi politikalarının yerleşik hâle geldiği dönemlerde ise Türkiye’de kamuyu aydınlatma kavramının gelişimine dair iki büyük olaydan söz edilebilir. Bunlar 1980-1992 yılları arasında gerçekleşen Hastaş AŞ ve Bankerler Krizi olaylarıdır⁴⁸. Bu iki olayın kamuyu aydınlatma bakımından önemi ise olayların sebep olduğu finansal sorunların birtakım düzenlemeleri zorunlu kılması olarak özetlenebilir.

⁴⁴ Muharrem Karşlı, Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler, 1. Basım, İstanbul: Ormen Pazarlama, 1989, 219.

⁴⁵ COA, A. DVN. MKL. 27. 1, Akt. Esra Pekacar, Osmanlı Devleti’nde Borsa: Dersaadet Tahvilat Borsası’ndan Esham Tahvilat Borsasına Geçiş, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, 66.

⁴⁶ Nevin Meral, Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Doktora Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, 137.

⁴⁷ İhtiyar, 45.

⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Meral,139-140.

Her ne kadar Türkiye’de hukuki bağlamda kamuyu aydınlatma kavramının kullanılması 1963 yılına dayansa da yatırımcının korunması ve kamuyu aydınlatmaya dair mevzuatın gelişmesi ancak 1980’li yıllardan sonra ortaya konmuştur. 1981 tarihinde çıkarılan 2499 sayılı eski Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulan Sermaye Piyasası Kurulu(SerPK) yatırımcının korunmasını sağlamak üzere düzenleyici ve denetleyici işlemler yapmakla yükümlüdür. Ayrıca SPK, çıkardığı tebliğler aracılığıyla kamuyu aydınlatmaya yönelik kimi düzenlemeler de yapmıştır.

Eski Sermaye Piyasası Kanunu ve bu kanun ile kurulan Sermaye Piyasası Kurulu ile Türkiye’de modern anlamda bir kamuyu aydınlatma kavramından söz etmek mümkün hâle gelmiştir. Günümüzde sermaye piyasasını ve kamuyu aydınlatma ilke ve yükümlülüklerini düzenleyen başlıca mevzuat 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’dur.

2.1.1.2. Kamuyu Aydınlatma Aktörü /Yükümlüsü Olarak Bankalar

Para piyasası ve sermaye piyasası kavramlarının hem birbirinden ayrıştığı hem de keşiştiği kurumlar olarak bankalar, aslen para piyasasını temsil etseler de belirli konu ve durumlarda sermaye piyasası hükümlerine, dolayısıyla kamuyu aydınlatma düzenlemelerine tabidirler. Öte yandan “sermaye piyasası” ile “para piyasası”nın iç içeliği, aralarındaki temel farkları ya da kamuyu aydınlatma düzenlemeleri hükümlerine tabi olunma durumunu göz ardı edilemez kılmaktadır.

Öncelikle, özellikle kuruluş esasları bakımından Bankacılık Kanunu’na tabi olan bankalar, halka açık hâle gelme ile birlikte Türk Ticaret Kanunu ve özellikle Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi olacaklardır⁴⁹. Türk hukukunda bankalar SerPK m.50/a-v; kuruluş, denetim, gözetim, muhasebe, mali tablo ve rapor standartları konularında Bankacılık Kanunu’na tabi olup, bu haller dışında halka açık bankalar sermaye piyasası düzenlemelerine tabidir⁵⁰.

⁴⁹ Asuman Turanboy, Halka Açık Banka ve Hissedarının Korunması, 1. Basım, Ankara: Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2002, 27.

⁵⁰ Zeynep Or, Bankaların Halka Açılması ve Kamuyu Aydınlatma Yükümlülüğü: Hukuksal Bir Bakış Açısı, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2011,41-42.

2.1.1.3. Kamuyu Aydınlatma Belgeleri

2.1.1.3.1. Genel Olarak

Eski (mülga) Sermaye Piyasası Kanunu'nda kamuyu aydınlatma düzenlemeleri yer almışsa da kamuyu aydınlatma belgeleri, kanunda bir üst kavram altında bulunmamaktaydı. Ancak hâlihazırda yürürlükteki 6362 sayılı SerPK'da kamuyu aydınlatma belgeleri, tüm kamuyu aydınlatma belgelerini kapsayacak şekilde bir kavram olarak yer almıştır⁵¹. Sermaye Piyasası Kanunu'nun 32. maddesinde kamuyu aydınlatma belgelerinden bazıları şöyle sıralanmıştır:

“10’uncu madde çerçevesinde, aynı maddede sorumlu olduğu belirtilen kişiler ile mevzuat uyarınca izahname, pay alım tekliflerinde hazırlanan bilgi formu, özel durum açıklaması, birleşme ve bölünme işlemlerinde hazırlanacak duyuru metinleri, borsada işlem görme duyurusu ve finansal raporlar gibi Kurulca kamuyu aydınlatma amacı ile düzenlenmesi öngörülen sair kamuyu aydınlatma belgelerini imzalayanlar veya bu belgeler kendi adına imzalanan tüzel kişiler bu belgelerde yer alan yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerden kaynaklanan zararlardan müteselsilen sorumludur”⁵².

Kanun, “kamuyu aydınlatma belgesi” kavramının müstakil bir tanımını yapmamış ve lafzında kullanılan “gibi” ifadesinden bu belgelerin sayılanlarla sınırlı olmadığı, sair belgelerin de bulunabileceği anlaşılmıştır. Bu sebeple kamuyu aydınlatma belgelerinin tanımı bir doktrin meselesidir. Bu bağlamda kamuyu aydınlatma belgeleri; SPK'nın hazırlanma şeklini, muhteva etmesi gereken asgari bilgileri, yayımlanmasına ve kamuya duyurulmasına ilişkin usul ve esaslarını belirlediği kamuyu aydınlatmak ile yükümlü olanlarca yatırımcıların tam, zamanında ve doğru bir şekilde bilgilendirilmesi amacıyla hazırlanan belgelerdir⁵³. Yapılabilecek açıklama ve tanımların yanı sıra, kamuyu aydınlatma belgelerinin birtakım ortak unsurlarından da bahsedilebilir. Yukarıdaki tanımdan çıkarılabilecek bu ortak unsurlar şöyle sıralanmaktadır:

⁵¹ Nusret Çetin, Hatice Ebru Töremiş, Zeynep Cantimur, 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun Sistematiği Analizi, 1. Basım, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014, 41.

⁵² Sermaye Piyasası Kanunu, *Resmî Gazete* 28513, 6362, M. 32/1.

⁵³ Sencer Kara, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukukî Sorumluluk, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 23, 2, 2015, 131-172.

- Kamuyu aydınlatmak amacıyla hazırlanmaları,
- Kamuyu aydınlatmakla yükümlü olanlarca hazırlanmaları,
- Önceden belirlenmiş şekillere ve standartlara göre hazırlanmaları,
- Birtakım asgari bilgileri barındırmaları,
- Duyurulma ve yayınlanmaya dair usul ve esaslara tabi olmaları,
- Sorumluluk doğuran belgeler olmaları,
- Ortak unsurlarına dair usul ve esasların Kurul tarafından belirlenmesi⁵⁴.

Bu ortak unsurların yanı sıra, kamuyu aydınlatma belgelerinin işlevlerinin de açıklanması belgelerin sermaye piyasasındaki gerekliliğinin ve hukuki sorumluluk boyutunun gerekçelendirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu işlevler; aydınlatma işlevi, koruma işlevi, kontrol ve denetim işlevi, teminat işlevi, caydırma işlevi, güven ve teşvik işlevi, öngörme ve ödeme işlevi, zararı tazmin işlevi ve iktisadi işlev⁵⁵ olarak belirtilmelidir. Ayrıca kamuyu aydınlatma ilkeleri gereği, Türk hukukundaki düzenlemelere göre kamuyu aydınlatma belgelerinde bulunan bilgilerin taşınması gereken özelliklerden de bahsedilebilir. Bunlar mevzuatın düzenlediği şekliyle kamuyu aydınlatma belgelerinin düzenlenmesinde uyulma gerekliliği olan ilkelerdir⁵⁶. Sermaye Piyasası Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurulu kararları çerçevesinde kamuyu aydınlatma belgeleri tam açıklama, doğruluk ve dürüstlük, açıklık, tutarlılık, tarafsızlık, süreklilik, güncellik, hazırlanma ve duyurulmada zamanlılık, güvenilirlik ve bağımsız denetim ve karşılaştırılabilirlik⁵⁷ ilkelerine uygun olmalıdır.

2.1.1.3.2. Kamuyu Aydınlatma Belgesi Türleri

Her ne kadar kamuyu aydınlatma belgelerinin ortak unsurları ve taşıdıkları işlevleri bulunmaktaysa da bu araçlar mahiyet ve niteliğine göre farklılaşmaktadır. Temel olarak birincil ve ikincil piyasalardaki kamuyu aydınlatma olarak iki kategoride ele

⁵⁴ Fatih Soğanlı, Kamuyu Aydınlatma Belgeleri ve Bunlardan Doğan Hukuki Sorumluluk, Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020, 86-92.

⁵⁵ Soğanlı, 93-100.

⁵⁶ Güzin Üçışık, Aydın Çelik, Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolara Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, 34.

⁵⁷ Soğanlı, Kamuyu Aydınlatma Belgeleri ve Bunlardan Doğan Hukuki Sorumluluk, 100-115.

alınacak olan bu belgelerden banka faaliyetleri kapsamında olanlar ayrıntılarıyla incelenmiştir. Birincil piyasa, hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerleri ihraç eden şirketler ile alıcıların ve yeni tasarruf sahiplerinin doğrudan doğruya karşılaştıkları piyasalardır. İkincil piyasa ise halka arz edilmiş menkul kıymetlerin halk arasında el değiştirmesine aracılık yapılan piyasadır⁵⁸. Bu iki tanıma göre bankalar, hem birincil piyasada hem de ikincil piyasada faaliyet göstermekte, dolayısıyla her iki kategorideki aydınlatma belgeleriyle muhatap olmaktadır. Birincil piyasa tanımındaki “*doğrudan doğruya*” ifadesi aracılığı değil, henüz ihraç edilmeyi ve yeni tasarruf sahiplerini işaret etmektedir. İkincil piyasa tanımı ise bankalarla sınırlı olmamak üzere sermaye piyasalarında aracı konumunda olan finans kuruluşlarını ifade etmekteyse de, çalışmamızın konusu gereği, yatırımcıların bu piyasadaki muhatabı olarak bankaların anlaşılması hatalı bir çıkarım olmayacaktır.

Kamuyu aydınlatma belgeleri -bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla- birincil piyasada izahname, ihraç belgesi, sirküler⁵⁹; ikincil piyasada ise özel durum açıklamaları, borsada işlem görme duyurusu, finansal tablo ve raporlar, konsolide ve mali tablolar, birleşme ve bölünme işlemlerinde hazırlanacak duyuru metinleri, pay alım tekliflerinde hazırlanan bilgi formu şeklinde sıralanmaktadır. Birincil ve ikincil piyasa tabiri yerine, süreç temelli bir ifadeyle “*halka arz ve ihraçta kamuyu aydınlatma*” ve “*sürekli kamuyu aydınlatma*” kavramlarının kullanımıyla birincil ve ikincil piyasalara dair bir tür açıklama da yapılmış olmaktadır.

2.1.1.3.2.1. İzahname

Halka arz, sermaye piyasası araçlarının satın alınması için çeşitli yöntemlerle yapılan çağrıya verilen isimdir. Bu halka arz işlemlerinde, araçların halka arz edilmesi için düzenlenmesi zorunlu olan belgeye ise "izahname" adı verilir⁶⁰. İzahname, SerPK'nın “*Kısaltmalar ve Tanımlar*” başlıklı 3. maddesinde ise “*İhraççının ve varsa garantörün*

⁵⁸ İMKB Eğitim Seminer Programı İçeriği. 1991., Akt. Mustafa Şakir Başaran, Sermaye Piyasasında Birincil ve İkincil Pazarların Çalışması, Borsa Faaliyetleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para Banka Anabilim Dalı, 1992, 19.

⁵⁹ Nusret Çetin, 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Yatırımcıların Korunması, 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanunu Işığında Sermaye Piyasası Hukuku Sempozyumu, Ed. Korkut Özkorkut, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası Aş Vakfı), 2017, 49.

⁶⁰ Buket Çatakoğlu, Halka Arzda İzahnamenin Hukuki Niteliği ve İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluk, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 11 (1) , s.118-132, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iibfdkastamonu/issue/29620/317980> (Temmuz 2023).

finansal durum ve performansı ile geleceğe yönelik beklentilerine, faaliyetlerine, ihraç edilecek veya borsada işlem görecektir sermaye piyasası araçlarının özelliklerine ve bunlara bağlı hak ve risklere ilişkin olarak yatırımcıların bilinçli bir değerlendirme yapmasını sağlayacak nitelikteki tüm bilgileri içeren kamuyu aydınlatma belgesi” olarak tanımlanmıştır⁶¹. İzahname, tüm halka arzlarda düzenlenmesi zorunlu olan bir kamuyu aydınlatma belgesi olup⁶² yatırımcıların şirketler hakkındaki en geniş bilgilere erişebilmesini sağlamaktadır. Her ne şekilde olursa olsun tüm halka arz işlemlerindeki en temel ve en önemli kamuyu aydınlatma belgelerinden olan izahname düzenlenip SPK’nın onayına sunulmak zorundadır. İzahnamenin şekil, esas ve içeriği hakkındaki bilgiler, Sermaye Piyasası Kanunu’nda⁶³ açıklanmış olup bunlar halka arz edilecek araçlara göre değişiklik göstermekte ve belgenin içermesi gereken asgari bilgiler sermaye piyasası aracının mahiyeti ve niteliğine göre SPK tarafından belirlenmektedir. Genellikle ihraççı bilgi dokümanı, sermaye piyasası aracı notu ve özet bölümünden müteşekkil olup bir veya daha fazla belge şeklinde düzenlenebilen izahnameler şu bilgileri kapsamalıdır:

- İhraççı hakkında bilgiler
- Şirkete dair genel bilgiler
- Şirketin idari durumuna dair bilgiler
- Mali tablolara dair bilgiler
- Sermaye payları
- Halka arza dair bilgiler
- İhraççının faaliyet alanları
- Finansal analize dair bilgiler
- İhraççının idare ve denetiminden sorumlu şahıslara dair bilgiler⁶⁴.

⁶¹ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 3.

⁶² Selami Şengül, Sermaye Piyasası Mevzuatı Açıklama ve Yorumları, 1. Basım, Ankara: İmaj Yayınları, 2002, 28.

⁶³ Sermaye Piyasası Kanunu, Mm. 4, 9.

⁶⁴ Ahmet Fevzi Kibar, Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Asimetrik Bilgi Sorunsalı ve Çözüm Yolları, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 4, 2, 2018: 199-200.

2.1.1.3.2.2. İhraç Belgesi

İhraç belgesi, Sermaye Piyasası Kanunu'nda tanımlanmamış, ancak kanun uyarınca söz konusu belgelerin hazırlanması, onaylanması ve kamuya duyurulması ile ilan ve reklamlara ilişkin esasları düzenlemek amacıyla çıkarılan İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği'nin 4/1 maddesinde⁶⁵ şöyle tanımlanmıştır:

“Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilmeksizin ihraç edilmesi durumunda, yurt dışında gerçekleştirilecek ihraçlarda veya bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde duyuru metni hazırlanan sermaye piyasası aracı ihraçları hariç olmak üzere ihraççıların izahname hazırlanmaksızın gerçekleştireceği her türlü sermaye piyasası aracı ihracında, çıkarılacak sermaye piyasası araçlarının niteliği ve satış şartları hakkındaki bilgileri içeren belge”⁶⁶.

Finansal araçların halka arzının gerçekleştirilmesi veya borsalarda işlem görmesi için düzenlenen izahnamenin aksine ihraç belgesi; finansal araçların halka arz edilmeden ihraç edileceği durumlarda ihraç edilecek olan finansal araca ve satış koşullarına ilişkin bilgiler içerip SPK'nın onayına tabi olan bir kamuyu aydınlatma belgesiye de halka arz haricindeki tahsisli satışlarda düzenlenmesi sebebiyle kamuyu aydınlatma yönünden kısıtlı bir işlevi haizdir. Buraya kadarki kamuyu aydınlatma belgeleri birincil piyasadaki kamuyu aydınlatma belgeleri olup ikincil piyasadaki kamuyu aydınlatma belgeleri buradan itibaren incelenecek ve ele alınacaktır.

2.1.1.3.2.3. Özel Durum Açıklamaları

SPK'nın II-15.1 numaralı “Özel Durumlar Tebliği”nde, sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişini sağlamak amacıyla sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını ya da yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgilerin, olayların ve gelişmelerin kamuya, yatırımcıların zamanında, tam ve doğru şekilde bilgilendirilmesi suretiyle açıklanmasına ilişkin tüm usul ve esaslar belirlenmiştir⁶⁷. Özel Durumlar Tebliği'ne

⁶⁵ RG. 22.06.2023,s.28685.

⁶⁶ İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği, M. 4.

⁶⁷ Orcan Çörtük, Mustafa Erten, Türkiye’de Kamuyu Aydınlatmanın Sermaye Piyasasına Etkisi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 45, 1, 2016: 65-77.

dayanarak SPK tarafından hazırlanan Özel Durumlar Rehberi'nde sermaye piyasasında kamuya açıklanmakla yükümlü olunan bilgiler, içsel ve sürekli bilgiler olarak ikiye ayrılmıştır⁶⁸.

Özel Durumlar Rehberi'ne göre içsel bilgiler: Somut olaya ilişkin; yatırımcının yatırım kararlarında önemli kabul edeceği; kamuya açıklanmamış bilgilere ilişkin; bilgi sahibine bu bilgiye sahip olmayana kıyasla avantaj sağlama ihtimali olan; kamuya açıklanmış olduğu hâlde sermaye piyasasında bulunan aracın değerinde, fiyatında ya da yatırımcıların yatırım kararlarında etkili olabilecek bilgiler, olaylar ve gelişmeler olarak tanımlanmaktadır⁶⁹.

Sürekli bilgiler ise bunlarla sınırlı olmamak üzere şu şekilde sayılabilir: İhraççının şirket genel bilgi formu, bilgilendirme politikası, ihraççının kâr payı dağıtım kararları, kişi veya kurucunun yatırım fonunun payları borsada işlem gören ihraççı sermayesindeki payının veya oy hakkının tebliğde belirtilen oranların üstüne veya altına gelmesi ve pay haricinde ihraç edilen sermaye piyasası aracına dair faiz oranı, kupon ödemesi ve ihraçta belirlenen koşulların değişmesi vb. durumlarda bildirim yapmak⁷⁰.

Özel durum açıklamaları, Türkiye'deki şirketlerin, özellikle halka açık şirketlerin, kamuyu aydınlatma yükümlülüklerini yerine getirebilmek için resmi bir platform olarak kullanılan Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden gerçekleştirilmekte ve yayınlanmaktadır⁷¹. Bankaların özel durum açıklamaları, kamuya önemli bilgilerin doğru, eksiksiz ve zamanında iletilmesini temin eden bir mekanizma olup sermaye piyasalarının şeffaflığına katkıda bulunmak suretiyle yatırımcıların kararlarında bilinçli olmasına yardımcı olmaktadır.

⁶⁸ Sermaye Piyasası Kurulu, Özel Durumlar Rehberi, 3-27. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://spk.gov.tr/data/61e36ca51b41c61270320820/0dc4659f7005c7d2bdc5f151a7014ba8.pdf](https://spk.gov.tr/data/61e36ca51b41c61270320820/0dc4659f7005c7d2bdc5f151a7014ba8.pdf) (Temmuz.2023)

⁶⁹ Çörtük ve Erten, 11.

⁷⁰ Çörtük ve Erten, 11-12.

⁷¹ Yavuz Akbulak, Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma, Legal Hukuk Dergisi, 15, 172, 2017, 1823-1871.

2.1.1.3.2.4. Borsada İşlem Görme Duyurusu

Borsada işlem görme ya da borsada muameleye tabi olma, borsalarda finansal araçların alım satım işlemlerine konu olmasıdır⁷². Bu, borsada işlem görmenin kamuyu aydınlatma belgelerine ilişkin şartlarından ve izahnameden⁷³ farklı olarak SPK'dan alınan onaydan ve borsada işlem görme için gerekli şartlar sağlanmasından sonra söz konusu borsanın Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca yapacağı aydınlatma düzenlemelerine uygun olarak yapılır.

2.1.1.3.2.5. Finansal Tablo ve Raporlar

Finansal tablolar, işletmelerin mali performansını gösteren önemli bir araçtır. Finansal tablolar, yatırımcılar için işletmenin geçmiş performansının değerlendirilmesine ve gelecekteki potansiyelinin tahmin edilmesine hizmet eder. Gelir tablosu, bilanço ve nakit akış tablosu gibi işletmenin gelir kaynakları, giderleri, varlıkları, borçları ve nakit akışının detaylıca gösterildiği mali tablolar, sunduğu bilgiler ile yatırımcıların işletmenin karlılığı, büyüme potansiyeli, finansal riskleri ve likidite durumu konusunda değerlendirme yapabilmesini mümkün kılar. Bu yönüyle finansal tablolar, temel kamuyu aydınlatma belgeleri arasında sayılmaktadır⁷⁴. Öte yandan finansal tablolar, işletmelerin şeffaflığını artırması açısından da önemlidir. Türk hukukuna göre işletmeler, Türkiye Muhasebe Standartları'nda belirtilen ilke ve kurallara uygun biçimde finansal tablolar düzenlemek ve yayınlamakla mükelleftir (TTK m.68 vd)^{75, 76}. Böylece yatırımcıların doğru ve güvenilir bilgiye erişebilmesi ve işletmelerin mali durum ve performansını değerlendirebilmesini sağlar. Finansal tablolar, yatırımcıların farklı işletmeler arasında kıyaslama yapabilmesine ve riskleri değerlendirebilmesine yardımcı olduğu gibi, bağımsız denetimden geçen bu belgeler, bilgilerin güvenilirliğini ve dürüstlüğünü temin eder. Finansal tablolar, işletmenin finansal ve faaliyet durumunu, faaliyet sonuçlarını, finansal gelişiminin yeterli olup olmadığını belirleyen ve işletme hakkında geleceğe dair tahminlerde bulunma maksatlı kullanılan

⁷² Çetin, Töremiş ve Cantimur, 23.

⁷³ Nitekim izahname, borsada işlem görme başvurusu sırasında Sermaye Piyasası Kurulu'na sunulurken; "Borsada İşlem Görme Duyurusu", Kurul onayından sonra yapılmaktadır.

⁷⁴ İdil Kaya, Konsolide Finansal Tablolar, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011, 11.

⁷⁵ Soğanlı, 130.

⁷⁶ Türkiye Muhasebe Standardı 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Tebliği, RG: 24.05.2018, S.30430.

tablolardır⁷⁷. Sermaye Piyasası'nda Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'nde ise finansal raporlar, yönetim kurulu faaliyet raporları ve sorumluluk beyanlarından oluşan raporlar şeklinde, finansal tablolar ise dipnotlarıyla birlikte finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu ve özkaynak değişim tablosu şeklinde tanımlanmıştır⁷⁸.

Tebliğ'in bu iki tanımından yola çıkılarak finansal tablolar:

“... dipnotlarıyla birlikte finansal durum tablosu(bilanço) ve gelir tablosunu, fon akım tablosunu, nakit akım tablosunu, özkaynak değişim tablosunu, satışların maliyeti tablosunu, kar dağıtım tablosunu ve bu tabloların eklerini; finansal raporlar ise, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporlarını, sorumluluk beyanlarından oluşan raporları ve denetçi raporlarını ifade etmektedir”⁷⁹.

Finansal tabloların amaçları ise şöyle ifade edilebilir:

- Gelecekteki nakit akımlarının değerlendirilmesinde faydalı malumat sağlanması;
- Varlıklara ve kaynaklara, varlıklardaki ve kaynaklardaki değişikliklere ve işletme faaliyet sonuçlarına dair bilgi sağlanması;
- Karar almada yatırımcı, kredi veren ve diğer ilgili kişiler için faydalı bilgiler sağlanması⁸⁰.

Netice itibarıyla Türk hukuku ve Türkiye'deki işletmeler ve bir ticari işletme faaliyeti olarak bankacılık sistemi bakımından kamuyu aydınlatma ilkesi çerçevesinde finansal tabloların öneminin oldukça kritik olduğu söylenebilir. Dolayısıyla finansal tablolar, banka yatırımcılarının mevduat sahibi olarak veya banka menkul kıymet yatırımcısı

⁷⁷ Halk Bank, Finansal Tablolar ve Fonksiyonları <https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmanina-danisin/makaleler/muhasebe-ve-denetim/finansal-tablolar-ve-fonksiyonlari.html>, 15 Haziran 2023.

⁷⁸ Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1), RG: 03.02.2017, S. 29968.

⁷⁹ Soğanlı, 131.

⁸⁰ Halk Bank, Finansal Tablolar Ve Fonksiyonları <https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmanina-danisin/makaleler/muhasebe-ve-denetim/finansal-tablolar-ve-fonksiyonlari.html>, 15 Haziran 2023.

olarak fonlarını aktardığı banka işletmesinin geçmiş performansını değerlendirmesini ve potansiyelini tahmin etmesine yardımcı olurken, bunların yayınlanması ve düzenli olarak denetime tabi olması da şeffaflığı artıran ve yatırımcıların doğru ve güvenilir bilgilere erişmesini sağlayan kamuyu aydınlatma araçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1.3.2.6. Konsolide Mali Tablolar

Sözlük anlamı birleştirmek olan konsolidasyon -veya birleşik anlamında konsolide-mali tablolar bağlamında ana ortaklık ile buna bağlı ve bunun kontrolünde olan ortaklıkların finansal tablolarının birleştirilmesi anlamına gelmektedir⁸¹. Konsolide finansal tablolar, finansal tabloları anlaşılır kılması ve ortakların bunlardan bilgi edinebilmesi sebebiyle kamuyu aydınlatma belgeleri arasında sayılmaktadır. Bunlar, tanımdan da anlaşılacağı üzere hâkim ortaklıkların elinde tuttukları ile bağlı ortaklıklarla birlikte elde ettikleri mal varlıklarının durumlarının periyodik olarak öğrenilebilmesini mümkün kılan ve tek bir şirketin finansal tabloları gibi oluşturulmuş birleşik mali tablolardır⁸².

2.1.1.3.2.7. Birleşme ve Bölünme İşlemlerinde Hazırlanacak Duyuru Metinleri

SerPK uyarınca en az bir taraf halka açık anonim ortaklık ise birleşme ve bölünme işlemlerine dair düzenlemeler yapmak SPK'nın görevidir. Buna dayanarak SPK tarafından "*Birleşme ve Bölünme Tebliği*" yayınlanmış; Kurul, bu Tebliğ ile birleşme işlemlerini kamuya bildiren kamuyu aydınlatma belgeleri olarak duyuru metinlerini tanımlamıştır⁸³. Şirket bölünme ve birleşmeleri hem ortaklar ve alacaklılar hem de şirket işçilerinin korunmasını gerektirecek önemli olaylar kabul edildiğinden kamuyu aydınlatma belgelerine konu olmaları icap etmektedir.

2.1.1.3.2.8. Pay Alım Tekliflerinde Hazırlanan Bilgi Formu

SerPK'nın 25. maddesi uyarınca yayınlanan "*Pay Alım Teklifi Tebliği*"nde pay alım teklifi şöyle tanımlanmıştır:

⁸¹ Cemal İbiş, *Konsolide Mali Tablolar Usul, Esas ve Uygulamalar*, İstanbul: Yayılım Yayıncılık, 2004, 18.

⁸² Üçışık ve Çelik, 114.

⁸³ RG, 22.06.2023, s.28865.

“Hedef ortaklığın paylarını elinde bulunduran kişilere, söz konusu ortaklığın paylarının tamamını ya da bir kısmını gönüllü ya da zorunlu olarak devralmak üzere yapılan ve hedef ortaklığın yönetim kontrolünün ele geçirilmesi ile sonuçlanan ya da bu amacı taşıyan, hedef ortaklığın kendisi tarafından yapılanlar dışındaki satın alma teklifi”⁸⁴.

Bir diğer ifadeyle pay alım teklifi, bir şirketin hisselerine sahip olan kişilerin ellerindeki payları tamamen veya kısmen isteğe bağlı ya da zorunlu olarak devralmak için yapılan satın alma teklifidir⁸⁵. Pay alım teklifi için pay alım teklifi bilgi formu ile SPK’ya başvuru yapılması esastır. Kurulun onayına sunulacak olan pay alım teklifi bilgi formu; ortaklığın yapısı, yönetim kurulu, teklifte bulunacak kişiler, fiyat, pay alım süreci gibi sermaye piyasası yatırımcıları açısından önemli bilgiler içerecek olduğundan kamuyu aydınlatma belgelerinden sayılmaktadır.

2.1.1.4. Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk

Kamuyu aydınlatma, şeffaflık ve güvenilirlik ilkesiyle sermaye piyasalarının sağlıklı işleyişini destekleyen önemli bir ilke olup Türk hukukunda şirketlerin finansal bilgileri ve önemli olayları farklı belgeler ve içeriklerle kamuya açıklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda şirketlerin mali tabloları, yönetim raporları, hissedarları hakkında önemli bilgiler ve bilumum ilanlar kamuya duyurulmakta; bu belgelerin doğru, eksiksiz ve zamanında sağlanması gerekmektedir. Kamuyu aydınlatma belgeleri, yatırımcıların ve diğer ilgililerin doğru ve güncel bilgilere erişmesini, şirketlerin ise finansal ve işletme faaliyetlerine ilişkin sorumluluklarını yerine getirmesini sağlamaktadır. Bu bölümde, Türk hukukunda kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluk incelenecek ve yükümlülükler uygun hareket edilmesi ya da edilmemesi durumları ele alınacaktır.

Bir tarafta yatırımları için kaynak ihtiyacı içerisinde olan birliklerin diğer tarafında ise sermayesini değerlendirmeyi amaçlayan yatırımcıların bulunduğu sermaye piyasalarında, fon arz edenler ile talep edenler arasında fon akışı sağlayan temel unsur

⁸⁴ RG: 22.06.2023,s. 28891.

⁸⁵ Soğanlı, 137-138.

bilgidir⁸⁶. Bu bağlamda, yatırımcıların yanlış karar ve seçimlerde bulunmalarının önlenmesinde önem teşkil eden bazı ilkeler bulunmaktadır. Bunlar; güven, eşit işlem, bağımsız denetim, dürüstlük, liyakat ve çalışmamızın temel konusu olan kamuyu aydınlatma ilkeleridir⁸⁷. Söz konusu ilkeler -özellikle liyakat ve kamuyu aydınlatma ilkeleri- Türk hukukunda da yer bulmuş ve önceki başlık altında detaylarıyla ele alındığı üzere kamuyu aydınlatma ilkesi, “kamuyu aydınlatma belgeleri” şeklinde vücut bularak hukukta ve sermaye piyasasında pratik bir karşılık bulmuştur. Bu konudaki temel mevzuat unsuru 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu olmakla birlikte bu kanun uyarınca çıkarılan tebliğler, SPK kararları gibi metinler de kamuyu aydınlatma ilkesinin uygulamasında ve bu belgelerden doğan hukuki sorumluluk konusunda önemli bir yer tutmuştur. Nitekim 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun “Kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan sorumluluk” başlıklı 32. maddesinin lafzı ile kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluğa atıf yapılmıştır:

“... izahname, pay alım tekliflerinde hazırlanan bilgi formu, özel durum açıklaması, birleşme ve bölünme işlemlerinde hazırlanacak duyuru metinleri, borsada işlem görme duyurusu ve finansal raporlar gibi Kurulca kamuyu aydınlatma amacı ile düzenlenmesi öngörülen sair kamuyu aydınlatma belgelerini imzalayanlar veya bu belgeler kendi adına imzalanan tüzel kişiler bu belgelerde yer alan yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerden kaynaklanan zararlardan müteselsilen sorumludur”⁸⁸.

Öte yandan 32. maddede sayılan kamuyu aydınlatma belgelerinden sonra “sair” ifadesinin kullanılması göstermektedir ki hukuki sorumluluğa tabi kamuyu aydınlatma belgeleri bunlarla sınırlı değildir. Yine Kanun’un 10, 11 ve 14. maddelerinde izahname, ihraç belgesi ve finansal tablo ve raporlardan doğan hukuki sorumluluklar münferit olarak düzenlenmiştir⁸⁹.

⁸⁶ Mustafa Sencer Kara, Sermaye Piyasası Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcının Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: 2009, 28. Akt. Mustafa Sencer Kara, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukukî Sorumluluk, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23, 2, 2015, 131-172.

⁸⁷ Zühtü Aytaç, Yatırımcının Korunmasında Neredeyiz?, Perşembe Konferansları 12, Ankara: 2001 Akt. Mustafa Sencer Kara, Kara, Sermaye Piyasası Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcının Korunması.

⁸⁸ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 32.

⁸⁹ Sermaye Piyasası Kanunu; Mm. 10,11,14.

2499 sayılı Mülga Sermaye Piyasası Kanunu'nda yalnızca izahnameden kaynaklanan hukuki sorumluluk düzenlenmiş iken 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nda kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluk için ayrı bir maddeye yer verilmesi ve sair maddelerde hususi olarak başka kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluğun düzenlenmiş olması, Türk hukukunda kamuyu aydınlatma ilkesinin geliştiği ve yerleşik hâle geldiği yönünde yorumlanabilir.

Kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan sorumluluğun idari, hukuki ve cezai sorumluluk olmak üzere üçe ayrılmasının yanı sıra öncelikle bu sorumluluğu taşıyan taraflar açıklanmalıdır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun 32. maddesine⁹⁰ göre kamuyu aydınlatma belgelerinde eksik, aldatıcı ya da hatalı bilgilerden kaynaklanan kayıplardan müteselsilen sorumlu olacak olanlar ihraççılar, halka arz eden, ihraca aracılık eden lider aracı kurum, garantör, ihraççının yönetim kurulu üyeleri, belgeyi imzalayan ve belge kendi adına imzalanan⁹¹ kişilerdir. Yukarıda sayılanlara ek olarak bağımsız denetim, derecelendirme ve değerlendirme kuruluşları da kamuyu aydınlatma belgelerindeki bilgilerden doğan hukuki sorumluluğu taşırlar⁹². Öte yandan SPK'nın onayladığı kamuyu aydınlatma belgelerindeki (izahname ve ihraç belgesi) sorumluluktan Kurul feragat etmiş durumdadır. SerPK'nın 11/1 maddesine göre; *“İzahnamenin onaylanması, izahnamede yer alan bilgilerin doğru olduğunun Kurulca tekeffülü anlamına gelmeyeceği gibi, söz konusu sermaye piyasası araçlarına ilişkin bir tavsiye olarak da kabul edilemez”*⁹³. Sorumluluk altındaki bu kişilerden “ihraççı” en temel sorumluluk sahibi sayılabilir; zira ihraççı, halka arz edilen sermaye piyasası araçlarında satıcı konumundadır. Bu niteliğiyle sorumluluk altına girmesi de gayet doğaldır ki ihraççı kamuyu aydınlatma belgelerinin içerdiği bilgilerin kaynağıdır. İhraççının sorumluluğu aynı zamanda ihraççının yönetim kurulu üyelerine de yüklenmiştir⁹⁴.

⁹⁰ Madde, 2003/71/EC Sayılı AB İzahname Direktifi'nin 6. Maddesi uyarınca, eski kanuna nazaran sorumluları genişleterek düzenlenmiştir.

⁹¹ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 32.

⁹² Her ne kadar *Kara*, bağımsız denetim, derecelendirme ve değerlendirme kuruluşlarını sorumlular arasında saymamışsa da; *Soğanlı*, bu kuruluşların da sorumlu olduğunu belirtmiştir. Sorumluluklarının detayları için bkz. *Soğanlı*, 186-190; Sermaye Piyasası Kanunu, M. 10/2.

⁹³ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 11/1.

⁹⁴ *Kara*, Yatırımcının Korunması, 45

Sorumluluk yüklenen bir diğerk kişi de halka arz edendir. Halka arz eden ile ihraççı her zaman aynı kavram değildir. Doktrinde Kara bu ayrımı şöyle ifade etmiştir:

“İhraççı, sermaye piyasası araçlarını halka arz edecek olursa, hem ihraççı hem de halka arz eden sayılacaktır. Hâlbuki ihraççı, sermaye piyasası araçlarını halka arz etmeden de ihraç edebilir. Hakeza ihraççı, ihraç ettiği sermaye piyasası araçlarını halka arz edebileceği gibi, bu sermaye piyasası araçlarına sahip olan gerçek ve tüzel kişiler de halka arz edip, halka arz eden sıfatını alabilirler”⁹⁵.

Bu durumda Kara'nın değerlendirmesi halka arz edenin sorumluluğunun yersiz olduğu yönündedir. Zira halka arz edenin ihraççının sağlayacağı belgelerdeki bilgilerin doğruluğunu bilmesi her zaman mümkün olmayacaktır. Halka arza aracılık durumu söz konusu olduğunda aracı kurum da kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluğun altındadır. Aracı kurum, belgelerdeki bilgileri isnat edildikleri ticari defter ve sair belgeleri inceleyerek doğrulamakla yükümlüdür. Öte yandan halka arza aracılıkta birden fazla kurum da yer alabilir. Bu durumda oluşturulacak aracılık konsorsiyumuna bir konsorsiyum lideri -yukarıda kullanıldığı şekliyle lider aracı kurum- atanacak⁹⁶ ve kamuyu aydınlatma belgesi lider aracı kurum tarafından imzalanacaktır. Bu konuda eski Sermaye Piyasası Kanunu, konsorsiyumun tüm üyelerini sorumlu tutarken 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca yalnızca lider aracı kurum sorumlu tutulmaktadır. Sermaye piyasalarındaki kamuyu aydınlatan belgelerinden doğan hukuki sorumluluk kamuyu aydınlatma belgelerindeki bilgilerin gerçeği yansıtmaması, zarar, kusur ve illiyet bağı şartlarına bağlıdır. Bir diğerk ifadeyle bu koşullar, hukuki sorumluluk doğuran durumlardır⁹⁷. Kamuyu aydınlatma belgelerinde yukarıda sıralanan şartlar ortaya çıktığında, daha önce sayılan ilgili sorumluların müteselsilen sorumluluğu bulunmaktadır. Müteselsil sorumluluk Sermaye Piyasası Kanunu'nda açıkça belirtilmiş olup kamuyu aydınlatma belgelerinde imzası bulunanlar, belgedeki yukarıdaki şartlardaki bilgilerden kaynaklı zarara uğrayanların zararını tazmin etmekle yükümlüdür. Öte yandan Sermaye

⁹⁵ Mustafa Sencer Kara, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Hukuki Sorumluluk, 131-172.

⁹⁶ Nami Barlas, Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, 3. Basım, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012, 247-248.

⁹⁷ Kamuyu aydınlatma belgelerinden hukuki sorumluluk doğuran durumların detaylı açıklamaları için bkz. Sencer Kara, 131-172.

Piyasası Kanunu, sorumsuzluk hâllerini de düzenlemiştir. Buna göre, kamuyu aydınlatma belgelerindeki noksanlık dolayısı ile bu konu hakkında bilgi sahibi olmadığını ve bu bilgi noksanlığının ihmallerinden kaynaklanmadığını ispatlayan kişiler sorumlu olmaz⁹⁸.

Kanun, sorumsuzluk hâli dışında, zarara uğrayan yatırımcının tazminat talebinin reddedileceği hâlleri de tanzim etmiştir. Buna göre:

- Sermaye piyasası aracının alım satımının kamuyu aydınlatma belgesine dayanmaması;
- Alım satımın belgedeki bilgilerin yanlış, yanıltıcı veya eksik olduğu bilindiği hâlde yapılması;
- Yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgiye ilişkin düzeltmenin alım satımdan önce yapılmış olması;
- Bilgiler yanlış, yanıltıcı veya eksik olmasa dahi yatırımcının zarar edecek olması hâllerinde tazminat talebi reddedilir⁹⁹.

Sorumsuzluk hâlleri dışında, yukarıda sayılan sorumluluk şartlarından doğan hukuki sorumluluk, yine yukarıda sayılanlar üzerindedir ve Kanun'un 32. maddesinde “*zarar tazmini*” olarak öngörülmüştür. Zararın hesaplanması ve sorumlular arasında paylaşılmasında ise yatırımcının uğradığı zarar için hesaplanacak tazminat, iç ilişkide teselsül ile sorumlu olanlar arasında pay edilir. Paylaştırmada bütün durum ve şartlar, her bir sorumluya yüklenebilecek kusur ağırlığı ve müsebbibi oldukları tehlikenin büyüklüğü dikkate alınır¹⁰⁰. Kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumlulukta belge türüne göre farklılıklar da bulunmaktadır. Bu sebeple özellikle ihraç belgesi, izahname ve finansal raporlar ve tablolardan doğan hukuki sorumluluk ayrıca incelenmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu'nun 32. maddesinde tüm kamuyu aydınlatma metinlerinden doğan hukuki sorumluluk tanzim edilmişse de Kanun, izahname ve ihraç belgesi için ayrı bir sorumluluk da düzenlemiştir. Buna göre:

“İzahnamede yer alan yanlış, yanıltıcı ve eksik bilgilerden kaynaklanan zararlardan ihraççılar sorumludur. Zararın söz konusu kişilerden tazmin

⁹⁸ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 32/3.

⁹⁹ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 32/5.

¹⁰⁰ Kara, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Hukuki Sorumluluk, 131-172.

edilememesi veya edilemeyeceğinin açıkça belli olması hâlinde; halka arz edenler, ihraca aracılık eden lider aracı kurum, varsa garantör ve ihraççının yönetim kurulu üyeleri kusurlarına ve durumun gereklerine göre zararlar kendilerine yükletilebildiği ölçüde sorumludur”¹⁰¹.

Kanun’da izahname hakkında hususi olarak düzenlenen bu fıkrada izahnameden doğan hukuki sorumluluğun öncelikli olarak ihraççıda olması öngörülmüş ve zararın ihraççıdan tazmin edilememesi durumunda diğer sorumlular -ikinci dereceden sorumlular- sayılmıştır. Buna göre bu düzenleme, sorumluluğun niteliği ve müeyyidesinden ziyade sorumlular arasında bir öncelik sıralaması yapmakta ve 32. maddenin uygulanmasına engel teşkil etmemektedir¹⁰².

Kanun’da ihraç belgesi için de ayrı bir düzenleme yapılmış olmakla birlikte bu düzenleme yalnızca 32. maddeye atıf yapmaktadır: *“İhraç belgesinde yer alan bilgilerin yanlış, yanıltıcı ve eksik olmasından kaynaklanan sorumluluk hakkında 32’nci madde uygulanır”¹⁰³*. Bu hüküm uyarınca ihraç belgesindeki bilgilerin kamuyu aydınlatma ilkesine mugayir olduğu hâllerde yine 32. madde hükümleri uygulanacaktır. Önceki bölümde ayrıntılı olarak ele alındığı üzere finansal tablo ve raporlar, yatırımcının yatırım kararı vermesindeki en önemli kamuyu aydınlatma belgelerindedir. Nitekim yatırımcıların yatırım kararı verirken en çok inceledikleri belgeler de bunlardır. Finansal tablo ve raporların hazırlanmasında yükümlülük ihraççıdaysa da kanun gereği bu rapor ve tablolar bağımsız denetime tabi olup bağımsız denetime inceletme yükümlülüğü yine ihraççıdadır. Bu sebeple finansal tablo ve raporlardan doğan hukuki sorumluluk iki yönlüdür ve diğer belgelerde de olduğu gibi yine kusur ölçüsünde tazmin ilkesine uyulmaktadır. Bu çerçevede finansal tablo ve raporlarda yer alan bilgilerden doğan hukuki sorumluluk ihraççı ve ihraççının yönetim kurulunda olup bağımsız denetim kuruluşları da hazırladıkları belge çerçevesinde sorumludur. Bu durum Sermaye Piyasası Kanunu’nda şu şekilde yer almaktadır: *“Finansal tablo ve raporların birinci fıkrada yer aldığı şekilde Kurulca*

¹⁰¹ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 10/1.

¹⁰² Çatakoğlu, Halka Arzda İzahnamenin Hukuki Niteliği Ve İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluk, 118-132.

¹⁰³ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 11/3.

belirlenen düzenlemelere uygun olarak hazırlanmasından, sunulmasından ve gerçeğe uygunluğu ile doğruluğundan ihraççı ile kusurlarına ve durumun gereklerine göre ihraççının yönetim kurulu üyeleri sorumludur”¹⁰⁴. Kanun, denetleme, derecelendirme ve değerlendirme kuruluşlarının sorumluluğunu bu maddede ele almamışsa da ihraççının bu belgeleri bağımsız denetime inceletme yükümlülüğünü düzenlemiştir. Öte yandan 63. madde, denetleme, derecelendirme ve değerlendirme kuruluşlarının finansal tablo ve raporlardan doğan sorumluluğunu açıkça düzenlemiştir:

“Bağımsız denetim kuruluşları ... denetledikleri finansal tablo ve raporların mevzuata uygun olarak denetlenmemesi nedeniyle doğabilecek zararlardan raporu imzalayanlarla birlikte sorumludur. Bağımsız denetim kuruluşları ile derecelendirme ve değerlendirme kuruluşları, ... düzenledikleri raporlarda yer alan yanlış, yanıltıcı ve eksik bilgiler dolayısıyla neden oldukları zararlardan sorumludurlar”¹⁰⁵.

Dolayısıyla Sermaye Piyasası Kanunu’nda kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluk 32. maddede genel nitelikte ele alınmış, sorumlular ve tazmin esası açıklanmış, teselsül ile sorumluluk öngörülmüştür. Öte yandan izahname, ihraç belgesi ve finansal raporlar ve tablolar için ayrı maddelerde özel düzenlemeler yapılmış, bunların dışında kalan durumlar için 32. maddenin uygulanması öngörülmüştür.

2.1.2. Filistin Hukuku’nda

Kamuyu aydınlatma belgeleri; ilgili makamlara bilgilerin kendilerine fayda sağlayacak şekilde zamanında ve onaylanmış yöntemlerle gösterilmesi ve sunulmasıdır. Bu bilgilere dayalı olarak karar alınması ve işlerin mekanizmasının belirlenmesi¹⁰⁶ finansal bilgilerin tüm tarafların zorlanmadan anlayabileceği sorunsuz ve kolay bir şekilde sunulmasını da tanımlar. Sunum tüm taraflar için tarafsızdır. Bu da onların yatırım kararlarını vermelerine yardımcı olur¹⁰⁷. Başka bir tanımı ile

¹⁰⁴ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 14/2.

¹⁰⁵ Sermaye Piyasası Kanunu, M. 63/1.

¹⁰⁶ Rejeb Abu Jarad, Alalakat Bayn Altahafuz Fi Alsiyasat Almuhasabiat Velhakimiet Almuasasiatveeseruhima Ala Jevdet Alifsah An Albayanat Almaliat Lilmasarif Almahaliat Almudrajat Fi Borsat Filistin, İslamic University, Filistin(Gazze), 2015, 110.

¹⁰⁷ Mahmud Alzamar, Mada Altizam Almusarif Alaslamiyat Bitatbik Meyar Almuhasabet Almaliat Rakam(1) Alhas Bilard Velifsah Alam Fi Alkavaim Almaliat, İslamic University, Filistin(Gazze), 2015,29.

periyodik raporlarda sunulması gereken ve karar almada yardımcı olan bir veri grubudur¹⁰⁸.

2.1.2.1. Aydınlatma Türleri

İlgili makamlara bilgilerin o makamlarca kullanılacak şekilde zamanında ve onaylanmış biçimde sunulmasının çeşitleri vardır¹⁰⁹:

1. Tam Aydınlatma: Aydınlatmanın tam olabilmesi için bir takım koşulların karşılanması gerekir. Sunulan mali düzenlemeler tamamen ayrıntılı ve verileri yüksek derecede doğru olmalıdır. Bu düzenlemelerin ilgili tarafların ihtiyaçlarını karşılamak üzere uygun mekanizma ve sürede açıklanması gerekir.

2. Gerçeklere Dayalı Aydınlatma (Olgusal Aydınlatma): Açıklanan bilginin maliyeti ile bundan elde edilen fayda arasındaki karşılaştırmaya dayanır. Bu açıklama muhasebe temellerine, idari politikalara, gözetim komitelerinin direktiflerine, denetim kanıtlarına ve bu bilgilerden yararlanacak paydaşların çıkarlarına bağlıdır.

Olgusal aydınlatmanın iki türü vardır. Bunlar yeterli aydınlatma ve adaletli aydınlatmadır. Yeterli aydınlatma en yaygın türdür. Çünkü bu, bilgilerin doğru olması ve yanlıcılığa tolerans göstermemesi için asgari düzeyde bilginin duyurulmasını içerir. Adaletli aydınlatma ise, tüm taraflara aynı anda bilgi verilmesine bağlı olduğundan etik ve dürüstlüğü içermektedir.

2.1.2.2. Yasal Düzenlemeler

Bu bölümde Filistin Para Otoritesi tebliğleri ve çıkardığı rehberi ile Filistin Sermaye Piyasası Kurulu'na oluşturulan mevzuat hakkında bilgiler verilecektir.

¹⁰⁸ M Uhammed Macid Mahmud Jahjuh, *Asar Alafisah Ğayr Almali Ala Alkimat Alsukiet Lişeriket Almudrajat Fi Borsat Filistin*, İslamic University, Filistin(Gazze), 2017, 25.

¹⁰⁹ Cuma Humidat, *Madaa İltizam Alşarikat Alsinaeia Almudrajat Fi Bursat Eumaan Bimaeyir Al'iifsah Alwaridat Fi Maeayir Almuhasaba Alduwlia Wataelimat Hayyat Alawrak Almalia*, Doktora Tezi, Amman Arap University, Ürdün, 2004, 76.

2.1.2.2.1. Filistin Para Otoritesi Tebliğleri ve Çıkarılan Rehber

2.1.2.2.1.1. Filistin Para Otoritesi Tebliğleri

Bankalar, ülke ekonomisinin kalkınması ve refahı için önemli kuruluşlardan biri olmaları nedeniyle Filistin Borsası'nda işlem gören bankaların düzenlediği mali tablolar, ilgili taraflar için temel bilgi kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Verilerin sunulması, bankanın mali durumu ve faaliyetlerinin belirlenmesinde Filistin Para Otoritesi de önemli rol oynamaktadır. Egemenliği altında faaliyet gösteren bankalarda aydınlatma ve şeffaflığa ilişkin bir dizi periyodik tebliğ yayınlanmıştır¹¹⁰.

Bu tebliğler; 2002 tarih ve (2) sayılı Bankalar Kanunu hükümlerine istinaden yayınlanan 2010 tarihli (4) sayılı Tebliğ'in birinci maddesi ("*İkinci Basel anlaşmasının üçüncü ayağının gerekliliklerine göre açıklama ve gerekliliklerine uyma*")ne göre bankalar bilgi ve raporları aşağıdaki hükümlere göre vermekle mükelleftirler:

- a. Sermaye yeterliliğinin sermaye tabanını oluşturan unsurları (temel sermaye, destekleyici sermaye, sermaye indirimleri, toplam düzenleyici sermaye, farklı risk ağırlıklı varlık kategorileri ve risk ağırlıkları, temel sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranını belirleme, sermayede herhangi bir değişikliğe neden olabilecek planların açıklanması) içerecek şekilde açıklanması
- b. Bankanın riskleri ele alınırken izlediği politika ile ilgili niteliksel risklerin yanında bir takım niceliksel riskler de belirlenmiştir. Bu niceliksel riskler; borç ödeme aksaklıkları riski, piyasa riski, operasyonel olarak adlandırılan çalışma sırasında ortaya çıkan riskler, likidite riski, yasal ve düzenleyici riskler ve beklenen kayıplardır.
- c. Bankanın ara ve son mali düzenlemelerinin hazırlanmasında izlediği muhasebe politikalarının açıklanması gereklidir.
- d. Bankadaki çalışanlar, banka yönetim yapısı ve yönetişime ilişkin temel bilgilerin açıklanması gerekir. Yani yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerin isimleri ve onlara ödenen ilave ücretler, yönetim kurulu üyeleri

¹¹⁰ Filistin Para Otoritesi'nin Yıllık Raporu, 2013. https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/arabic/%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%82%D8%AF%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A/Annual_Report_2014_Final.Pdf (Mart 2023)

ile bankanın %5 veya daha fazla hissesine sahip hissedarlarının sermaye yapısı, ilgili kişilere sağlanan kolaylıklara ilişkin bilgiler ve yıllık rapor gibi.

2.1.2.2.1.2. Filistin Para Otoritesi Tarafından Çıkarılan Rehber

Yukarıda bahsettiğimize ek olarak Filistin'de Kurallar ve Uygulamalar ile Yönetişim Rehberi 2017'de çıkarılmış ve bankanın hissedarlara, mevduat sahiplerine ve ilgili piyasa katılımcılarına aşağıda odaklanılan noktalar hakkında şeffaf bir şekilde bilgi vermesi düzenlenmiştir:

1. Banka, zamanında açıklanması gereken tüm bilgileri içermek kaydıyla yatırımcıların ve tüm ilgili tarafların ihtiyaçlarını karşılayan bir bilgilendirme politikası benimsemelidir.
2. Kurul tarafından onaylanan bilgilendirme politikaları, açıklanan bilgilerin türü (finansal ve finansal olmayan bilgiler) ya da açıklamanın sürekliliği açısından (3-6 ayda bir) oluşturulmalıdır. Bankanın sosyal sorumluluğa yönelik yükümlülükleri ve mesleki davranış etiği ile ilgili olarak bankanın amaçlarını ve araçlarını netleştirmelidir. Kredi veya mevduat sahibi olan müşterilerle ve genel olarak bankacılık hizmet ve ürünleri özellikle de sözleşme hükümleri ile bunlardan herhangi birine ilişkin masraf ve yükümlülüklerle alakalı olarak bankanın benimsediği ilke ve yöntemleri belirleyip vermelidir. Nispi öneme sahip bilgilerin¹¹¹ zamanında ve ilgili herkesin erişimini sağlayacak şekilde duyurulması sağlanmalıdır. Bilgi sunum süreci açık ve anlaşılır olmalıdır ve ayrıca açıklanan bilgilere erişim kolaylığı sağlanmalıdır.
3. Duyurulan bilgilerin geçerliliği ve güvenilirliği ile bankanın bu kapsamda onaylanan mekanizmalarının uygulamasını sağlamak kurulun sorumluluğundadır.
4. Banka yönetimi, bilgilerin doğru ve yeterli olduğundan ve bilgilerin sunulma sürecinin zamanında gerçekleştiğinden emin olmak için bilgileri gözden geçirmelidir.
5. Yatırımcıların ve ilgili tarafların, bankanın yayımladığı yeterli ve yararlı verileri içeren raporlar aracılığıyla bankanın durumunu bilmesi gerekmektedir.
6. Banka, yıllık ve altı aylık finansal bilgilerini, dış denetçi raporuna ek olarak, tebliğlerinde belirtilen bilgilendirme standartlarına uygun olarak Filistin Para Otoritesi'nin önceden yazılı onayını aldıktan sonra Filistin'de yayınlanan en az iki günlük gazetede yayınlamalıdır.

¹¹¹ Nispi öneme sahip bilgi ile kastedilen; gizlenmesi veya açıklanmasının mevduat sahipleri, yatırımcılar ve yayınlanan mali tablolardan yararlanabilecek herkes gibi menfaat sahiplerinin kararlarını etkileyecek bilgilerdir.

7. İslami bankalar ve verileri ile ilgili olarak, mali tabloları ve üyeleri tarafından imzalanan raporu içermelidir.

8. Filistin Para Otoritesi, Filistin'de faaliyet gösteren yerli veya yabancı bankaların, ilgili tüm paydaşların bu bilgilere erişmesine izin verecek şekilde, istenen ve gerek duyulan verileri düzenli bir şekilde göstermesiyle yükümlü kılar. Ancak bankanın menşei ile ilgili bazı farklılıklar vardır. Bunlar;

- Yerli bankalar için, en az altı yıllık karşılaştırmalı mali tabloları ve bunlara ilişkin dipnotları, bağımsız denetim raporu ve açıklanması gerekli tüm bilgileri içeren, banka tarafından düzenlenen en son yıllık faaliyet raporunda açıklanmalıdır.
- Yabancı bankalar açısından en son yıla ait rapor ile ilgili yerli bankaların hükümleri geçerli olup ana bankanın raporuna eklenir. Altı yıldan az olmayacak ve mali tabloları bulunduracak şekilde dış denetçinin raporunu kapsamalıdır.

9. Filistin Para Otoritesi, Filistin'de faaliyet gösteren bankaların ara ve son tablolara ek olarak mali durum tablosunda, gelir tablosunda ve katılımcıların haklarının değişim listesinde yer alan dönemsel mali düzenlemeleri internet web sitelerinde göstermelerini mecbur kılmaktadır.

10. Filistin Para Otoritesi, Filistin bölgelerinde faaliyet gösteren bankaları, bunların adreslerini ve iletişim numaralarını, banka ATM'lerinin yerlerini, bankanın sağladığı tüm hizmetleri ve bu hizmetlere karşılık gelen koşulları web sitelerinde açıklamakla yükümlü kılmıştır. Ayrıca faiz oranları ile bankanın sunduğu hizmetler karşılığında aldığı komisyonların da açıklanması zorunludur¹¹².

2.1.2.2.2. Filistin Sermaye Piyasası Kurulu'na Oluşturulan Mevzuat Sistemi

Filistin yasalarında bilgilendirmeye yönelik hukuki dayanak, 2004 yılı No. 12 Menkul Değerler Yasası'nın üçüncü paragrafında yer alan 34. madde metnine göre "yasaya tabi ihraççı kuruluşlar, kendi mali durumları veya ihraç ettikleri menkul kıymetlerle ilgili herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde, bu bilgiyi açıklamak ve halka duyurmakla yükümlüdürler".

¹¹² Filistin Para Otoritesi (2017), Dalil Algawaid Valmumarasat Alfudla Lihavkamat Almasarif Fi Filistin(Filistin Para Otoritesi, Filistin).

Aynı maddenin beşinci paragrafında belirtildiği gibi “*hisse senetleri piyasasında işlem gören herhangi bir şirketin kamuya açıkladıkları bilgilerde değişiklik olduğunda, Filistin Sermaye Piyasası Kurulu, ilgili şirketleri bu bilgiyi açıklamak veya halka duyurmakla yükümlü kalmıştır*”. Buna göre hisse senedi piyasasında işlem gören şirketlerin verileri açıklama yükümlülüğünün temel yasal dayanağı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca 11 numaralı maddeye¹¹³ atıfta bulunulan yasada, kurulun menkul değerlerle ilgili verilerin açıklanması sürecini takip etme yetkisinin verildiği ve bunlarla ilgili tarafların işlemlerinin takip edilebileceği belirtilmektedir.

Filistin Sermaye Piyasası Kurulu kamuyu aydınlatma için tebliğler yayınlamıştır. 2004 tarihli ve 12 sayılı Menkul Kıymetler Kanunu'nun 11. maddesi hükmüne istinaden 2008 tarihli (2) No'lu Tebliğ¹¹⁴ yayımlandı. Bu Tebliğ, ikincil piyasalar ve borsa, ihraç yapan şirketler, ilgili taraflar ve yatırım uzmanı kuruluşlar için geçerlidir¹¹⁵.

Aydınlatma sistemi kapsamında 2008 tarihli (2) No'lu Tebliğ'e göre¹¹⁶ bilgi ve raporların kamuya sunulması aşağıdakilerle sağlanır;

1. Finansal aydınlatma

Menkul değer ihracı yıllık raporu, ilgili taraflara risk yönetiminin eksiksiz açıklanmasını, pay sahiplerinin yönetim kurulu üzerindeki hakları ve yönetim kurulunun yıl boyunca temin ettiği fonların değerini gösteren mali tabloları içermelidir.

¹¹³ 2004 tarihli 12 Sayılı Menkul Değerler Kanunu'nun 11 numaralı maddesinin 2. fıkrasının C bendinde açıklanmaktadır. Bknz. Filistin Yasa Koyucu (2004), [Http://www.plc.ps/ar/index/plc_law_details/120](http://www.plc.ps/ar/index/plc_law_details/120).

¹¹⁴ Filistin Sermaye Piyasası Kurumu (2008), <https://www.pcma.ps/%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%88%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%A7%D9%84%D9%8A%D8%A9/>.

¹¹⁵ Filistin Sermaye Piyasası Kurumu Resmi Web Sitesi 2014 Yılı Raporu.

[Http://www.pcma.ps/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9/](http://www.pcma.ps/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9/)

¹¹⁶ Filistin Sermaye Piyasası Kurumu(2008), (2) Tebliğ, 12.

2004 tarihli 12 sayılı Menkul Değerler Kanunu'nun hükümlerine göre Kurul tarafından uygulanan aydınlatma sistemi kapsamında ihraç edenler, Sermaye Piyasası Kurulu'na bir örneğini gönderirken işletmenin hesap döneminin sona erdiği tarihten itibaren bir buçuk ayı geçmemek üzere şirketin iç denetçisi tarafından denetlenmiş olması kaydıyla ilk kapanış mali tabloları ve işletmenin mali yılının sona erdiği tarihten itibaren 90 gün içinde denetlenmiş yıllık mali raporu içerecek şekilde piyasaya açıklar.

2. Esas konuların açıklanması

2004 tarih ve 12 sayılı Menkul Değerler Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğlerine istinaden yönetim kurulunda değişiklik olması, yönetim kurulu ve genel kurul toplantı tarihleri, ihraç eden şirketin genel müdürünün istifası ve yeni müdürün atanması, menkul değerlerin fiyatlarını etkileyebilecek yönetim kurulu kararları, yeni menkul değer çıkarma duyurusu, şirketin veya bağlı ortaklıklarından birinin faaliyet konusuna ilişkin herhangi bir duyurunun yapılmış olması veya bunun durdurulması ya da değiştirilmesi, şirketin varlık, yükümlülük ve kredi notunda değişiklik olması, büyük anlaşmalar yapması veya iptal etmesi durumlarıyla ilgili hassas bir bilginin mevcut olması hâlinde -en kısa sürede- ihraç edenler tarafından kurula bilgi verilmesi veya bir günü geçmemek üzere derhâl basın açıklaması yapılması zorunludur.

Halka arz edilmiş olan şirketin maddi konulardaki herhangi bir değişikliği açıklamakla yükümlü kılınmasının temel nedeni, ihraç eden kuruluşun yatırımcıyı varlık ve sermaye ile mülkiyette meydana gelen değişiklikler hakkında bilgilendirme görevi olduğundan menkul değerlerdeki yatırımcıları korumaktır. Hisse senetleri ve bunlar üzerindeki kontrolde ortaya çıkan değişiklik ve parasını yatırdığı kuruluştaki neler olup bittiğinin farkında olması yatırımcının doğal bir hakkıdır.

3. Periyodik Aydınlatma

Menkul değeri ihraç edenler mali yılın sonunu takip eden yılın başından itibaren 90 gün içinde yıllık raporları kurula sunmak zorundadır. Raporlar yönetim kurulu üyelerinin isimleri, ihraç yapanın mali durumunu gösteren mali bilgiler ve ihraç yapan kuruluşun tahminlerine bağlı olarak gelecekte meydana gelebilecek değişiklikleri içermelidir.

4. İçeriden Öğrenen (Bilgi Sahibi Olan) Kişilerin Açıklanması

Menkul değer ihracı hakkında içeriden bilgi edinmeye erişim hakkı bulunan kişiler, atanmalarından sonraki yedi gün içinde kendilerinin ve birinci derece yakınlarının ihraç eden kuruluş nezdinde sahip oldukları menkul değerleri yazılı olarak kurula bildirmek zorundadırlar. Ayrıca erişim hakkı bulunan kişilerin kendilerine veya başkalarına ait menkul değerleri satması durumunda ihraç eden kuruluşteki yetkililer bu işlemi doğrudan Sermaye Piyasası Kurulu'na bildirmek zorundadırlar¹¹⁷.

5. Esas Değişkenlerin Açıklanması

Esas değişkenlere örnek olarak menkul değer getirisi veya bunun tahminî miktarı, çalışanlar arasındaki ayarlamalar ve tasfiye planları verilebilir. Bu hususlardan herhangi birinin gerçekleşmesi hâlinde kurula yazılı olarak bilgi vermek ihraç eden kuruluşun sorumluluğunda olup, kurulun talep ettiği bilgi ve verileri sağlamakla yükümlüdür. Kendisine ait bilgi veya verilerin aydınlatılmasının istenmesi hâlinde kurulun tebliğlerine uymak ihraç eden kuruluşun görevidir. Açıklama ve reklam masrafları kuruluşa aittir¹¹⁸.

Filistin yasaları, ihraç eden kuruluşları açıklama yapmaya zorunlu kıldığı gibi piyasada işlem gören menkul değerlerin fiyatını veya menkul değerlerin itibarını etkileyebilecek söylentilerin yayılması ve yanıltıcı haberlerin ticareti konusunda ilgili olarak menkul değerlerin alım satımını üzerinde de kontroller koymuştur. Tıpkı Filistin yasalarının halkı aldatmak amacıyla yapılan ve başkalarıyla anlaşmalı bir şekilde menkul değerlerin piyasada alım satımını yasaklaması veya aynı kişinin aynı tür menkul kıymet için birden fazla aracıya alım satım emri vermesinin engellenmesi gibi¹¹⁹.

2.1.2.2. Aydınlatmanın Sürekliliği

Yukarıda bahsedilen sermaye yeterliliğinin, bankaların nicel riskler dâhil tüm risklerinin, bankaların mali düzenlemelerinin hazırlanmasında uyguladığı muhasebe politikalarının ve yönetime dair temel bilgilerin açıklanması yılda iki kez yapılır.

¹¹⁷ Filistin Sermaye Piyasası Kurulu, 2014 Yıllık Rapor, 27.

¹¹⁸ Filistin Sermaye Piyasası Kurulu, 2014 Yıllık Rapor, 42.

¹¹⁹ Menkul Değerler Kanununun(2004) 99. Maddesi, 31.

Yararlananların ihtiyaçları ile ilgili göreceli öneme sahip bilgilere odaklanmak da yine sürekli liğin devamı içindir.

2.1.2.3. Aydınlatma İçin Kullanılan Araçlar

Filistin Para Otoritesi, bankaları, bankaların web siteleri üzerinden veri ve raporları açıklamaya, her yıl sonunda bankanın son raporunu hazırlamaya ve ayrıca bankaları bankanın kapanış mali tablolarının bir özetini yapmaya mecbur kılmaktadır.

Bankalar Kanunu'nda 2010 Yılı 9 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliğe ¹²⁰ istinaden Filistin Para Otoritesi'nce 2012 tarihinde yayınlanan (1) sayılı Tebliğ ¹²¹ uyarınca, ikramiye ve teşvikler verilmesine ilişkin uygulama esasları düzenlenmiştir. Buna göre, yıllık mali tablolarda yönetim kurulu başkan ve yeleri ile çalışanlara verilen mali mkfatlara ilişkin veriler için mkfatın değer, mkfatın türü ve ödeme şekline ilişkin ayrıntılı analiz raporu hazırlanmaktadır¹²².

Filistin Sermaye Piyasası Kurulu, menkul değerler ve bunları ihraç eden kuruluşlarla ilgili bilgilerin görüntülenmesi ve bunların duyurulması konularının organize edilmesi ve takip edilmesi için uygun genel atmosferi sağladığından dolayı, bilgilerin sunulmasında etkin bir rol oynamaktadır. Ayrıca bilgilerin kontrolü, gözetimi ve açıklanmasında kullanılacak araç ve yöntemlere dair düzenleme yapma yetkisine de sahiptir¹²³.

¹²⁰ Filistin Para Otoritesi Resmi, Web Sitesi, Bankalar Kanunu(2010), [https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/legislation/laws/presidential Decree No 9 Of 2010 On Banking Law.Pdf](https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/legislation/laws/presidential%20decree%20no%209%20of%202010%20on%20banking%20law.pdf)

¹²¹ Bknz. Filistin Para Otoritesi'nin 2012 Yılının (1) Sayılı Tebliği,S.59 [https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/english/Annual%20Reports/PMA%20Annual%20Reports/Annual Report 2012 Final.Pdf](https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/english/annual%20reports/pma%20annual%20reports/annual%20report%202012%20final.pdf)

¹²² Muhammed Neccar , Kias Madaa Tahakuk Alshafaafia Walaifisah Fi Altakarir Almalia Almanşura Lilbunuk Alwatania Alfilastiniat Almudraja Fi Bursat Filastin, Yüksek Lisans Tezi, Al Azhar University, Filistin(Gazze) ,2017, 30.

¹²³ Menkul Değerler Kanunu (2004) 12 Sayılı Kanun'un 11. maddesi.

2.2. Bankacılık Sırrı ile Banka Yatırımcısının Korunması Arasındaki Sınır

2.2.1. Türk Hukuku'nda

Aydınlatmak ve sır sözcükleri sözlük anlamları gereği birbiriyle çelişir niteliktedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde aydınlatmak “*bir sorun üzerine bilgi vermek*” şeklinde açıklanırken sır sözcüğü “*varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey*” şeklinde açıklanmıştır¹²⁴.

Yatırımcının korunmasının temel ilkelerinden olan kamuyu aydınlatma ilkesi ve vücut bulmuş hâli olarak kamuyu aydınlatma belgeleri, halka arz olan ya da sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık eden bankalar da dâhil olmak üzere işletmelerin birtakım bilgilerinin açıklanması yükümlülüğünü beraberinde getirirken sır -ya da daha dar anlamıyla bankacılık sırrı veya ticari sır- birtakım içsel bilgilerin gizlenmesi anlamına gelir. Dolayısıyla yatırımcının korunması ve banka sırrının korunması arasında bir sınır çekilmesi elzemdir. Doktrinde bankacılık sırrı; bankalara, iştiraklerine, bağlı veya birlikte yönetilen ortaklarına ve müşterilerine ait sırlar, gizli tutulması gereken bilgiler olarak tanımlanmıştır¹²⁵. Öte yandan bu genel sır tanımının aksine bankacılık sırrı teriminin “*müşteri sırrı*”nı ifade ettiği kanısı da yaygın olmakla birlikte¹²⁶ Bankacılık Kanunu, müşteri sırrı ve banka sırrı olmak üzere bankacılıkla alakalı iki farklı sır kavramını esas almıştır¹²⁷. Bu bağlamda bankacılık sırrı, müşteri sırrı ve banka sırrını kapsayan bir üst kavram olarak da kabul edilebilir.

Yukarıda lafzi bakımdan incelenen banka ve müşteri sırrı ve genel anlamda da bankacılık sırrı kavramları, özellikle halka arz olmuş bankalar için bakıldığında, uygulanması pek de kolay olmayan bir durumu ifade eder¹²⁸. Çünkü halka açık bankalar; kamuyu aydınlatma yükümlülüğü gereği şirketin yönetim yapısını, mali tablolarını, sermaye durumunu, malvarlıkları durumunu, mali yapısını, yatırımcı

¹²⁴ TDK Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> 13.06.2023.

¹²⁵ Ünal Tekinalp, Banka Hukukunun Esasları, 2. Basım, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009, 411.

¹²⁶ Burak Başel, Bankacılık Sırrının Açıklanması Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2018, 43.

¹²⁷ Bankacılık Kanunu, M. 73.

¹²⁸ Turanboy, 60-67.

kararlarını etkileyebilecek önemli olay ve gelişmeleri, sermaye piyasası araçlarının değerini ve tüm finansal değişiklikleri açıklamakla yükümlüdür.

Öte yandan Bankacılık Kanunu'nda müşteri ve banka sırrına ilişkin düzenlemeler şöyledir:

“Bankacılık faaliyetlerine özgü olarak bankalarla müşteri ilişkisi kurulduktan sonra oluşan gerçek ve tüzel kişilere ait veriler, müşteri sırrı hâline gelir. ... Müşteri sırrı niteliğindeki bilgiler, bu maddede belirtilen sır saklama yükümlülüğünden istisna tutulan hâller haricinde, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu uyarınca müşterinin açık rızası alınsa dahi, müşteriden gelen bir talep ya da talimat olmaksızın yurt içindeki ve yurt dışındaki üçüncü kişilerle paylaşılamaz ve bunlara aktarılamaz”¹²⁹.

Kanun'daki bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere müşteri sırrı, kamuyu aydınlatma ilkesinin dışında tutulup kişisel veri olarak tanımlanan bilgilerdir ve 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu¹³⁰ ile güvence altına alınmıştır. Ayrıca aynı maddenin devamında banka sırrı kavramı da kullanılmış, ancak tanımlanmamış olup bu nitelikteki verinin (ve müşteri sırrı niteliğindeki) yurt dışındaki üçüncü kişilerle paylaşılmasının ve bu kişilere aktarılmasının yasaklanmasında KVKK (Kişisel Verileri Koruma Kurulu)'nın yetkili olacağı düzenlenmiştir. Öte yandan Kanun'da bankacılık sırrı ile kamuyu aydınlatma arasındaki sınır da şu şekilde çizilmiştir: *“Bu maddede belirtilen sır saklama yükümlülüğünden istisna tutulan hâllerde yapılacak paylaşımlar da dâhil olmak üzere, müşteri sırrı ve banka sırrı niteliğindeki bilgiler, sadece belirtilen amaçlarla sınırlı olmak ve ölçülülük ilkesine uygun olarak bu amaçların gerektirdiği kadar veriyi içermek kaydıyla paylaşılabilir”¹³¹.*

Kanun burada açıkça bilgilerin paylaşılması ile sır saklama yükümlülüğü arasındaki dengeyi kurmayı amaçlamıştır. Bu noktada kanuna göre istisna tutulan hâller şunlardır:

- Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun yurt dışındaki muadili olan denetim mercileriyle bilgi ve belge alışverişi yapması,

¹²⁹ Bankacılık Kanunu, m.73.

¹³⁰ RG: 24.03.2016, S.29677.

¹³¹ Bankacılık Kanunu, m.73.

- Bazı bakanlıklar ile bunlara bağı kurum ve kuruluşlara bilgi ve belge verilmesi,
- Kredi risklerinin en aza indirilmesine yönelik bilgi ve belge paylaşımı,
- Kamusal yetkileri bulunan mercilere bilgi ve belge verilmesi,
- İstisnai durumlarda müşteriye dair bilgi ve belgelerin verilmesi¹³².

Son olarak bu kapsamda sır saklama yükümlülüğünün dışında tutulan hâllerden *“kamuyu aydınlatma ilkesi uyarınca yükümlülüğün dışında kalan hâller”* çalışmamızla alakası bakımından daha detaylı incelenmelidir.

Menkul kıymetleri ve türev araçları ile yatırım sözleşmeleri de dâhil SPK tarafından belirlenen sermaye piyasası araçlarını halka arz ederek yahut halka arz etmeksizin satan bankalar, Sermaye Piyasası Kanunu’na ve ilgili mevzuata tabi olmaktadır. Bu da bankaların kamuyu aydınlatma yükümlülüklerine tabi olacağı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kamuya sürekli açıklama yapma zorunlulukları doğacaktır. Öte yandan ticari sır ve banka sırrı niteliğindeki bilgilerin paylaşılması bankaları rekabet konusunda güç duruma düşürebilmektedir. Sermaye Piyasası’nda Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’nin 8. maddesinin *“Faaliyet raporlarında açıklanacak bilgilerden ticari sır niteliğinde olanlara, ticari sır niteliğini korudukları süre boyunca faaliyet raporlarında yer verilmeyebilir; söz konusu bilgiler ticari sır niteliğini kaybettikleri tarihten sonraki ilk faaliyet raporlarında açıklanır”*¹³³ hükmü, ticari sır ile kamuyu aydınlatma arasındaki dengeye bu şekilde atıfta bulunmuştur.

Öte yandan Bankacılık Kanunu da bankaların yıllık faaliyet raporu hazırlamalarını öngören hükümler içermekte ve bu faaliyet raporlarının ilgili mercilerle paylaşılmasını ve kamuya açıklanmasını gerektirmektedir. Buna göre faaliyet raporları bankanın statüsü, yönetim ve organizasyon yapısı, insan kaynağı, faaliyetleri, finansal durumu, yönetimin değerlendirmesi ve geleceğe yönelik beklentilerine ilişkin bilgiler, finansal tablolar, yönetim kurulu raporu özeti, bağımsız denetim raporu bilgilerini içermelidir. Dolayısıyla bankalar hem Sermaye Piyasası Kanunu hem de Bankacılık Kanunu gereği ve kamuyu aydınlatma ilkeleri çerçevesinde pek çok içsel bilgiyi paylaşmakla

¹³² Detaylı bilgi için bkz. Burak Başel, Başel, Bankacılık Sırrının Açıklanması Suçu, 110-164.

¹³³ Resmî Gazete, Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1), 28676, 03.02.2013.

yükümlü olup bu bilgilerin paylaşılması ticari sır veya banka sırrı kapsamı dışında tutulmuş, bu noktada kanun koyucu, kamuyu aydınlatma ilkesini ve yatırımcının korunmasını gözeterek bunun banka sırrının korunmasından daha yüksek fayda getireceğini öngörmüştür.

Sonuç olarak yukarıda da bahsedildiği gibi işletmelerin ve bankaların rekabet ilkesi ile sır tutma yükümlülükleri sınırlı düzeyde korunmuş ve sır tutma ile kamuyu aydınlatma ilkesi arasında bir denge gözetilmiştir.

2.2.2. Filistin Hukuku'nda

2.2.2.1. Genel Olarak

Sır, bireyin kişisel özgürlüğü ile ilgili olduğu gibi bireyin mahremiyeti ile de yakından ilgilidir. Burada bireyin sırlarını gizleme veya güvenilir kişilerden dilediği kişiye açıklama ve ifşa etme özgürlüğüne sahip olduğu gibi, sırrını ifşa ettiği kişinin de bu gizliliğe saygı göstermesi beklenir. Sırrın korunacağına dair verilen sözün ehemmiyeti İsrâ Suresi'nde "*Ahde vefa gösterin çünkü ahid sorumluluk doğurur*"¹³⁴ diye bildirilir. Sırta muvaffak olan kişinin bu sırrı tutma ve yayılmamasını sağlama sorumluluğu vardır. Çünkü sır saklamak ve tutmak yerine getirilmesi gereken büyük bir emanettir.

Sırlar türlerine, ortamlarına ve durumlarına göre farklılık gösterebilir de özellikle mesleki sırların saklanması hususunda birbirine benzerler. Sırları görevi dolayısıyla görme hakkına sahip olan ilgililerin temsil ettiği mesleki sırlara sahip çıkmak onların sorumluluğundadır. Meslek ve işlerinin gereği bunları gizlemelidirler¹³⁵.

Sır, yayınlanmaması ve ifşa edilmemesi, insanlardan ayrı kalması ve az kişi tarafından bilinmesi gereken şey olarak tanımlanır. Bir başka tanım gereği, bir insanın bildiği bir şey ile bağlanması, bu bilgiyi saklaması ve başkalarına söylememesi sorumluluğunu ifade eder¹³⁶.

¹³⁴ Kur'an'ı Kerim İsrâ Suresi 34. Ayet

¹³⁵ Abdülkadir El Altir, Siru Almihna Fi Altashrie Alardinii -Dirasat Mukarana-Kitab , Mektebat Dar Althagafat Lilnaşır Val Tevzi, Ürdün(Amman) , 1996 , 14.

¹³⁶ El Altir, Siru Almihna Fi Altashrie Alardinii, 11.

Bu bakış açısıyla bankacılık sırrı, bankanın müşteri hareketlerine ilişkin her şeyi ve bankanın kendisine ait verileri saklama yükümlülüğü ile sonuçlanan süreç olarak tanımlanabileceği gibi, bankanın sahip olabileceği her türlü bilgi olarak da tanımlanabilir. Faaliyeti sonucunda müşteri aracılığıyla ya da başkaları aracılığıyla elde edilmiş olsa da her türlü bilginin sır kabul edilmesi, müşteri menfaatinde¹³⁷.

Filistin yasalarına gelince, bankalarla ilgili 2010 tarihli (9) sayılı Filistin Bankalar Kanunu'nda bankacılık, çalışanları sır saklamaya mecbur eden iş kollarından biri olarak tanımlanmasına rağmen bankacılıkta gizliliğe dair bir tanım yapılmamıştır. Bu nedenle bankacılık sırrının uygun tanımı konusunda İslam Hukuku (fıkıh) yol gösterici olacaktır. Bankacılık sırrı ile ilgili birçok fıkıh tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlardan birine göre bankacılık sırrı, bankanın müşteri verilerini korumaya çalışması ve çalışanlarına bu bilgileri ister başka müşterilerle ister müşteri olmayan kişilerle paylaşmama yükümlülüğü getirmesidir¹³⁸. Bu tanım, diğer müşterilerle veya başkalarıyla bilgi paylaşmama yükümlülüğünde bankaya ve tüm çalışanlarına odaklanılmasıyla karakterize edildiğinden, bankacılıkta gizliliğin tanımının kapsamlı olduğuna dikkat çekilmektedir.

Tanımlar arasında ayrıca ifşa edilmesinin hukuki sorumluluk ve cezai sorumluluk doğurması ve banka ile müşterileri arasında bir güven duvarı oluşturması nedeniyle, banka sırrının banka tarafından elde edilen bilgilerin bankaya ve çalışanlarına emanet edildiği bir durum olarak belirtildiğine de rastlamaktayız¹³⁹.

Önceki tanımda, banka ve çalışanlarının müşteriyle ilgili bilgileri saklamasını ve ifşa etmemesini zorunlu kılan sağlam bir temel olduğu ve iki taraf arasında var olan güvene odaklanıldığı için, saklama yükümlülüğünü yerine getirmemenin disiplin sorumluluğuna ek olarak cezai sorumluluk doğurabileceği de belirtilir. Yukarıda belirtilen tanımların farklı terimleri içermesine rağmen aynı anlama geldiklerine, yani

¹³⁷Selama Mübarek, Alsiriya Almasrifia : Dirasat Mukarana Fi Altaşriat Alarabia Vel Talimat Almasarif Almarkazia, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Fakültesi, Mutah University , Ürdün , 2020, 13 .

¹³⁸ Muhammed Ali El Kari, Alsiriya Fi Alamaliaat Almasrifia Mafhumuha Vadavabitaha, El Baraka İslam Ekonomisi Paneli, Malezya(Kuala Lumpur), 2001, 2.

¹³⁹ Halid İbrahim Altalaha , Altaşriat Almaliat Valmasrifiat Min Alvijhatayn Alnazariala Valamalia, İsrâ Yayınevi , Ürdün (Amman), 2004, 40.

işletmenin ve çalışanlarının yaptıkları işin doğası gereği elde ettikleri bilgileri ifşa etmeme taahhüdüne işaret ettiklerine dikkat çekilmektedir. Buna göre bankacılık sırrını, banka ile müşterisi arasındaki güven ve saygıya dayalı işlemlerin bir sonucu olarak tanımlayabiliriz. Banka, müşterilerin bilgilerini saklamayı ve ilgisiz kişilere ifşa etmemeyi taahhüt etmelidir.

2.2.2.2. Filistin Bankacılık Sisteminde Gizliliğin Yasal Kaynakları

Filistin yasaları, bankacılık sırrına ilişkin özel bir tanım içermediği gibi, yatırımı teşvik etmek için buna acilen ihtiyaç duyulmasına rağmen bankacılık gizliliğine özgü bir yasal metin de içermemektedir. 2002 tarihli 2 Sayılı Filistin Bankalar Kanunu'nun 26. maddesinde¹⁴⁰ “*Filistin'de faaliyet gösteren bankaların mevcut ve eski yönetim kurulu üyeleri ile her kademedeki çalışanları, banka müşterilerine ait iş dolayısıyla kendilerine ulaşan bilgi ve belgelerin gizliliğini korumakla yükümlü olup hiçbiri herhangi bir bilgiyi ifşa edemez veya ifşa edilmesine izin veremez. Bu görüntüleme müşterinin rızasıyla veya bir yargı kararına göre olmadıkça başkaları tarafından görülemez*” hükmü yer almakta, bu hükümde Türk Bankacılık Kanunu m.73'te olduğu gibi detaylı bir düzenlemeye, nelerin sır saklama yükümlülüğü dışında kaldığı vb. gibi ayrıntılara yer verilmemektedir. Bu sebeple bankacılıkta gizliliğin yasal kaynaklarını genel olarak tüm Filistin hukuk sistemi bakımından incelemeyi uygun bulmaktayız. Bu bağlamda bankacılık sırrı veya gizliliğinin yasal dayanaklarına aşağıdaki başlıklarda kısaca değineceğiz.

1. Filistin Anayasal Hükmü

Filistin Anayasası'nın 11/1 maddesinde “Kişinin özgürlüğü doğal bir haktır, garanti altına alınır ve dokunulmazdır¹⁴¹” hükmü ile kişilerin kişisel özgürlüklerinin korunmasına ilişkin çaba ortaya konulmuştur. 32. maddesinde de bireye ve topluma verdiği önem nedeniyle kişilerin kişisel özgürlüklerinin ve özel hayat hakkının korunarak takdir edilmesi ve korunmasına vurgu yapılmıştır. Hiç şüphe yok ki bir bireyin hayatının sırları ve insanlardan soyutlanması birey için kişisel özgürlük

¹⁴⁰ Filistin Para Otoritesi, Bankalar Kanunu, 2002, Sayı:2.

¹⁴¹ Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi, 2005, Sayı:10.

biçimlerinden kabul edilir¹⁴². Bu nedenle kişinin özel hayatına saygı duyulması neticesinde bankayı sır saklama taahhüdü ve bankanın müşterileri ile ilgili bilgileri ve finansal olayları ve bankacılık olaylarını saklamakla sorumlu tutmaktadır. Çünkü banka bu kişiye verilerinin başka insanların ellerinde bulunmadığını garanti etmektedir¹⁴³.

2. İş Kanunu

Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi¹⁴⁴'nin 25.11.2001 tarih ve 7 no'lu sayısında yayımlanan 2000 yılı (7) sayılı İş Kanunu'nun (6/40) maddesinde “İşveren, iş sözleşmesini ciddi zarara uğratabilecek nitelikteki sırları işçi ifşa ettiğinde, ondan diğer tüm haklarını talep etme hakkı ile birlikte iş sözleşmesini tek taraflı olarak feshetme hakkına sahiptir”. Bu maddede, mesleği ve işi gereği bildiklerini gizlemenin çalışanın sorumluluğunda olduğu vurgulanmaktadır. Bu yasa, banka sırları da iş sırrı olarak kabul edildiği için saklamayı ve ifşa etmemeyi taahhüt etmeleri gereken bankacılık sektörü çalışanları için de geçerlidir.

3. Veri Koruma Yasası

2001 yılında yayınlanan 4 sayılı Veri Koruma Yasası'nın 76/1 maddesinde¹⁴⁵ mesleki sır kavramı açıklanmıştır. Söz konusu maddeye göre avukatlar, vekiller, doktorlar ve diğer meslek çalışanları, meslekleri veya işleri sırasında öğrendikleri veya bildikleri bilgileri, suç işlenmesini önlemek amacıyla olmadığı sürece, hizmet süreleri sona erdikten sonra bile açıklayamazlar. Filistin yasa koyucusu sadece sağlık ve hukuk sektörlerinde çalışanların mesleklerini örnek olarak göstermiş ve diğer sektörlerde özel olarak atıfta bulunmamıştır. Bu nedenle, işleri gereği sırlara vakıf olan herkes için bu madde hükümleri geçerlidir. Sırların korunması konusunda güvenilen bankacılık sektöründe çalışanlar da bu kapsamdadır.

¹⁴² Muhammed Abdül Vedud Ebu Ömer, Almasvuvliat Alcezayiyat An İfşa Alsiri Almasrifi -Dirasat Mukarana- Dar Vail Lilnaşır Val Tevzi, Ürdün (Amman) 1999, 23.

¹⁴³ El Altir, Siru Almihna Fi Altashrie Alardini, 65.

¹⁴⁴ bknz. Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi, 2001, Sayı:7.

¹⁴⁵ bknz. Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi, Veri Koruma Yasası, 2001, Sayı: 38.

4. Filistin Ceza Kanunu

Filistin Ceza Kanunu, kişilerin verilerini açıklamanın suç sayılmasını karara bağlamıştır. Bu kararın sebebi, sırların korunması ve açıklanmamasının dürüstlük ve güven ilkelerinin gerektirdiği görevlerden biri olmasıdır. Bu doğrultuda Filistin yasa koyucu, Batı Şeria’da halen geçerli olan ve fakat Gazze’de yürürlükten kalkan 1960 yılına ait (16) no.lu Ceza Kanunu’nun 355. maddesi ile bilgi açıklamanın suç olarak kabul edilmesine yönelik bir düzenleme¹⁴⁶ yapmıştır. Bu hükümlere göre Filistin’de meslek sahipleri sırların gizliliğini koruma yükümlülüğüne sahiptir.

Yukarıdaki kanundan yasa koyucunun, herhangi bir yasal neden olmadan bilgileri ifşa eden kişileri cezalandırmayı hedeflediği görülmektedir¹⁴⁷. Bu nedenle, metin genel olduğu için, işlerinin doğası gereği bilgiye erişen bankalarda çalışanlar da dâhil olmak üzere tüm çalışanlar için geçerlidir. Bankacılık sırrı, kişinin işinin doğası gereği elde ettiği bir iş sırrının bir parçası olduğundan yukarıdaki kanun tüm çalışanları kapsamaktadır¹⁴⁸.

5. Bankalar Kanunu’nda 2010 Yılı 9 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklik

Filistin yasa koyucunun çıkardığı önemli yasal düzenlemelerden biri de Bankalar Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (No. 9/2010)¹⁴⁹’dur. Madde 32/1’de şöyle denilmektedir: *"Filistin Para Otoritesi, müşteri borçluluğu ile ilgili bilgi ve verilerin bankalar ve uzman kredi kuruluşları arasında değişimini ve gizliliğini sağlamak ve kredi işlemlerinin güvenliği ve risk yönetimi için gerekli verilerin sağlanmasını garanti altına alacak şekilde düzenlemeler yapmaya yetkilidir"*. Bunun uygulanması için Filistin Para Otoritesi, 2009/8 sayılı Tebliğ ve 2010/4 sayılı Tebliğ

¹⁴⁶ Bu kanun 1487 sayılı Ürdün Gazetesi’nde yayımlanmış olup şu şekildedir: (1) Resmî sırları işi veya resmî pozisyonu gereği öğrenip bu sırları yetkisi olmayan veya genel çıkarlar gerektirmediği hâlde öğrenip paylaşanlar suçlu kabul edilir; (2) Resmî görev veya hizmet sırasında izin almadan gizli belge, plan veya modelleri alanlar ve saklayanlar suçlu kabul edilir; (3) Mesleği gereği bir sırrı öğrenen ve haklı bir sebep olmaksızın açıklayanlar da suçlu kabul edilir. Bu durumda üç yılı aşmayacak şekilde hapis cezası ile cezalandırılırlar.

¹⁴⁷ El Altir, Siru Almihna Fi Altashrie Alardini, 30.

¹⁴⁸ Ghassan Rabah, Alvaciz Fi Almuhalafat Almasrifiat, Mektebet Zain Elhukukiyet Vel Edebiyet, Lübnan (Beyrut), 2005, 32 .

¹⁴⁹ bknz. Filistin Olaylar(Resmi) Gazetesi, 2010, Sayı:9.

dâhil olmak üzere Filistin'deki tüm bankalara yönelik düzenlemeleri kendi web sitesinde yayınlamıştır¹⁵⁰.

2010 yılında değişen Kanun'un 32/2 maddesinde belirtildiği gibi bankalar müşterilerinin bilgilerini gizli tutmak ve açıklamamakla yükümlüdürler. Madde şu şekildedir: *"Bankalarda ve uzman kredi kuruluşlarında yönetim kurulu üyeleri, eski ve mevcut sorumlular, çalışanlar, denetçiler, danışmanlar ve dışarıdan sözleşmeli olanlar dâhil olmak üzere herkes, görevleri gereği kendilerine gelen müşteri bilgileri ve belgelerinin gizli tutulması ve diğer şahısların bunlara erişimine izin verilmemesi gerekliliğini korumakla yükümlüdür. Bu yasaı doğrudan veya dolaylı olarak ihlal edip bu bilgilere erişen herkese uygulanır"*. Yukarıdaki metinden anlaşıldığı üzere Filistin yasa koyucu, müşterilerin veri ve belgelerinin gizliliğinin korunmasını sağlamış; ancak hangi veri, belge ve dokümanların müşterilere ait olduğunu belirtmeden metinde sadece *"müşteri bilgileri ve belgelerinin gizli tutulması"* ifadesini kullanmıştır. Filistin yasa koyucunun müşterilere ait veri ve belgelerin şekil ve türünü belirtmemesinin nedeni, bankacılık gizliliğinin kapsamını genişletmektir. Böylece gelecekte bankada bulunabilecek teknolojik yöntemlerle müşteri bilgileri ve belgelerinin korunmasını sağlamak için esneklik sağlanmış olacaktır¹⁵¹.

6. 1997 tarihli ve 2 sayılı Filistin Para Otoritesi Kanunu

1997 tarihli ve 2 sayılı Filistin Para Otoritesi Kanunu'nun 41. maddesi Filistin'deki bankaların gizlilik hakkını ele almayı amaçlamaktadır. Kanun, Filistin Olaylar Gazetesi'nin¹⁵² 21. Sayısının 5. sayfasında yayınlanmıştır. Madde 41'de *"Yasa Koyucu, banka hesaplarının gizliliği için düzenleyici kurallar ve tebliğler oluşturur ve müşterilerin borçları ve düzenlemeleri hakkında bilgi ve verileri kanunlara uygun olarak Filistin Para Otoritesi ile paylaşmak için bankalar arasında irtibat sağlar"* denilmektedir. Ayrıca madde 33'te, bankacılık sektöründe çalışan tüm devlet memurlarının müşterilerle ilgili olan belgeler ve bilgileri hiçbir şekilde

¹⁵⁰ bknz. Filistin Para Otoritesi Resmi Sitesi.

¹⁵¹ Al-Riahi, Asar Tabyid Alamval Ala Ahkam Alsiriyat Almasrifiat, 44.

¹⁵² Bknz. Filistin Olaylar(Resmi) Gazetesi, Sayı:21, s.5.

açıklamaları, yasaya uygun olarak belirlenen istisnalar haricinde zorunlu hâle getirilmiştir.

7. 2015 tarihli ve 20 sayılı Terörün Finansmanı ve Kara Para Aklamayı Önleme Yasası

Filistin Yasa Koyucu¹⁵³, 20/2015 sayılı Yasa'nın 46. maddesinde terörün finansmanını ve kara para aklamayı önleme ile ilgili olarak şunlara yer vermiştir: *"Bu yasanın hükümleri, Filistin'deki yasalara, yönetmeliklere ve tebliğlere uygun olarak uygulanır ve bu kapsamda bankacılık gizliliği de dâhil olmak üzere yasal gizlilik hükümleri, bu yasa ile ilgili hükümlerin uygulanması önünde bir engel olmaz; kara para aklama ve terörle mücadeleyle ilgili bilgilerin açıklanmasını veya sergilenmesini engelleyen herhangi bir hükme dayanılarak bu yasanın hükümlerinin uygulanması için herhangi bir mazeret gösterilemez. Ancak bu yasanın 14. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen hükümler istisnadır"*. Yukarıdaki metinden anlaşıldığı gibi para aklama işlemiyle mücadele etmek, bankacılık gizliliği hususunda istisna uygulanmasını gerektiren durumlardan biridir. Banka yatırımcısının korunması bakımından ele aldığımızda, bankacılık sırrına istisna getiren ilgili düzenleme, esasında bankanın kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü öne çıkarmakta ve bu da dolaylı yahut kimi zaman doğrudan banka yatırımcısının korunmasına hizmet etmektedir, yorumunu yapabiliriz.

Filistin yasa koyucusu bankaların önemine ve para aklama işlemlerinin çoğunlukla finansal kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirildiği gerçeğine dayanarak 2015 tarihli 20 sayılı yasayla terör finansmanı ve para aklamaya karşı mücadele hakkında bir kararname ile denetim yapılmasının önemini ve gerekliliğini vurgulamıştır. Bu kararnamenin 1. maddesinde finansal kuruluşlar ve müşterileri arasındaki bankacılık işlemlerinin izlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca finansal kuruluşların şüpheli para aklama işlemlerini ilgili makamlara bildirmesi gerektiği (kararnamenin 14. maddesi) belirtilmiştir.

Bankacılık faaliyetinin önemli prensiplerinden ve temellerinden biri olan bankacılık gizliliği göz önüne alındığında para aklama işlemlerini ortaya çıkarmakta zorluklar

¹⁵³ Filistin Yasa Koyucu, 2015, Sayı 46.

yaşanmaktadır. Çünkü para aklama işlemleri yapanlar, bu paraların asıl kaynağını gizlemek için bankacılık gizliliği prensibinden yararlanarak bankaların sunduğu hizmetleri kullanmaktadırlar. Filistin Yasa Koyucu'su, şüpheli paraları tespit etmeye yardımcı olan yöntemler geliştirerek para aklama suçuyla mücadelede bankacılık sektörünün önemli rolüne vurgu yapmaktadır. Bankalar Kanunu'nda 2010 yılı 9 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe göre (44. madde), 2015 tarihli ve 20 No.lu karar ile, para aklama ve terörün finansmanı suçlamaları ile ilgili operasyonları izlemek için "Mali Takip Birimi" adlı bağımsız bir birim oluşturulmasını duyurdu. Aynı yasa kapsamındaki 16. ve 17. maddelerle bankalar, para aklama suçlarını bildirmeleri durumunda bankacılık gizliliği ihlali nedeniyle herhangi bir sorumluluktan muaf tutulmuşlardır. Bankalar ve çalışanları, para aklama suçlarına ilişkin raporlar yazarak veya Mali Takip Birimi'ne bilgi vererek herhangi bir cezai yargılamaya tabi tutulmazlar.

8. Dış Denetçi Tarafından Belirlenen Yasal Görevlerin Açıklanması

Banka bir halka açık şirket olduğundan hesaplarının bir denetçi tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Filistin yasa koyucusu her bankanın lisanslı bir muhasebeciyi dış denetçi atamasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, 2010 tarihli 9 numaralı yasanın 1/47/A ve B maddeleri ile 2016 tarihli 41 numaralı yasanın 2/19 maddesi, bankanın mali durumunu ve pozisyonunu tanımlamak için de dış denetim öngörmektedir. Yine, Filistin Para Otoritesi tarafından bankalar hakkında çıkarılan düzenlemelerin uygulanıp uygulanmadığını doğrulamak için de dış denetim zorunludur. Banka yatırımcısı bakımından banka hakkında uygulanan dış denetim prosedürü ve sonuçlarının doğru, zamanında ve şeffaf biçimde ele geçirilmesi son derece önemli olduğundan, dış denetçinin yasal görevi gereği açıklamakla yükümlü kılındığı bilgilere erişmek ve bunun bankacılık sırrı dışında tutulması yatırımcının korunması bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca bankalara ilişkin 2010 tarihli ve (9) sayılı kanunun (3/32/a) ve (2/47/d) maddelerine göre bankacılık sırrı ilkesinin fesihten sonra da sürdürülmesi denetçinin sorumluluğundadır. Aynı Kanun'un (2/47/y) maddesi hükmüne göre Filistin Para Otoritesi, denetçiden gerekli gördüğü her türlü bilgiyi vermesini isteme hakkına sahiptir.

9. Para Otoritesinin veya Görevlendirdiği Memurların İşlevlerini Yerine Getirmek İçin Talep Ettikleri Bilgi ve Belgelerin Açıklanması

Filistin Para Otoritesi'nin denetimdeki rolü son derece önemlidir. Bu rol, defterleri, mali bilgileri vb. incelemeyi içerir. Filistin yasa koyucusu, Para Otoritesi'ne, Filistin yönetim bölgelerinde faaliyet gösteren tüm bankaların ve şubelerinin denetimini yapma yetkisi vermiştir. Filistin Para Otoritesi, gözetim görevini 2010 yılında çıkarılan (9) No.lu Bankalar Kanunu'nun 51. maddesi ve 2016 yılında çıkarılan (41) No.lu Döviz Bürosu Ruhsat ve Denetim Düzenlemesi Kanunu'nun 22. maddesi temelinde yerine getirir. Buna göre, bankaların ve mali merkezlerinin güvenliğini ve durumunu sağlamak, Para Otoritesi tarafından kendilerine uygulanan yasalar ve yönetmeliklere uyumluluğunu kontrol etmek, müşteri ve mevduat sahiplerinin haklarını korumak için çalışmaktadır. Para Otoritesi'nin bankacılık sektörünü denetlemesi ve belgelerine erişmesi için yetki verdiği gibi bankalara ve çalışanlarına Filistin Para Otoritesi istediği bilgileri sağlama ve işlerini kolaylaştırma sorumluluğu da yüklemiştir. 1997 yılı 2 sayılı Filistin Para Otoritesi Kanunu'nun 1/46 maddesinde, *"tüm kayıt ve belgeler, hesaplar ve kasaların ve istenen tüm bilgilerin sağlanması"* belirtilmiştir. Ayrıca Bankalar Kanunu'nda 2010 Yılı 9 Sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe göre, 2/51 maddesi hükmü, *"tüm bankaların ve özel kredi kuruluşlarının denetim ve incelemeyle görevlendirilen Para Otoritesi müfettişlerine gerekli kayıt, defter, hesap ve belgeleri ve inceleme işlemini tamamlamaları için uygun gördükleri diğer kolaylıkları sunmaları"* gerektiğini belirtmektedir. Yukarıdaki nedenlerden dolayı Filistin Para Otoritesi'nin denetimi sağlamak, müşterilerin parasını korumak ve bankaların ciddiyetini ve ulusal ekonomiye katkısını sağlamak için Filistin yasa koyucunun getirdiği denetim gereksinimlerine uygun olarak bankanın denetim makamının kayıtlarına ve belgelerine erişim hakkına sahip olması için bankanın bankacılık gizliliği bahanesine başvurması uygun değildir¹⁵⁴. Bu anlamda özellikle banka mevduat sahibi olarak karşımıza çıkan banka yatırımcısının korunması hususu ile banka sırrı arasındaki sınır oluşturan mesele ile karşılaştığımız bir tablo ortaya çıkmaktadır. Böylece banka yönetici ve çalışanlarının bankada çeşitli türde mevduat hesabı açarak tasarruflarını ve fon fazlalıklarını bankaya emanet eden yatırımcıların

¹⁵⁴ El Altir, Siru Almihna Fi Altashrie Alardini, 177.

paralarının hukuka uygun biçimde çalıştırılması ve korunması hususunda yasal yükümlülüklerine uyup uymadıklarını tespit etmek mümkün olacaktır.

10. Mevduat Sigortası Kurumu'na Açıklanması İstenilen Bilgiler

Filistin Mevduat Sigortası Kurumu hakkında 2013 tarihli 7 sayılı kanununun 26. maddesinde belirtildiği üzere "tüm üyelerin yani bankaların Filistin Mevduat Sigortası Kurumu'na mevduat ve mevduat sahipleriyle ilgili herhangi bir bilgi veya veri sağlamasının zorunlu" olduğuna dikkat çekilmektedir. Filistin Yasa Koyucu'nun bankacılık faaliyetleri için para otoritesinden ruhsat alan tüm üyelerin, yani bankaların Mevduat Sigortası Kurumu'yla mevduat sahipleriyle ilgili veri ve bilgileri paylaşmak için çalışması gerektiğini öngördüğü anlaşılmaktadır. Filistin Mevduat Sigortası Kurumu hakkında 2013 sayılı kanununun 5/1/Z maddesinde belirtildiği üzere Filistin Yasa Koyucu, Mevduat Sigortası Kurumu'na müşteri bilgilerini elde etme yetkisi vermiştir. Bu önlem, banka yatırımcısı olarak mevduat sahiplerinin haklarını korumayı ve Filistin bankacılık sektöründe güveni artırmayı amaçlamaktadır. Ancak bu bilgiler, mevduat sigortası kurumunda çalışanlar tarafından bankacılık gizliliği kapsamında saklanmalı ve yasalara uygun olarak ifşa edilmemelidir.

11. Bankaların Birleşmesi veya Satın Alınması İçin Gereken Bankacılık İşlemleriyle İlgili Zorunlu Bilgilerin Açıklanması

Banka birleşmesinin yasal çerçevesi çok yönlüdür. Filistin Para Otoritesi'nin web sitesinde yayınlanan ve banka birleşmesiyle ilgili Tebliğ No. (6/2010) maddesi (6/1) şöyle der: *"Banka birleşmesi, bir veya daha fazla bankanın birleşmesi, tüm birleşen bankaların bağımsızlığını ve tüzel kişiliklerini kaybettikleri bir anlaşmadır, yerine bağımsız ve yeni bir tüzel kişiliği olan bir banka oluşur ve bu banka birleşik veya birleşmeden kaynaklanan banka olarak adlandırılır. İstekli bir bankanın tüzel kişiliği korunabilir veya korunmayabilir ancak tüm durumlarda birleşen bankaların varlıkları ve borçları yeni veya birleşik bankaya transfer edilir. Satın alma (elde etme veya birleştirme) ise bir bankanın tüm varlıklarının-yükümlülüklerinin satın alındığı birleşmenin bir şeklidir... "*

Bankaların yasal düzlemde birleşme mekanizmaları, yönetim kurulunun oluşumu, bankanın sermayesi, sermayedeki payların dağılımı, birleşme sözleşmesinde belirtilen veriler ve nihai birleşme için belirlenen tarih, gerçek veya piyasa değerinden birleşmek isteyen bankaların varlık ve yükümlülüklerinin ilk değerlendirmesi, önerilen organizasyon yapısı ve ana idari işlevler ve Para Otoritesi tarafından istenen diğer verilerin açıklanması yükümlülüğünü taşımaktadır¹⁵⁵.

Banka mevduat sahipleri veya banka menkul kıymetlerini satın alacak tüm yatırımcı grubu, banka birleşmesi veya satın alma gibi faaliyetlere ilişkin ayrıntıları bilmeli, birleşen bankanın mali durumu hakkında doğru, yeterli ve güncel bilgilere sahip olup gözlem yapabilmelidir. Doğru bir yatırım kararı ancak bu karar öncesinde yeterli, doğru, güncel ve tam bir bilgilendirme yapılmasına bağlıdır, kanaatindeyiz.

¹⁵⁵ Filistin Para Otoritesi Resmi Web Sitesi (2010) (6) Sayılı Tebliği, s.3-4, <https://www.pma.ps/Portals/0/Users/002/02/2/Legislation/Instructions/Banks/2010/instructions-6-2010.pdf> (Temmuz 2023).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKA YATIRIMCILARININ KORUNMASINDA UYGULANAN TAZMİN VE KORUMA MEKANİZMALARI

3.1. Yatırımcıyı Koruma ve Tazmin Sistemlerinin Genel Çerçevesi

Bankaların makro ölçekte en temel fonksiyonu tasarruf sahiplerinin tasarrufunu toplayıp ihtiyaç sahiplerine kredi yaratarak yatırımların artmasına zemin hazırlayarak ekonomik dengenin sağlanmasına yardımcı olmaktır. Esas hizmeti olan kredinin kaynağını topladığı mevduatlar oluşturmaktadır. Bunun için öncelikli amacı tasarruf sahiplerinde güven duygusunu uyandırmaktır.

Finansal piyasaların sağlıklı işleminin en önemli kriteri istikrardır. Piyasa yapısı bileşenlerinden birindeki bozulma ve aksaklık, bütün sistemi etkilemektedir. Sistemin herhangi bir aksaklığı ülke ekonomisinin bozulmasına ve ülke itibarının uluslararası arenada güvenilirliğini yitirmesine neden olmaktadır. Bu durum piyasaların devlet otoritesi tarafından yakından izlenmesini ve mali dengenin sağlanması için gerekli önlemlerin alınıp müdahalelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır¹⁵⁶.

Finansal sistemin içinde barındırdığı, temelinde akışkan olan mevduatları daha az akışkan olan krediye çevirmede yaşanacak riskler, bu risklerin sonucu olarak sitemdeki dalgalanmalara olan duyarlılık tasarruf sahiplerini güven duygusundan uzaklaştırıp tasarrufları atıl bırakmaya itmektedir. Bankaların piyasadaki asli görevi olan tasarrufları yatırıma dönüştürmesi güvensizlik ortamında etkisiz kalacak ve ekonomiyi makro çaplı dalgalanmalara itecektir. Bu sebeple güven ortamını

¹⁵⁶ Muammer Mustafa Erdoğan, Mali İstikrarın Kamusal Niteliği ve Mali Piyasa Başarısızlıkları. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7, No.2 (2007): 48.

oluşturmada ve tasarrufların bankacılık sistemine girişini artırmada kullanılan yöntemler içinde en önemlilerden biri de mevduat sigortasıdır¹⁵⁷.

Finansal piyasanın önemli aktörlerinden biri bankalardır. Bankaların en önemli kaynağı olan mevduatların, sadece yatırımcıyı korumak için değil, bankaların istikrarı ve mali dengelerinin devamı için devlet otoritesi tarafından sigortalanması işlemi hayati öneme sahiptir. Bankaların ekonomideki işlevi sadece bir ticaret şirketi olarak değil, devlet politikalarının işlerliğini artırma, kalkınma ve büyüme politikalarının önemli bir adımını gerçekleştirmektir. Bu misyon çerçevesinde devlet otoritesi de bankaların mali yapılarının bozulmaması için bir denetim mekanizması çerçevesinde idari ve yasal önlemler almaktadır. Bu anlamda devletin uyguladığı en önemli yasal koruma mekanizması ve aracı olarak mevduat sigorta sisteminin de oluşturulma gerekçesi olarak bankaların taşıdığı birtakım risklerden söz etmemiz gerekir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- Bankaların aktif kaynaklarının kolay likiditeye dönüştürülemeyen varlıklardan oluşması, pasif yapılarının ise hemen likiditeye dönüşüp ani çıkış riskini barındırması¹⁵⁸,
- Bankacılık sektörünün istikrarsız yapısı¹⁵⁹,
- Ödemeler sistemindeki yetersizlikler,
- Tasarruf oranlarındaki azalışlar,
- Bankacılığın aracılık sürecinin bozulması,
- Müşterilerin korunması,
- Kamu düzeni ve finansal istikrar,
- Bankalar arası rekabetin sağlanması.

Finansal piyasaların en çok karşılaştığı risklerden biri de asimetrik bilgi durumudur. Bilgi eksikliği ve olumsuz söylentiler mevduat sahiplerinin bankalardan mevduatlarını çıkarmasına sebep olabilir. Bu durum bankaları krize sürükleyebilir ve batmalarına

¹⁵⁷ Gökhan Işıl, Başak Tanınmış Yücememiş, Ufuk Alkan, Tasarrufların Yatırıma Dönüşümünde Banka Kredilerinin Rolü, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2016 Cilt: 53 Sayı: 622, 8.

¹⁵⁸ Rita Carisano, Deposit Insurance: Theory, Policy And Evidence, Dartmouth Publishing, 1992, 110.

¹⁵⁹ Ercan Balaban, Hüseyin Çilli, A Proposal For A Deposit Insurance System In Turkey, The ISE Review, 1, 2, 1997, 1-22.

sebeup olabilir; ama mevduat sigortalama sistemi mevduat sahiplerine belli oranlarda geri ödeme garantileyerek bu risklerin giderilmesine yardımcı olur. Bu sosyal fayda devleti sigortalama konusunda itici kuvvete sahiptir. Tasarrufların korunması iki ana sistemle gerçekleşir: zımni ve açık mevduat koruma sistemi¹⁶⁰.

Zımni koruma sisteminde güven otoritelerinin yasal ve önceden belirlenmiş bir koruması mevcut değildir. Burada mevduat sahipleri piyasaları ve bankacılık hareketlerini yakından izlemelidir. Sistem kriz anında işleme girip devlet veya merkez bankası bütçesinde zarar tazmin edilmektedir. Fakat tazmin edilecek oran ve bilgilendirme açık olmadığı için tasarruf sahiplerine tam bir güven aşlamamaktadır. Kullanılma sebebi ise düzenli kesintilerle veya oluşturulan bir kurumun maliyeti olmadan, yatırımcıların banka hareketlerini sıkı takip etmesi ile risk bilincini piyasada artırarak devletler tarafından tercih edilebilir. Açık koruma sisteminde ise, mevduatın kapsamı, kullanılacak enstrümanlar ve mevduat sahiplerinin hakları kurallarla önceden belirlenmiştir. Bu sistem tasarruf sahiplerine sürecin kurallarıyla ilgili önceden ve net bilgiler vermektedir. Bu yüzden onlardaki güven tesisini etkin şekilde yaratmakta ve artırmaktadır¹⁶¹.

Sigorta sistemi ekonomik konjoktüre göre mevduat miktarını düzenlemektedir. Eğer piyasalarda güvensizlik hali veya kriz dönemi mevcutsa otoriteler iyileştirme için tam koruma yapabilirler. Ekonomi olağan durumdaysa mevduata daha yüksek bir oranda koruma sağlayarak mali istikrarı zayıf olan bankaları rekabete itebilirler. Bunların yanı sıra konjoktüre göre bu sınırlar daraltılabilir ya da genişletilebilir¹⁶².

Mevduat sigorta sisteminin yatırımcıyı koruması, piyasa güvenini artırma gibi finans sektörünü destekleyici olması görevinin yanında bankaların sigortalamaya dayanarak daha fazla risk aldığı ve istikrarı bozacak şekilde mevduatları kullanmaya teşvik ettiğini de savunmaktadır¹⁶³. Bu yüzden yapılan sigortalama işlemi başlı başına

¹⁶⁰ Müge Ayzit, Dünyada ve Türkiye’de Mevduat Sigorta Sistemi Uygulamaları, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2004, 7.

¹⁶¹ Beyza Er, Mevduat Sözleşmesinin Tanımı, Kurulması ve Türleri, Taad, Ocak 2022, 49. Sayı, 497.

¹⁶² Er, s. 496-498.

¹⁶³ Yonca F. Yücel, Tasarruf Sahiplerinin Hak Ve Menfaatlerinin Korunmasına Dair Mevzuat, Tbb Dergisi, Sayı 87, 2010,460-470.

görevini tamamlamamaktadır. Sigortalamanın yanında etkin denetim ve gözetim yapılması mecburidir. Bu görüşlere göre sigortalama sisteminin iyi tasarlanmaması durumunda ahlaki risk oluşma tehlikesi söz konusu olacaktır. Ahlaki risk, bankaların sigortalama işlemine olan güvenleri nedeniyle, alınan mevduatlardaki risklere karşı duyarsızlaşarak ve kapasitesinden daha fazla riski göze alarak hareket etmelerine yol açmaktadır. Diğer yandan bu durum, yatırımcının tercihini de etkileyerek bankanın mali güvenilirliğini göz ardı edip getirisi yüksek olan bankayla çalışmasına sebep olabilir.

Ahlaki risk özellikle yönetiminde sorunları olan ve mali durumu kötü giden bankalarda yanlış kredi kullanımına yol açmakta ve likidite dengesini sağlayamayan bankalarda daha sık rastlanan bir durumu göstermektedir. *“Bu sorunun en fazla kendisini hissettirdiği durum, tam sigortanın uygulandığı ve tüm bankaların eşit oranda prim ödediği mevduat sigortalama sistemidir”*¹⁶⁴.

Ahlaki riski önlemek için:

- Sigortalanan mevduat miktarına limit konulması,
- Belirli özellikteki mevduat sahiplerinin kapsam dışı bırakılması,
- Ortak sigortalamaya olanak tanınması,
- Riske göre değişken prim sistemlerinin uygulanması,
- Kötü durumdaki bankaların hemen tasfiye edilmesi,
- Yüksek sermaye yeterliliği rasyoları getirilmesi¹⁶⁵ gerektiği ifade edilmektedir.

Sigortalama sistemine bir diğer eleştiri *“batmasına izin verilmeyecek kadar büyük olma”* politikasıdır. Bu durum sektörde önemli ölçüde yer kaplayan belirli bankaların batmasına izin vermemek adına yapılan tam sigortalama işleminde ortaya çıkmaktadır. Bu işlemde büyük bankalar sigorta güvencesi ile risklerini ve küçük bankalarla rekabet gücünü artırmaktadır. Büyük bankaların aldığı riskler sektörün istikrarını bozup sigortalamanın otorite tarafındaki maliyetini artırmaktadır. Küçük bankaların rekabet

¹⁶⁴ Ayzit, 12.

¹⁶⁵ Ayzit, 259.

gücünün kayb olduğu bu sistem, sektöre girişleri azaltıp piyasa yapısını bozmaktadır¹⁶⁶.

Mevduat sigorta sisteminin gerekliliğinin yanı sıra, uygulama aşamasında denetimi ve takibi çok sıkı bir şekilde yapılmalıdır. Bu denetimin devlet otoritesinde olması bankalar ve sigorta kurumu arasındaki şeffaflığı artıracak, sistemin daha iyi çalışmasını sağlayacaktır. Sosyal devlet ilkesi gereği bu uygulama gereklidir¹⁶⁷.

Sigortalamanın amacına ulaşması için barındırması gereken bazı yapısal özellikleri vardır. Bu özellikler uygulamanın getirebileceği olumsuz etkileri azaltıp amacına uygun sonuçlar doğurması için dikkat edilmesi gereken hususlardır. Bunlardan biri yetkilendirme konusudur. Sigortalayan kurum açısından yetkinin kamu otoritesinde, özel sektörde ve karma şekilde olabileceği görülmektedir. Sigortalama maliyetinin yüksekliği ve piyasada kamu gücünü barındıran bir aktörün piyasa aksaklığına sebep olması sebebiyle devletler bu uygulamayı özel sektöre bırakmak istemektedir. Öte yandan sigortalamanın esas amacı olan yatırımcılara güven verme noktasında, özellikle küçük mevduat sahiplerinde devlet güvencesinin etkisi büyüktür. Bu yüzden tamamen özel sektörün bu görevi üstlenmesi amaca ulaşmakta yetersiz kalmasına sebep olacaktır¹⁶⁸.

Yetkili organ ve bankalar arasındaki şeffaf bilgi paylaşımı oldukça önemlidir. Burada bankaların özel bilgileri hariç tutularak mali verilerini sigorta kurumuyla doğru şekilde paylaşması, sistemin suistimal edilmesinin önüne geçecektir. Bu durumda bankalarla otoritenin güvenilir ve doğru bir iletişim ağı yakalaması zorunludur ve bu sigorta sistemindeki tüm bankalara uygulanmalıdır. Aksi halde uygulama rekabeti olumsuz etkileyecek; uygulanan bankalara, uygulanmayanlara kıyasla daha fazla mali yük getirecektir. Aynı zamanda uygulamaya ne kadar çok banka dâhil olursa her mevduat için sigorta olacağından sistemdeki toplam risk azalacaktır. Sigortalamanın asli hedefi bunu gerçekleştirip uygulamanın tabana yayılmasını sağlamaktır¹⁶⁹.

¹⁶⁶ Erdoğan, 40-45.

¹⁶⁷ Ayzit, 150.

¹⁶⁸ Ayzit, 223-245.

¹⁶⁹ Yonca F. Yücel, Tasarruf Sahiplerinin Hak ve Menfaatlerinin Korunmasına Dair Mevzuat, TBB Dergisi, Sayı 87, 2010, 445-470.

Sigortalanacak olan mevduatın ne kadar olacağı, sistemin sağlıklı işleminin önemli bir parçasıdır. Burada mevduatın sigortalanacak oranı çok yüksek olursa bankaların davranışı aşırı risk alma eğiliminde olacaktır. Risk maliyetine katlanamayan banka likidite dengesinde sarsılmalar yaşayacaktır. Oranın düşük olması durumu ise, yatırımcıların güven problemini artırma ve mevduatlarını sistem dışına çıkarma eğilimine sürükleyecektir. Bu durum sigortalamaya ruhuna aykırı olarak etkinliğini düşürecektir. Bu yüzden sistemin sonuçlarında rasyonel davranılıp sigorta oranları yatırımcıların inancını artıracak ve banka davranışlarında istikrarsızlık yaratmayacak düzeyde belirlenmelidir. Buradaki oranların hangi mevduatları kapsadığı, ne zaman hangi süreçlerle devreye gireceği yatırımcılar ve bankalar için büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden mevduat sigortası sistemi açıklık, anlaşılabilirlik ve netlik çerçevesinde tüm aktörlere yeterli bilgi vermekle yükümlüdür. Asimetrik bilgi durumunda, sigorta sisteminin güvenilirliği dâhil tüm bankacılık sisteminin istikrarı yitirilme tehlikesindedir ¹⁷⁰.

Sigorta kurumunun bankaların kriz anında hızlı müdahale edebilmesi için elinde yeterli bir fon bulundurması gerekir. Fonlarını bankalardan sağlayan kurum piyasa olağan dönemindeyken bankalardan aldığı primler, aylıklar, aidatlar gibi belirli ödemelerle sigorta tutarını sağlamaktadır. Bu ödemeler bankaların gereğinden fazla risk üstlenmesine sebep olmayacak kadar az, fakat kriz zamanlarında batmalarını önleyecek kadar çok olmalıdır. Bu dengenin sağlanması özellikle tüm bankaları kapsayan sigorta sistemi için oldukça hassastır. Sabit oranlı sigortalamada büyük ve riskleri az olan bankalar, mevduat hacminden dolayı küçük ve riski çok olan bankaya nazaran daha fazla ödeme yapacaktır.

3.2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Çerçevesinde Uygulanan Koruma Mekanizması

3.2.1. Türk Hukuku'nda

Bankaların ekonomi içindeki öneminden bahsettik. Banka yönetimleri ekonomik gelişmelerden, uygulanan politikalardan ve ekonomik bunalımlardan etkilenmektedir. Türkiye'de 1990'lı yıllarda baş gösteren ekonomik bunalım bankacılık sektöründe etkisini hissettirmeye başlamıştır.

¹⁷⁰ Erdoğan, 43-44.

“1990’lı yıllarda giderek ağırlaşan iktisadi ve sosyal sorunlar bankacılık sektörünü olumsuz etkilediği gibi, bankacılık kesiminin yapısal, kurumsal ve yönetsel sorunları da iktisadi bunalımın derinleşmesine yol açmıştır... Sektöre girişin kolaylaşması, mevduata uygulanan disponibiliteler oranları ile oynanması ve disponibilitelerin Devlet İç Borçlanma Senedi’ne yatırılması, tasarruf mevduatının tamamının sigorta kapsamına alınması, yabancı para cinsinden mevduat kabulünün sınırsız olması ve Hazineye, bütçe açıklarını ticari bankalara borçlanarak finanse etme olanağının verilmesi gibi uygulamalar bankacılık sektöründe krizlerin hazırlayıcısı olmuştur”¹⁷¹.

1999 tarihinde Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yapılan anlaşmalar doğrultusunda bankacılık kanununda ciddi değişiklikler yapılmıştır. Liberal politikalar çerçevesinde dış sermaye ülkeye akmış, enflasyon ve faizlerdeki yükselişin kontrol altına alınması hedeflenmiştir. 2000 yılında Türk bankalarında istenilen yapısal ve kurumsal değişikliklerin hedeflenen hızda olmaması, enflasyonla birlikte ücretlerdeki artış iç talebi artırmış ve yılın sonunda ülkede bankacılık krizi başlamıştır. Bu kriz derinleşerek ekonominin tümüne tesir etmiş, 2001 (Şubat ayı)’de Türkiye’de yaşanan en büyük ekonomik kriz olmuştur. Bankaların kırılgan bir yapısının olmasının neticesinde Kasım 2000 ve Şubat 2001 bankacılık krizleri yaşanmıştır. Bu krizlerde sistemin temel zayıflıkları olarak;

- Öz kaynak yetersizliği,
- Küçük ölçekli bankacılık yapısı,
- Kamu bankalarının sektör içindeki ağırlığının fazla olması,
- Vade uyumsuzluğu ile kontrol edilemeyen açık pozisyonlar gibi piyasa risklerine karşı aşırı derecede hassaslık, iç denetim, risk yönetimi ve kurumsal yönetimin yetersiz düzeyde kalması,
- Aktif yapının zayıflığı göze çarpmıştır¹⁷².

¹⁷¹ Ömer Faruk Çolak, Finansal Kriz ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3, 2, 2001, 15-30.

¹⁷² BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler, Sayı: 6, 2011, Akt., Havva Arabacı, Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 2, 3, 2018, 25-42.

Ekonomik kriz nedeniyle hazırlanan “güçlü ekonomiye geçiş programı” kapsamında enflasyonun düşürülmesi, iç borçlanmanın azaltılması ve finans sektöründe yapısal değişikliklerin yapılması vardır. Bu değişikliklerin arasında merkez bankasının bağımsızlığını vurgulamak, BDDK’nın kurulması, TMSF’nin faaliyetlerini aktifleştirmek, kur sistemlerini yatırımcılar lehine yönlendirmek ve sıkı para, maliye politikası uygulamak vardır. 2001 Krizi’nden sonra büyük oranda sermayelerini kaybeden (özel) bankaların sermaye takviyesi gerçekleştirmeleri görülmüştür. Bu sürece uyum sağlamayan bankalar ya başka bankalarla birleşmiş ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) alınmıştır¹⁷³. Alınan tedbirler 2004 yılına doğru olumlu sonuçlar vermeye başlamıştır. Sadece merkez bankasının değil bankacılık sektörünün tüm denetim ve düzenlemesi BDDK’ya verilerek bankalara özgü bağımsız bir otoritenin varlığı sektörü yapısal olarak daha iyi bir hale getirmiştir. 2008 yılında dünyada meydana gelen küresel kriz Türkiye bankacılığında büyük etkiler göstermemiştir. Yeni krizden çıkan bir ülke olarak, tedbirlerin etkisi devam etmekte ve ekonomi hacminin küçük olmasından dolayı bu kriz bankacılık sektörünü derinden etkilememiştir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu “Amaç” başlıklı 1. maddesinde, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması şeklinde bir amaç belirleyerek, 111-142. maddeleri arasında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)’yi geniş bir şekilde düzenlemiştir¹⁷⁴. 5411 sayılı Kanun’un 111. maddesi;

“Bu Kanun ve ilgili diğer mevzuat ile verilen yetkiler çerçevesinde tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi, Fon bankalarının yönetilmesi, malî bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı, tasfiyesi, Fon alacaklarının takip ve tahsili işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması, Fon varlık ve kaynaklarının idare edilmesi ve kanunla verilen diğer görevlerin ifası için kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur. Fon görevini

¹⁷³ Arabacı, 21.

¹⁷⁴ Mehmet Fahrettin Önder, Fonksiyonları Açısından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve Yatırımcı Tazmin Merkezi’nin Karşılaştırılması, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 4, 1, 2018, 33-55.

yaparken bağımsızdır. Fonun kararları yerindelik denetimine tâbi tutulamaz” şeklinde düzenlenmiştir¹⁷⁵.

Türk hukukunda TMSF'nin bankalar için anlamı sigortalama, mali dengenin düzenlenmesi, takip ve tahsil işlemini yapacak kurum olmasıdır. Bunun yanı sıra kurumun kamu tüzel kişiliğine haiz olması ve özerkliği vurgulanmıştır. Kurum kurulduktan sonra ilk olarak merkez bankası tarafından 99 krizi ile BDDK tarafından 2003 kanun değişikliğiyle yönetimi fon kuruluna bağlanmıştır. Böylelikle yönetimde özerkliği yasal süreçlerle tamamlanmıştır.

Mevduat ve katılım fonu sigortası olası olumsuz durumlar neticesinde hak sahiplerinin mağduriyetinin giderilmesi garantisini veren TMSF'nin sigortaya tabi olanlara yıllık sigorta ödemesi bir önceki yıla göre yeniden düzenlenerek Fon Kurulu tarafından arttırılır. Buna göre 2022 yılında 200.000 TL verilirken 2023 yılında 400.000 TL verilmektedir¹⁷⁶.

5411 sayılı Kanun'da sigortalama, açıkça tasarruf mevduatı ve katılım fonu sözleşmeleri içindir. 5411 sayılı Kanun'un 3. ve 63. maddeleri doğrultusunda tasarruf mevduatı ve katılım fonu sözleşmelerinin korunan tarafı da sadece “gerçek kişiler” olmaktadır¹⁷⁷. Sigortalamanın Türk hukukunda uygulanmasında sosyal devlet anlayışı gereği sözleşmenin taraflarından zayıf olan tarafı korumak esastır. Bu sözleşmelerde zayıf olan taraf yatırımcıdır. Kanunda gerçek kişi olarak bahsedilse de bu kapsamın dışında kalan kişiler vardır. Bankada; hâkim ortak, yönetici veya bunların anne, baba, eş ve çocuklarından biri oldukları takdirde korumadan yararlanamayacaklardır¹⁷⁸.

Bu düzenlemenin esas amacı bankaların durumunu analiz etmede zayıf olan kişileri korumaktır; fakat konumu gereği banka kararlarını analiz etmede bilgi sahibi olabilecek kişiler bu kapsamın dışında bırakılmaktadır. Özellikle yönetimde söz sahibi olan ve kararları etkileyebilecek kişilerin kendi bankalarında yatırdıkları mevduatlar

¹⁷⁵ Önder, 33-55.

¹⁷⁶ bkz. TMSF resmi web sitesi, sıkça sorulanlar, <https://tmsf.org.tr>.

¹⁷⁷ Önder, Fonksiyonları Açısından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, 65.

¹⁷⁸ Önder, 33-55.

kapsamın dışında kalmaktadır. Bu uygulamanın bir diğer sebebi sigortalama sisteminin suistimal edilmesinin önüne geçmektir.

3.2.2. Filistin Hukuku'nda

Mevduat sigorta sistemlerinin temel amacı, bankalara yatırılan parayı koruyarak ulusal ekonomiyi güvence altına almak ve sürdürmektir. Zira bankalardaki fon tutarının büyük kısmı küçük mevduat sahiplerine aittir. Bankaların faaliyetlerinin sürekliliğini korumak ve bankaları iflas riskinden korumak için devletler mevduat sigortası sistemlerine ilgi gösterir. Bankalar iflas riskine karşı sigortalandığında, devlet özellikle küçük mevduat sahiplerine fonlarının güvence altına alındığını belirtmiş olmaktadır.

Devletlerin ekonomik güvenliği sağlamak için bankacılık sistemine olan kamu güvenini artırması gerekmektedir. Bu da halkı garantinin ne olduğu ve biçimi konusunda bilgilendirerek yapılır. Onları tasarruf etmeye ve yatırım yapmaya teşvik eden güçlü bir bankacılık sistemi olmadan halkın güvenini artırmak mümkün değildir. Mevduat sahipleri, fonlarını garanti altına alan teminatlara sahip olmalıdır.

Banka mevduatlarının korunmasına ilişkin düzenlemeler, ticari bankaların mali krizlerinin bir sonucu olarak oluşturulmuştur. Başka bir hukuk sisteminden örnek verecek olursak Lübnan'da, 1946 yılında, Ticaret Bankası, Gayrimenkul Bankası ve Sujex Bank gibi birtakım bankaların ödemelerinin kesilmesi, bu sistemin benimsenmesine ve kurulmasına sebep oldu¹⁷⁹. Ürdün'de de 2002 yılında Petra Bankası'nın iflas krizine karşı koymak amacıyla Mevduat Sigorta Kurumu'nun kurulması yönünde çalışmalar yapıldı¹⁸⁰.

Amerika Birleşik Devletleri, bu sistemi Büyük Buhran döneminde ilk kuran ülke kabul edilir. O sırada performans göstermeyen bankaların sayısı 10.000 idi ve bu da 1934 yılında Federal Mevduat Sigortası Kurumu'nun kurulmasına yol açtı¹⁸¹.

¹⁷⁹ Fahd Bin Bajad Al Otaibi, Tamin Alvadaye Almasrifiat Fi Alanzimat Alarabiat Velecnebiyet, Markaz Aldirasat Alarabiyat Lilneşer Valtavzi, Mısır (Ciza), 2015, 257.

¹⁸⁰ Libya Mevduat Garanti Fonu Resmi Sitesi, //Https: /Ly.Gov.Dif, Nisan 2023.

¹⁸¹ Malik Nassima, Dirasa Lieakd Alvadiat Alnakdiat Almasrifiat, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk ve İdari Bilimler Enstitüsü, Algeria University , Cezayir, 2002 , 230.

Filistin Ulusal Yönetimi, Filistin bankalarındaki yatırımcıları korumak için bir mevduat teminat kurumu kurma girişiminde bulunmuş, burada Filistin Mevduat Sigorta Kurumu Yönetim Kurulunu oluşturmak için 2013 yılına ait (68) sayılı kanunu çıkardığını duyurmuştur. Bu Kanun'un 4. maddesinde kurum, Filistin Yönetimi tarafından belirlenen teminat tavanı kapsamında bankalardaki mevduat sahiplerinin mevduatlarını güvence altına alarak haklarının korunması konusunda temel hedefler belirlemiştir. Diğer amaç, mevduat sahiplerinin ve yatırımcıların bankacılık sistemine güvenini güçlendirmek ve istikrarı korurken aynı zamanda kurum kültürünü halka yaymak ve farkındalık yaratmak için çalışmaktır.

Mevduat, bankaların faaliyetlerini ve işlerini yürütmek için ana unsur sayılır. Çünkü bankaların bu mevduatları elden çıkarma yetkisi sınırlıdır ve mevduatların sahiplerine iade edilmesi anlaşma süresine tabidir. Bu nedenle Filistin yasa koyucu mevduat kabul eden kurumların izlenmesi konusunda çalışmıştır. Yasa koyucu, bankalarla ilgili 2010 tarihli 9 sayılı kanunla kontrolü detaylandırdı. Bir ekonomik kriz sonucu mevduatlarını geri çekmekte acele eden yatırımcıları, bankanın mevduat sahiplerine parayı belirtilen süre içinde geri ödeyeceğine dair teminatlar sağlamak suretiyle koruyacağına dair yasal güven ortamını oluşturdu. Bunun amacı ise, bankacılık sistemine olan güveni artırmak ve sistemin istikrarını korumaktır¹⁸².

Bu çerçevede tezimizin bu bölümünde Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'nun yasal düzenlemesi tartışılacaktır. Halkın sahip olduğu fon fazlasını bankaya birçok amaç için mevduat şeklinde yatırması yaygın hâle gelmiştir; yatırımcılar bankanın bu mevduatları hırsızlık veya telef olmaktan kurtarması ya da banka sayesinde -yatırım olarak- paralarından kâr elde etme amacıyla yatırırlar. Filistin devleti uhdesinde faaliyet gösteren tüm bankalar, 2013 tarihli 7 sayılı Kanun uyarınca yeni kurulan Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'na üye olmakla yükümlüdür (m.3).

¹⁸² Samiha Al-Qulaibi, Alvasit Fi Şarh Kanun Altıcarat Almisri, Dar Al-Nahda Al-Arabia Yayın Dağıtım, Mısır (Al-Kahire), 2007, 658.

3.2.2.1. Filistin Mevduat Sigorta Kurumunun Genel Yapısı ve Çalışma Şekli

Kurum, mevduat sahiplerinin haklarının korunması ve finansal panik riskinin azaltılması, bankacılık sisteminin istikrarının bütünlüğünün korunması ve finansal krizlerin meydana gelmemesi için çalışılması gibi birçok amaca ulaşmayı hedeflemektedir. Kurumun bu amaçlara ulaşmada açık ve spesifik kanallara ihtiyacı vardır. Bu nedenle Filistin yasa koyucu, Yönetim Kurulu ve Genel Direktörün görev ve işlevlerini belirlemiştir. Ayrıca kurumun hedeflerine ulaşmasına ve işini yürütmesine yardımcı olacak finansman yolları ve kaynakları olmalıdır.

Filistin Mevduat Sigorta Kurumu, faaliyetlerini kanunla belirlenen Yönetim Kurulu aracılığıyla yürütür. Ayrıca yasa, yürütme erkini elinde tutacak bir Genel Müdür atamasını gerektirir.

3.2.2.1.1. Kurum Toplantıları

Kurul, başkan, başkan yardımcısı veya kurul üyelerinin üçte birinin davetiyle toplanır. Kurul en az 60 günde bir defa veya gerektiğinde toplanır. Kurul kararları, bulunanların çoğunluğunun onayıyla verilir. Ancak katılımcı üyelerin oyları eşit duruma geldiğinde kurul başkanının desteklediği karar tercih edilir. Toplantıların gizli olması gerekmesine rağmen alınan kararlar Kurul başkanı tarafından veya başkanın yazılı olarak vekil tayin ettiği kişiler tarafından açıklanabilir ¹⁸³.

3.2.2.1.2. Kurumun İşlevleri

Yönetim Kurulunun en önemli görevlerinden biri, yasa hükümlerini uygulamak ve yıllık abonelik için bankaların gerekli yüzdesini belirlemek için çalışan politikalar, planlar ve tebliğler hazırlamaktır. Yıllık üyelik için bankalardan istenen komisyon oranını belirlemek, mevduat sahiplerinin tazminatının kapsam ve miktarını belirlemek, bununla beraber yasa ihlal eden ya da tebliği yerine getirmeyene ceza vermektir. Kurumun hedeflerine ulaşması için bu işlevlerini yerine getirebilmesi önemlidir.

¹⁸³ bknz. Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi, Mevduat Sigortası Kurumu, 2013, Sayı: 101, 1. Bölüm 8. Madde, Ağustos 2013 Tarihli 7 Sayılı Kanun.

3.2.2.1.3. Kurum Genel Müdürü

Filistin Mevduat Sigorta Kurumu Genel Müdürü, Yönetim Kurulu kararı üzerine dört yıllığına atanır, görev süresinin ancak bir kez yenilenmesi hakkına sahiptir. Genel Müdür deneyimli, bilgili, yetkin ve saygın olmalıdır. 2013 tarihli 7 sayılı Kanununun 11. maddesinde müdürün görev ve işlevleri tanımlanmıştır. Buna göre, Yönetim Kurulu tarafından yayınlanan politika, strateji, karar ve talimatların uygulanması genel müdürün görevi kapsamındadır. Ayrıca müdür, yürütme organını denetler ve günlük faaliyetleri takip eder. Genel Müdür, hakkında kanunla onaylanan görevlere dayanarak kurumun yürütme yetkisini elinde tutmaktadır. Bu nedenle yasa, finansal fonları yönetemediği takdirde kurumu da yönetemeyeceği için genel müdürün saygın olmasını ve iflas ilan etmemesini gerektirmektedir. Genel müdürde aranan bu nitelik ve şartlar, mevduat sigorta sisteminin yürütücüsü olması nedeniyle yatırımcıların korunması bakımından önemlidir, görüşünderiz.

3.2.2.2. Kurum'a Üyelik ve Kurum Finansmanı

Bu başlık altında Filistin bankalarının Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'na katılması konusu ve bu kurumun finansmanı hakkında bilgiler verilecektir.

3.2.2.2.1. Bankaların Kuruma Katılması Zorunluluğu

Filistin yasa koyucu, yasada, Filistin Yönetimi bölgelerinde faaliyet gösteren İslami bankalar da dâhil olmak üzere tüm bankaların Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'na katılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir.

2013 tarihli 7 sayılı Kanunda 5. Bölüm 13. maddede "*Filistin'de çalışan tüm üye bankaların mevduat sistemine katılması gerektiği*" öngörülmüştür. 1. maddesinde üye teriminin tanımı, "*Üye: Mevduat garanti sisteminde ve para otoritesi tarafından Filistin içinde mevduat kabul etmek için lisanslı İslam bankasını ve bankayı içerir*" şeklinde yapılmıştır.

Filistin yasa koyucusu, Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliğinin ilan ettiği mevduat garantisini düzenleyen temel ilkelerle Filistin topraklarında faaliyet gösteren tüm bankaların Mevduat Sigorta Kurumuna katılma zorunluluğunu kabul eder. 7. İlke 1. bölümde öngörüldüğü üzere "*Mevduat sigortası sistemine üyelik, devlete ait*

bankalar da dâhil olmak üzere tüm bankalar için zorunludur ve tüm bankalar denetleyici düzenlemelere tabidir”¹⁸⁴.

Ülkelerde mevduat garanti sistemleri, zorunlu ve gönüllü olmak üzere ikiye ayrılır¹⁸⁵. Zorunlu sistem en yaygın ve uygulanan sistemdir ve mevduat sahiplerinin kurum tarafından tazmin edilme hakkı olduğu anlamına gelir. Örneğin Mısır'da yasa, Merkez Bankasının denetimi ve egemenliğine tabi olan tüm bankaların sigorta sistemi uygulamasını zorunlu kılmıştır ve yabancı bankaların Mısır'da faaliyet gösteren şubeleri ve ana merkezleri tarafından takip edilen banka mevduatı sigortası sistemleri bu zorunluluktan muaf tutulmuştur¹⁸⁶.

Öte yandan Ürdün gibi bazı ülkeler, İslami bankaların mevduat sigortası sistemi zorunluluğundan muaf tutulmasını sağlamıştır.

3.2.2.2.2. Mevduat Sigortası Fonunun Finansmanı

Avrupa Parlamentosunun 16 Nisan 2014 tarihinde yayımlanan 2014/49/EU sayılı Direktifi'nin mevduat sigortası sistemi hakkındaki 36. maddesinde Avrupa Birliği mevduat sigortası sisteminin finansmanına üyelerin katkı sağlaması gerektiği belirtilmektedir. Üyelerin sağlayacakları katkı miktarı, kapsanan mevduat tutarı ve üyenin taşıdığı risk derecesine göre hesaplanır. Katılımcı ülkelerin para otoriteleri, aynı zamanda risk azaldıkça indirim yapma özgürlüğüne sahiptirler¹⁸⁷.

Filistin Mevduat Sigorta Kurumu sermayesi, Filistin hükûmetinin Teminat Fonuna 20 milyon ABD doları tahsis etmesi temelinde oluşturuldu. Bu tutarın 2013 yılında Resmî Gazete'de yayınlanan Kanun No. 7'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenmesi gerekmektedir (madde 14). Ayrıca, her bankanın Fona üye olduğu tarihten

¹⁸⁴ Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği'nin Resmi Web Sitesi , <https://www.iaai.org/en/core-principles-and-guidance/core-principles/>.

¹⁸⁵ Nabet Manad, Alnizam Alkanuni Lildaman Alvadayi Almasrifiat, Yüksek Lisans Tezi, Mohamed Bougherra University, Cezayir(Boumerdes), 2007, 84-85.

¹⁸⁶ Cedai Fahd Al-Rashidi, Alvadayi Almasrifiat Fi Alkanun Almisri Valmukaran -Dirasat Mukarana-Doktora Tezi, Hukuk Fakültesi, Ain-Shams University, Mısır(Al-Kahire) 2003, 560.

¹⁸⁷ Avrupa Birliği Hukuku Resmi Sitesi <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009> (Şubat 2023).

itibaren 15 gün içinde 100.000 ABD doları ödeme yapması gerekmektedir. Bu miktar hiçbir şekilde geri alınamaz¹⁸⁸.

Filistin yasa koyucu 2013/7 sayılı yasının 15. maddesinde belirtildiği gibi finansman için diğer kaynaklar da belirlenmiştir. Bu kaynaklar; bankaların her üç ayda bir ödedikleri üyelik ücretleri, kurumun yatırımlarından elde edilen kârlar, kuruma devlet tarafından verilen krediler ve Kurul tarafından onaylanan kaynaklardan gelen hibeler ve mali yardımlardır. Filistin yasa koyucu, 2013/7 sayılı yasının 16. maddesinde, üyelik maliyetlerini, sigorta ve garantiye tabi mevduatın büyüklüğüne bağlı olarak %03 ile %08 arasında belirlemiştir. Yasa koyucu, Mevduat Sigorta Fonu Kurumu meclisine üyelik ücreti oranını her bankanın risk derecesine göre Filistin Para Otoritesi ile anlaşarak belirleme yetkisi vermiştir. 7 numaralı 2013 yasının 16. maddesi, Filistin yasa koyucunun önceden bahsedilen Avrupa yönergesiyle uyumlu olduğuna dair bir not içermektedir.

2013 tarihli Kanun (7 sayılı Kanun), madde 17'de Filistin yasa koyucu, bankaların üyeliği için özel bir fon oluşturulmasına karar vermiştir. Buna göre Kurum, bankaların yıllık üyelik ücretleri, fon varlıklarından elde edilen gelir, bankanın tasfiyesi ve tüm yükümlülüklerin yerine getirilmesi sonrası iade edilen net haklar -bu Kanun'un 39. maddesine göre-, diğer kaynaklar veya Kurul tarafından kabul edilen herhangi bir bağış kaynaklarından oluşan özel bir fon oluşturacaktır¹⁸⁹.

Bu işlemlerin oluşturulmasıyla Filistin yasa koyucu, herhangi bir üye bankanın tasfiyesi gerçekleşmeden önce mevduat sahiplerinin tazminat alabilmesi için gerekli olan parayı toplamayı amaçlamaktadır. İyi yönetildiği takdirde bu icraatların birçok avantajı bulunmaktadır. Bu avantajlar arasında mevduat sahiplerini rahatlatarak bankalardan mevduatlarını hızla çekmeleri riskini azaltmak yer alır. Bu icraat, kapatılan bankalar da dâhil olmak üzere tüm bankaların kurduğu adil ve tarafsız bir sistemdir. Ancak bu icraatlara, mevduat sigortası sisteminin, bankaların riskleriyle mücadelede motivasyonunu azalttığı yönünde eleştiriler de yapılmaktadır.

¹⁸⁸ bknz. Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi, Mevduat Sigortası Kurumu, 2013, Sayı: 101, Ağustos 2013 Tarihli 7 Sayılı Kanun, Madde:14.

¹⁸⁹ bknz. Filistin Olaylar (Resmi) Gazetesi, Mevduat Sigortası Kurumu, 2013, Sayı: 101, Ağustos 2013 Tarihli 7 Sayılı Kanun.

3.2.2.3. Filistin Mevduat Sigorta Kurumunun Yasal Yapısı

Bu bölümde Filistin Mevduat Sigorta Kurumunun yasal özellikleri hakkında bilgiler sunulacaktır. Filistin yasa koyucu, 2013 yılı 7 sayılı Kanun ile Mevduat Sigorta Kurumu'na tam tüzel kişilik vermiştir. Böylece bu kurum, mali ve idari konularda bağımsızlığa sahiptir. Kanun'un 2. maddesinde şöyle belirtilir: "*Kurum, amacını gerçekleştirmek için gerekli olan taşınır ve taşınmaz malları sahiplenme, sözleşme yapma ve borçlanma dâhil olmak üzere hukuki, mali ve idari bağımsızlık ve yetkinliğe sahiptir*¹⁹⁰." Bu ilke, Uluslararası Mevduat Sigortası Sistemleri'nin temel prensipleri arasında yer alan ve Uluslararası Mevduat Sigorta Birliği (IADI) tarafından belirlenen "*Sigorta kurumları bağımsız, iyi yönetilir ve şeffaf olmalıdır ve dış müdahale olmaksızın hesap verebilir olmalıdır*¹⁹¹" şeklindeki 3. prensibi ile uyumludur.

Filistin yasa koyucu, Mevduat Sigortası Kurumu'na tüzel kişilik vererek mali bağımsızlığının olmasını sağlamıştır. Burada mali bağımsızlık, devlet bütçesinden ayrı bir bütçeye sahip olmak anlamına gelir, bu da gelir fazlasını tutma hakkını ve gider açığını karşılama hakkını beraberinde getirir. Ayrıca önceden belirtilen birçok kaynağı ve mali kaynakları da vardır. Tüzel kişilikten kaynaklanan hak, banka tasfiyesi durumunda mevduat sahiplerini tazmin etmek için yerli veya yabancı mali kurumlardan kredi alabilme imkanına sahip olmasıdır. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, verilen bağımsızlığın mutlak bir bağımsızlık olmadığıdır. Çünkü kurum, devletin yürüttüğü temel görevler nedeniyle idari vesayete bağlı kalmalıdır.

Filistin yasa koyucu, 7. numaralı Kanun (2) maddesinin birinci fıkrasında "*... merkezi Kudüs'te olan ve kamu yararına bir kuruluş olan Filistin Mevduat Güvence Kurumu adlı bir kurum kurulur*¹⁹²" ifadesini kullanarak kuruluşu dair hükümler belirlemiştir. "Kamu yararı" ifadesinden kasıt, kuruluşun halkın yararına hizmet etmeyi amaçlayan bir kurum olmasıdır. Kanundaki "kamu yararı" ifadesinin amacı maddi veya manevi olarak halkın ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ancak bu husus, kurumun hizmetlerini ücretsiz sunması anlamına gelmez, önemli olan kurumun kâr amacı gütmemesidir.

¹⁹⁰ bknz. 2013 Yılı 7 Sayılı Kanun.

¹⁹¹ bknz. International Association Of Deposit Insurers (IADI), IADI Core Principles For Effective Deposit Insurance Systems, 22.

¹⁹² bknz. 2013 Yılı 7 Sayılı Kanun.

Hatta zarar etse bile kurumun kuruluş amacı insanların ihtiyaçlarını karşılamaktır. Örneğin halkın mevduatlarını korumak ve bankanın tasfiyesi durumunda (Mali hakların sahiplerine iade süreci) yasal çerçevede mevduat sahiplerine geri ödeme yapmaktır, kâr elde etmek değil¹⁹³.

Mevduat Sigorta Kurumu tüzel kişiliğe sahip olmasına rağmen Filistin Para Otoritesi'nin kurumdaki fonlara ilişkin bir güvencesi olmadığını ve kurumun yatırımlarında veya hırsızlık durumlarında oluşabilecek zararlara karşı bir yük oluşacağını söyleyebiliriz.

Bazı devletlere bağlı sigorta sistemlerinde, örneğin Kuveyt'te, devlet, bankacılık krizinin oluşması durumunda yatırımcılara paralarının tamamen geri ödenmesini garanti eder ve bunun sorumlusu Maliye Bakanlığıdır. Burada devlet, kamu önünde garanti veren kişidir¹⁹⁴.

Filistin'deki Mevduat Sigorta Kurumu'nun ana ve temel amacı, mevduat sahiplerinin parasını tazmin ederek onların parasını korumaktır. 2013 tarihli Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği gibi, Filistin Para Otoritesi'nin herhangi bir bankanın ruhsatını iptal etmesi veya tasfiye kararı çıkarması durumunda kurumun banka yasası uyarınca mevduat sahiplerine tazminat ödemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu düzenleme ayrıca mevduat sigorta sistemi üzerinde yatırımcı güvenini artırmayı da amaçlamaktadır.

3.2.2.4. Kurumun Yatırımcılara Ödediği Miktar Aralığı

Mevduat sigorta sistemi çerçevesinde ödenen tutar ülkeden ülkeye değişir. Bazı ülkeler ödenecek tutarı herhangi bir miktar belirtmeden belirli bir yüzde üzerinden belirlerken Kuveyt gibi bazı ülkelerde ise bu limit %100 olarak belirlenmiş ve bu da birçok bankanın batmasına neden olmuştur¹⁹⁵.

¹⁹³ Aktham Vacih Abd Al-Rahman Sulaiman, Tanzim Almarafik Alamat -Dirasat Mukarana- Yüksek Lisans Tezi, An-Najah National University, , Filistin (Nablus), 2014, 19-20.

¹⁹⁴ bknz. Kuveyt Bankalarındaki Mevduatların Garantisi Kanunu (2008), Sayı:30, Madde: 2, (Kuvayt Bugün Gazetesi, Cilt:895, 7.

¹⁹⁵Zitouni Kamal, Davr Nizam Altamin Ala Alvadayi Fi Salamat Albnuk Min Altatsur, Yüksek Lisans Tezi, Msila University, Ticari ve İdari Bilimler Fakültesi, Cezayir, 2011-2012, 5.

Bazı ülkeler, tazminat sistemlerini belirli bir miktarla belirlerler. Ürdün Sigorta ve Mevduat Kurumu Kanunu'nda belirtildiği gibi: *"Mevduat tam değeri teminat altındadır ancak değeri 10 bin dinar veya daha az olan mevduatlar için geçerlidir ve 10 bin dinar olan mevduatlarda değer artışı olursa teminat yalnızca on bin dinardır"*¹⁹⁶. Kanun, yatırımcıların mevduatlarını 10.000 dinara kadar güvence altına alırken mevduatın bu miktarın üzerinde olması durumunda yatırımcı sadece 10.000 dinar geri alabilmektedir. Bu, Ürdün Mevduat Sigortası Kurumu Kanunu'nun 32. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir¹⁹⁷. Daha sonra 2000 yılında Mevduat Sigortası Kurumu Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca tazminat sınırı 50.000 dinara yükseltildi. Lübnan'daki tazminat sınırı da 1.000.000 Lübnan Lirası'dır. ABD'de ise mevduat sigortası sınırı 250.000 ABD dolarıdır¹⁹⁸.

Filistin'de ise Filistin yasama organı, 2013 tarihli ve 7 sayılı Kanunda *"Fon Kurulu, tazminat sınır tutarını, ödeme zamanını ve yöntemini bu amaçla yayınlanacak tebliğlerle belirler"*¹⁹⁹ ifadesi bulunmaktadır. Mevduat Sigorta Fonu, 2013/1 sayılı Tebliğ'i yayınlamaya tazminat tavanını 10.000 ABD doları olarak belirlemiştir²⁰⁰.

Kanun 21. maddeye göre yukarıdaki Tebliğ'de belirtildiği gibi her mevduat sahibine ödenmesi gereken sigorta tutarının hesaplanması, ruhsatın iptal edilme veya tasfiye tarihine kadar sigortalanmış tüm mevduatlar ve faizler toplanarak yapılır.

Ancak daha sonra 25.07.2017 tarihinde, Kanun 21. maddesi uyarınca tazminat sınırı 20.000 dolara yükseltilmiştir. Mevduat sahibinin 20.000 dolar veya buna eş değer diğer para birimleri olan mevduatının veya toplam mevduatının bu tazminat sınırından daha az olması durumunda tüm parasını geri alma hakkı vardır. Bu sistem, mevduat sahibinin güvenini kazanmak ve paralarını korumak için çalışır. Mevduatları 20.000

¹⁹⁶ bknz. Ürdün Sigorta ve Mevduat Kurumu Kanunu Resmi Site.

¹⁹⁷ bknz. Ürdün Sigorta ve Mevduat Kurumu Kanunu Resmi Site.

¹⁹⁸ ABD Federal Mevduat Sigortası Kanunu, Madde:3, <https://www.fdic.gov/>.

¹⁹⁹ bknz. Filistin Mevduat Sigorta Kurumu Kanunu,2013 Yılı ,7 Maddesi.

²⁰⁰ bknz. Filistin Para Otoritesi, Mevduat Sigorta Kurumu, 2013, [https://www.pma.ps/ar/palestiniandepositinsurancecorporation\(Areg\)](https://www.pma.ps/ar/palestiniandepositinsurancecorporation(Areg)) .

doların altında olan yatırımcıların sayısı 1.100.000'dir, yani Filistin'de faaliyet gösteren tüm bankaların yatırımcılarının %94'üne denk gelir²⁰¹.

Burada yatırımcıların kurumdan aldıkları miktarın yatırdıkları mevduatların değerlerinin geri ödenmesi olduğunun belirtilmesi gerekir. Kurum, tasfiye edilen bankalardaki (mali hakların sahiplerine iade edildiği banka) mevduatları sahiplerine geri öder. Tasfiye edilen bankadan elde edilen ödemeler yeterli olmadığında kurum, yatırımcılara paralarını geri öder. Yani kurum yalnızca bankanın tasfiye edilmesi ve yatırımcıların tüm paralarını alamaması durumunda yatırımcıların paralarını ödemek için müdahale eder.

Eğer mevduat tutarı sigorta tutarından daha büyükse yatırımcı 20.000 dolar geri ödeme alır ve kalan parası tasfiye edilen bankanın elde ettiği gelirlerle 2013 tarihli Kanunun 39. maddesi tarafından belirlenen önceliklere göre tazmin edilir²⁰². Filistin yasama organı yatırımcıların banka tasfiyesi sürecini beklemek zorunda kalmadan paralarına hızlı bir şekilde erişebilmelerini hedefler. Bu da Kanun 22. maddesinde yasallaştırılmıştır. Ayrıca, madde 23'e göre Kurum, yatırımcılara ödediği miktar kadar yatırımcıların haklarına halef olacaktır.

Eğer bir yatırımcının aynı bankada birden fazla mevduatı varsa aynı şubede veya farklı şubelerde olmasından bağımsız olarak, sigorta kapsamı 20.000 dolardır. Ancak yatırımcının birden fazla bankada mevduatı varsa sigorta kapsamı banka mevduatlarının sayısı ile eşit olacaktır. Örneğin bir yatırımcının dört farklı bankada eşit değerde 20.000 dolar mevduatı varsa yatırımcının alacağı sigorta kapsamı 80.000 dolardır. Ayrıca yatırımcının ortak hesapları ve bireysel hesapları varsa sigorta kapsamı yatırımcının bireysel mevduatlarına ek olarak ortak mevduatlarının payının toplamına dayalı olacaktır²⁰³.

²⁰¹ Filistin Mevduat Sigorta Kurumunun Resmî Web Sitesi: <https://www.pdic.ps/>.

²⁰² Bu Kanunun 24. maddesinin hükümleri uyarınca güvence kapsamına alınmayan mevduat sahiplerinin hakları ile tazminat sınırını aşan miktarda tazminata hak kazanan mevduat sahiplerinin hakları.

²⁰³ bkz. Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'nun Resmi Web Sitesi.

Yatırımcının mevduat sigorta tutarını alabilme şartları ise şöyledir:

Mevduat sahibinin bankadan parasını geri alabilmesi için belirli koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu koşullar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1. Mevduatın sistem tarafından kapsanması gerekmektedir: Sadece nakit para mevduatı tazminat sistemine tabi olacak ve anılan Kanun madde 38'e göre tasfiye edilecek varlıkların bir kısmı şunları içermeyecektir²⁰⁴:
 - Tasfiye edilen banka tarafından başkalarına kiralanan demir kasalarda bulunan ne varsa, yatırımcıların bankaya olan borçlarını kapatmaları halinde tekrar yatırımcılarına iade edilir. Bu borçlar, kutuların kullanımıyla ilgili maliyetlerden kaynaklanır.
 - Banka, emanetçi olarak kabul ettiği veya koruduğu ya da sakladığı belgeleri veya senetleri korur. Bu belgeler, sahipleri tarafından borçların ödenmesi koşuluyla iade edilir.
 - Yatırımcıların sözleşmeleri, ihaleleri veya projeleri sigortalama amacıyla bankaya sundukları teminatlar.

Filistin'de yürürlükte olan 1966 yılı 12 sayılı Ürdün Ticaret Kanunu'nda "nakit mevduat" tanımı yoktur. Ancak 115. maddenin ilk paragrafında "*Bankaya nakit olarak yatırılan mevduatların bankanın mülkiyetine geçeceği ve yatırılan tutarın tamamının veya taksitler hâlinde ilk talepte mevduat sahibine geri ödeneceği veya sözleşme şartlarına uyulacağı*²⁰⁵" belirtilmektedir. Ancak Filistin yasama organı, 2010 tarihli ve 9 sayılı Bankalar Kanunu'nun birinci maddesinde mevduatı "*herhangi bir kişi tarafından bankaya yatırılan nakit para veya ödenen değerdir ve banka bunlarla serbestçe hareket edebilir, ancak aksi kararlaştırılmadıkça mevduatın aynısını geri ödemekle yükümlüdür ve mevduatın niteliği ve varsa faiz veya getiri kişi ile banka arasında yazılı bir anlaşmayla belirlenmelidir*²⁰⁶" şeklinde tanımlamıştır.

2. Banka bir krizle karşı karşıya kaldığında tasfiye edilir. Bankanın mali krizle karşı karşıya kaldığı birçok durum vardır. Bu durumlara birkaç örnek verecek olursak; bankanın varlıklarının, bankanın taahhütlerini karşılamak için yeterli

²⁰⁴ bknz. Filistin Mevduat Sigorta Kurumu Kanunu,2013 Yılı 7 Sayılı, Madde: 38.

²⁰⁵ bknz. Ürdün Ticaret Kanunu (1966) 12 Sayılı Kanun, Madde:115.

²⁰⁶ bknz. Filistin Para Otoritesi Resmi Web Sitesi(2010), Bankalar Kanunu, Sayı:9, Madde:1, 3 .

olmaması; başka bir örnekte ise, banka yanlış bir şekilde yönetildiğinde mülkiyet haklarında bir eksiklik oluşturabilir veya yatırımcı haklarına zarar verebilir. Farklı bir örnek olarak, bankanın yatırımcılara karşı taahhütlerini veya normal koşullarda yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğine dair kanıtların olması durumu gösterilebilir. Bankayı etkileyen diğer durumlar ise krizler olarak sınıflandırılabilir; ancak bu krizler Filistin Para Otoritesi'nin bankanın ruhsatını iptal etmediği sürece yatırımcılara tazminat ödemeyi gerektirmez²⁰⁷.

3. Bankanın Filistin Mevduat Sigorta Kurumuna katılımı ise; Filistin Yönetimi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren tüm bankaların Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'na katılma zorunluluğuna çalışmamızda daha önce değinmiştik²⁰⁸. Bu zorunluluk 2013 tarihli kanunun 13. maddesinde belirtilen hükümlere dayanmaktadır: *"Filistin'de faaliyet gösteren tüm üyelerin mevduat sigorta sistemi üyeliğine katılması zorunludur ve üyelik, üyenin son ruhsatını Filistin Para Otoritesi'nden aldığı tarihten itibaren veya Sigorta Kurumu'nun kuruluşundan önce ruhsat alan üyeler için bu kanunun yayınlanmasından hemen sonra başlar"*²⁰⁹. Bu nedenle mevduat sahiplerinin paralarını almak için gereken şartlardan biri de mevduatın yatırıldığı bankanın kurumun üyesi olmasıdır.

Filistin Meclisi tarafından 2013 tarihli Kanunun 32. maddesinin birinci paragrafında mevduatların geri alınması işlemleri için Filistin yasama organının mevduatların koruma sistemi, sigorta sınırı ve sigortadan yararlanmak için takip edilmesi gereken prosedürlerle ilgili tüm verilerin mevduat sahiplerine bildirilmesinin ve açıklanmasının gerektiği belirtilmiştir. Önceden belirtilen koşulların sağlanmasının ardından Filistin Mevduat Sigortası Kurumu, mevduat sahiplerine, paralarını banka kayıtlarına veya ruhsatı sona eren bankalara dayanarak geri almak için başvurularını kuruma sunmaları gerektiği konusunda bilgiler verir. Başvuruların sunulduğu tarihten

²⁰⁷ Bu diğer durumlar hakkında Bankalar Kanunu'nun 55. Maddesinde 7. Sayılı 2010 tarihli çıkarılan Kararda bahsedilmektedir.

²⁰⁸ bknz. Bankaların Kuruma Katılması Zorunluluğu, Üçüncü Bölüm, 3.2.2.2.1.

²⁰⁹ bknz. 2013 Yılı 7 Sayılı Kanun, Fıkra:1, Madde:13.

itibaren en fazla 30 gün içinde Kurum tarafından para iadesi işlemi gerçekleştirilir ve Kurumun süreyi uzatma hakkı bulunur²¹⁰.

Mevcut yatırımcılar içerisinde taleplerini Kuruma sunmayanların durumu hakkında bahsedilecek olursa, taleplerini sunmamış yatırımcılara tasfiye edilen bankadaki kayıtlı adreslerine göre ulaşılır. Ayrıca yatırımcıların talep etmedikleri ve belirlenen süre sonunda cevap vermedikleri takdirde mevduatları Filistin Para Otoritesi'nde özel bir hesapta emanet olarak saklanır²¹¹.

3.2.2.5. Sigorta Sistemi Hakkındaki Kamu Güveninin Artırılması ve Bilincinin Yükseltilmesi

Kamunun güvenini artırmak ve farkındalık seviyesini yükseltmek için Filistin yasama organı, Filistin Mevduat Sigortası Kurumu Yasası'nın 4. maddesinde "*Bankacılık sistemiyle işlem yapanların güvenini artırmak ve istikrarı korumaya katkıda bulunmak ve mevduat sigortası sistemi hakkında halkın bilinç düzeyini yükseltmek*"²¹² ifadelerini kullanmıştır.

Mevduat Sigortası Sistemleri'nin temel prensipleri arasında yer alan 10 numaralı prensibe göre mevduat sahiplerinin korunması ve mali dengenin sağlanması için mevduat sigortası ile ilgili yararlar ve sınırlamalar konusunda halkın sürekli olarak bilgilendirilmesi gereklidir²¹³. Temel prensip (10)'un uygulaması için takip edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- 1- Mevduat Sigortası Kurumunun yatırımcı güvenini arttırmak ve çoklu iletişim araçları vasıtasıyla sistem hakkında bilgilendirme yapmakla görevli olduğu belirtilmelidir.
- 2- Finansal bir kriz, bir bankanın çöküşüne yol açtığında Mevduat Sigortası Kurumu, yatırımcı güvenini artırma ve çeşitli iletişim araçları vasıtasıyla

²¹⁰ bknz. Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'nun Resmi Web Sitesi, Madde:32, 2013 Yılı, 7 Sayılı Kanun, Fıkra:2.

²¹¹ bknz. Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'nun Resmi Web Sitesi, Madde:32, 2013 Yılı, 7 Sayılı Kanun, Fıkra:3.

²¹² bknz. Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'nun Resmi Web Sitesi, Madde:4, 2013 Yılı, 7 Sayılı Kanun.

²¹³ International Association Of Deposit Insurers (IADI), IADI Core Principles For Effective Deposit Insurance Systems, IADI, <https://www.iadi.org/en/assets/file/core%20principles/cprevised2014nov.pdf>.

sistemi tanıtma sorumluluğu taşır. Yatırımcılara gazetelerde ve dergilerde yayınlanan ilanlar ve internet sitelerinde yayınlanan reklamlar aracılığıyla bilgi verilir. Yatırımcıların paralarını alacakları zaman, yer ve yöntem de bu bilgilendirme kapsamındadır. Yatırımcıların sigorta sahibi olması için sağlaması gerekenler, ödeme şeklinin tek seferlik mi yoksa taksitli mi olacağı ve sigorta kapsamına girmeyen yatırımcıların paralarını geri alabilmeleri için yapabilecekleri işlemler belirtilmelidir.

Halkın güvenini artırma ve hedef grubun yani mevduat sahiplerinin %94'ünü oluşturan toplumun mevduat sigortası sistemi hakkında farkındalık seviyesini yükseltme işlemi, kurumun üstlenmesi gereken önemli görevlerden biridir. Bu görevin yerine getirilmesi, mevduatın büyük bir kısmını oluşturan sigortalı mevduatların hızlı bir şekilde geri çekilmesini engelleyerek bankanın ve dolayısıyla bankacılık sisteminin istikrarını korumaya yardımcı olur²¹⁴.

3.3. Yatırımcıları Tazmin Fonu Çerçevesinde Uygulanan Koruma Mekanizması

3.3.1. Türk Hukuku'nda

Yatırımcı Tazmin Sistemi, ülkeden ülkeye değişmesine rağmen temel özellikleri bakımından benzerdir. Birçok ülke düzenlemesine temel teşkil eden Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin yatırım şirketlerinin yatırımcılara yönelik yükümlülüklerini yerine getirmemesi, ödeme güçlüğüne düşmeleri veya iflas etmeleri durumlarında yatırımcıların korunması için 03 Mart 1997 tarih ve 97/9/EC sayılı Yatırımcı Tazmin Planları Üzerine 5 No'lu Direktif (Investor Compensation Scheme) kabul edilmiştir²¹⁵.

Sigortalama sistemi piyasanın kötüye gitmesini veya finans sektöründeki krizi, bankaların batmasını engellerken; yatırımcı tazmin sistemi sermaye piyasasında geri ödemelerin gerçekleşmemesi, bankaların batması durumunda yatırımcının tasarrufuna ulaşabilmesini sağlayan sistemdir. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu "Amaç" başlıklı 1. maddesinde, sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve

²¹⁴ Anas Abu Al-Oun, Davr Almuassasat Alfelistinat Lidaman Alvadai Fi Himayat Hukuk Almudin Fi Albnuk Alfelistiniat: Dirasat Mukarana, Kuveyt, Hukuk Dergisi, 43. Cilt, Sayı: 4, 479.

²¹⁵ Ali İhsan Kaytaç, 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanununa Göre Yatırımcı Tazmin Sistemi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22, 3, 2016, 1625-1648.

rekabetçi bir ortamda işleyişinin ve gelişmesinin sağlanması, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunması şeklinde bir amaç belirleyerek 83. maddede Yatırımcı Tazmin Merkezi (YTM)'ni düzenlemiştir. Ayrıca 82. maddede yatırımcıların tazminini, 84. maddede tazminin kapsamını, 85. maddede tazmin sürecini ve 86. maddede de tedrici tasfiyeyi düzenlemiştir²¹⁶. Kanundan da anlaşacağı üzere YTM kapsam olarak sadece bankaları değil tüm sermaye piyasası şirketlerini kapsayarak süreci yönetir. Yatırım kuruluşlarının YTM sistemine dahil olması zorunludur. Kurumlar tür ve risk yapıları gözetilerek merkeze giriş için sabit ve yıllık primler öder, merkez de tazmin aşamasında yatırımcıyı korur. Bu üçlü ilişkide aslında kayıtlı kurum borcunun ifasını merkezin gerçekleştirmesini kabul eder.

YTM'nin asli görevi tazmin kararı verilen kurumun tasfiyesini gerçekleştirmektir. Fakat buradaki tedrici tasfiyedir. Tedrici tasfiye, yatırım kuruluşlarının hızlı ve basit yöntemlerle tasfiye edilmesini ve diğer birçok kanun hükümlerini devre dışı bırakarak yatırımcıların haklarına kavuşabilmelerini sağlayan özel bir yöntemdir²¹⁷.

Yatırım yapan kuruluşların hizmetlerini, faaliyetlerini, nakit ödeme ve sermaye piyasasının gerekliliklerinin aksaması veya bunların kısa sürede halledilmemesinin tespiti halinde yatırımcıların desteklenmesi bağlamında karar alınır. Buna göre 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 84. maddesinin 5. fıkrasına göre hak sahibi olan her bir yatırımcıya azami olarak 100.000 TL tazmin tutarı ödenir. Bu tutar, yıllara göre yeniden değerlendirme neticesinde katsayı oranında arttırılır²¹⁸.

YTM'nin tazmin sürecinin aşamaları şu şekildedir:

- Talep: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 82 uyarınca SPK'nın bir yatırım kuruluşu hakkında sermaye piyasası faaliyetlerinden dolayı nakit ödeme veya sermaye piyasası araçları teslim yükümlülüğünü yerine getirmediği veya kısa sürede yerine getiremeyeceğini tespit etmesi ve bu

²¹⁶ Önder, 33-55.

²¹⁷ Mete Tevetoğlu, Mali Durumu Bozulan Aracı Kurumlarda Alınacak Tedbirler Ve Özellikle Tedrici Tasfiye, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, 2006.

²¹⁸ bknz. Yatırımcı Tazmin Merkezi, Azami tazmin tutarı ne kadar?, <https://www.ytm.gov.tr/Home/Sayfa/92> (Temmuz 2023).

tespitten itibaren de 3 ay içinde tazmin kararı almasına bağlıdır. Yatırımcıların Tazmini ve Tedrici Tasfiye'ye İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesine göre SPK tarafından alınan tazmin kararı aynı gün yatırımcı kuruluşu, YTM ve diğer ilgili kuruluşlara bildirilir. YTM de aynı Yönetmeliğin 32. maddesi uyarınca 3 iş günü içinde ulusal iki gazete, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, KAP ve diğer yerlerde ilan eder ve yatırımcıların YTM'ye belgeleri ile birlikte yazılı olarak başvurmaları istenir²¹⁹.

- Tazmin miktarının hesaplanması: Başvurular ve tutulmuş kayıtlı bilgiler çerçevesinde tazmin kararından itibaren 3 ay içinde alacaklılar cetveli hazırlanır ve aynı usulle ilan edilir²²⁰.
- Tazmin sürecinin kapatılması: Alacaklılar cetvelinin ilanından itibaren de 3 ay içinde ödemeler gerçekleştirilir²²¹.

Yatırımcı tazmin fonu uygulaması tıpkı sigortalama sistemi gibi yaşanan krizler ve ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmıştır. İki sistemin de amacı, yatırımcıyı korumak ve finansal sektörü düzenlemek, denetlemek ve istikrarı sağlamaktır. Bu uygulamalar Türkiye'de mali ve yönetsel özerkliğe sahip kurumlar tarafından yasalarca belirlenen sınırlar içinde yapılmaktadır. Uygulamaların krizlerden sonra piyasalarda güveni artırarak olumlu gelişmeler yarattığını gözlemleyebiliriz. Sektörün gelişim hızı göz önüne alındığında düzenlemelerin de aynı hızda olması gerektiğini vurgulamalıyız.

3.3.2. Filistin Hukuku'nda

Filistin Hukuku'nda, yukarıda Türk Hukuku'na ilişkin açıklamalarımız sırasında belirtmiş olduğumuz YTM sistemi gibi, banka menkul kıymet yatırımcılarını koruyan bir tazminat mekanizması yoktur. Bunun yerine Filistin Sermaye Piyasası Kurumu banka menkul kıymet yatırımcılarının da içinde olduğu yatırımcı grubunu korumaya yönelik olarak şüpheli işlemlerin takip ve engellenmesi ve idari para cezaları gibi tedbirler almaktadır²²².

²¹⁹ Önder, 44

²²⁰ Önder, 35.

²²¹ Önder, 33.

²²² bknz. Menkul Kıymetler Kanunu, 2004 tarihli (12) sayılı kanunun 16. Maddesi.

Kanaatimizce Filistin Hukuku'nda da YTM gibi bir sistemin yasal olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır.

3.4. Bankaların Mali Durumlarının Bozulmasını Önleyici Tedbirler

Finansal kuruluşlar, her işletme gibi, belli risklerle karşı karşıya olmakla birlikte finansal kuruluşların riskleri doğrudan doğruya sermaye ile ilişkilidir. Örneğin imalata dayalı bir işletme, risk faktörlerini minimalize etmek maksadıyla stok hammadde gibi bir araç kullanabilirken, neredeyse tamamen mali araçlarla çalışan finans kuruluşlarının böyle bir seçeneği bulunmamaktadır. Bu bağlamda, yukarıdaki örneğe ve teşbihe dayanarak kabaca denebilir ki finansal kurumlar olarak bankaların hammaddesi sermayeleridir. Dolayısıyla onları, müşterilerini ve yatırımcılarını riskler karşısında koruyabilecek yegâne araç da bankaların sermayeleridir.

3.4.1. Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri

3.4.1.1. Genel Olarak

Finansal kuruluşların karşı karşıya kalabilecekleri riskler karşısında mali yükümlülüklerini karşılayacak seviyede sahip olmaları gereken likidite düzeyi, sermaye yeterliliği yahut asgari sermaye yeterliliğidir. Dolayısıyla sermaye yeterliliği, karşı karşıya kalınacak risklerde bir güvence niteliğindedir²²³.

Sermaye yeterliliğinin temel gerekçesi ise banka yatırımcısının korunmasıdır ki 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 1. maddesinde Kanun'un amacının "*finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek*" olduğu belirtilmiştir. Yine Kanun'un 45. maddesinde "*Bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade eder*" açıklamasıyla sermaye yeterliliği kavramı tanımlanmış; asgari oran %8 olarak belirlenmiş ve asgari yeterlilik oranını arttırma, bankalar bazında farklılaştırma konularında düzenleme yapma yetkisi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na verilmiştir. Kanun'un

²²³ Murat Kaya, Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Ve Kobi'ler Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, 4-18.

67. maddesinde ise “Özkaynaklarının sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz olması veya bu durumun gerçekleşmek üzere bulunması” hâli önlem alınması gereken hâller arasında sayılmıştır²²⁴.

Asgari sermaye yeterliliği düzenlemelerinin temel sebepleri ise şöyle sıralanmaktadır:

- Çok yüksek miktarlarda beklenmeyen risklerin karşılanması,
- Borç ödeme gücü ve likidite yeterliliği,
- Bankaların kredibilitesi,
- Ulusal ve uluslararası piyasalarda daha ucuza borçlanabilme (Bu, derecelendirme notu ile ilişkilidir),
- Tüm sektörün ülke çapında sistemik riskinin azaltılması²²⁵.

Sermaye yeterliliği düzenlemeleri Avrupa Birliği düzenlemeleri çerçevesinde Basel Anlaşması’nda oldukça detaylı biçimde yer almaktadır. Basel düzenlemeleri kapsamında asgari sermaye yeterliliği, Türkiye’de 1990 yılında uygulanmaya başlanmış olup, takip eden yıllarda Basel Komitesi üyeliği gibi gelişmelerle bankacılıkta Basel standartlarının (ve AB standartlarının) uygulanmasına ağırlık verilmiştir. Bu kapsamda Basel Komitesi ve Basel I, Basel II, Basel III standartları koruma mekanizmaları -ağırlıklı olarak asgari sermaye yeterliliği- bağlamında çalışmamızın aşağıdaki başlıklarında incelenmeye çalışılacaktır.

3.4.1.2. Basel Düzenlemeleri Çerçevesinde Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri

3.4.1.2.1. Türk Hukuku’nda

Basel Komitesi, Uluslararası Ödemeler Bankası bünyesinde kurulmuş ve üye devletlerin temsilcilerinden oluşan bir komite olup Türkiye, Basel Komitesi’ne üyedir. 1974 yılında İsviçre’nin Basel kentinde kurulan Komite, 1970’li yıllarda ortaya çıkan piyasa dalgalanmalarını küresel olarak düzenleme amacı gütmektedir²²⁶. Basel Komitesi, bu kapsamda Basel I Sermaye Uzlaşısı (1988), Basel II Yeni Sermaye

²²⁴ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, M. 1, 45, 67.

²²⁵ Aydan Aydın İnan, Emrah Sağkol, Erhan Çetinkaya, Habib Mazmancı, Hüsamettin Yalım, İskender Kayci, Kemal Işıklı, Mustafa Çelik, Ozan Cangürel, Sadık Atalay, Savaş Sağut, Serkan Güngör, Sıdika Dizdar, Veli Ulvi Sevinç, Sermaye Yeterliliği Şerhi, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2013, 3-5.

²²⁶ Ali Erdoğan, Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi Ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16, 1, 2014, 141-182.

Uzlaşısı (2004), Basel III Yeni Sermaye Uzlaşısı (2010) kriterlerini yayınlamıştır²²⁷. Koruma mekanizmaları bağlamında Basel kriterleri öncelikle Basel I ile asgari sermaye yeterlilik oranını, yani Türk mevzuatındaki adıyla asgari sermaye yeterliliğini ortaya koymuştur. Buna göre banka sermayesinin, bankaların dirençliliğini artırmak amacıyla, riskli aktiflere oranının asgari %8 olması gerektiği öngörülmüştür²²⁸. Böylece Basel I'in Türk bankacılık sistemi mevzuatında asgari sermaye yeterliliği düzenlemesiyle karşılık bulduğunu söylemek mümkündür. Basel II ise sermaye yeterliliği hesaplamaları noktasında Basel I'e yöneltilen eleştiriler ve Basel I'in yetersiz kaldığı alanların düzenlenmesi maksadıyla yayınlanmıştır. Basel II de %8'lik asgari yeterlilik oranını korurken riskin hesaplanmasında kredi riskinin yanı sıra piyasa riski ve operasyonel riski de dikkate almıştır²²⁹. Basel III ise Basel II gibi hesaplama metodunda köklü bir değişim getirmemiş olmakla birlikte Basel II'nin eksiklerini tamamlayıcı nitelikte ek düzenlemeler getirmiştir²³⁰. Basel III'ün temel amaçları şöyle sıralanabilir: daha nitelikli sermaye, sermayenin nicelik bakımından güçlendirilmesi, sermaye tamponu oluşturulması, risk temelli olmayan kaldıraç, likidite düzenlemeleri²³¹.

Türkiye bağlamında Basel (I) kriterlerinin uygulanması ise 1989'da başlamak üzere kademeli olarak gerçekleşmiştir²³². Basel II standartlarının uygulanmasında ise doğrudan Basel Komitesi kararları değil, kararlar uyarınca hazırlanan ilgili AB Direktifleri (2006/48/EC, 2006/49/EC) dikkate alınmıştır²³³.

²²⁷ Eymen Gürel, Esra Burcu Bulgurcu Gürel, Neslihan Demir, Basel III Kriterleri, Bankacılık Ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, 1, 3, 2016, 16-28.

²²⁸ Erdoğan, 145.

²²⁹ Ömer Faruk Demirkol, Emel Aba, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Süreci İçinde Gelen Ek Düzenlemeler Seti: Basel III Kriterleri, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 2012, 5, 2, 257.

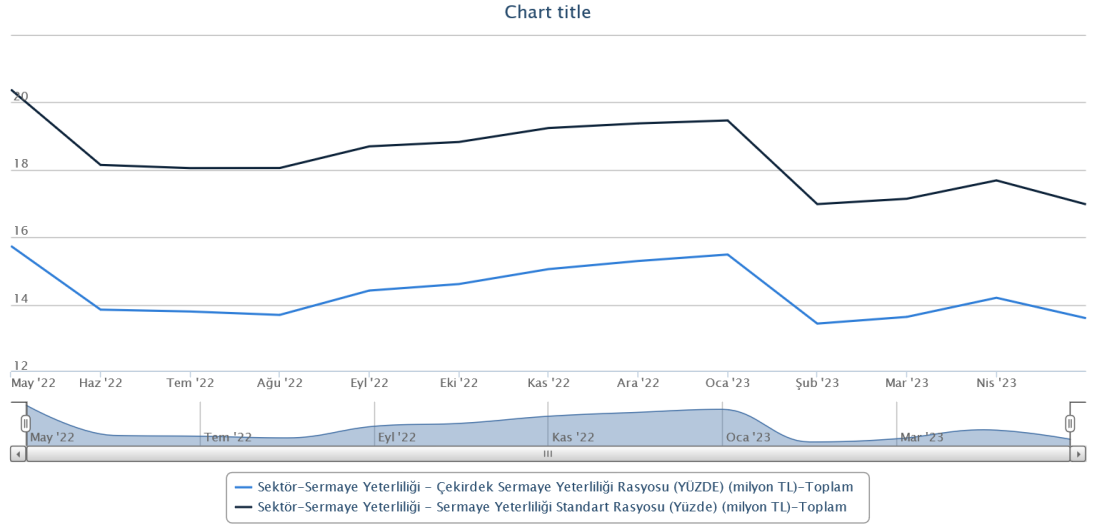
²³⁰ Yusuf Kaderli, Süleyman Doğu, Özlem Arabacı, Basel III Ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri, Ege Akademik Bakış Dergisi, 13, 4, 2013, 507.

²³¹ Ozan Cangürel, Serkan Güngör, Veli Ulvi Sevinç, İskender Kayci, Sadık Atalay, SORULARLA BASEL III, BDDK, Risk Yönetimi Dairesi, 2-3.

²³² Basel I Standartları Türkiye'de 1988 Yılında Kabul Edilmiştir. Yıllara Göre Asgari Sermaye Yeterliliği Oranları: 1990 (%5), 1991 (%7), 1998 (%8). Bk. Mustafa Atiker, Basel - I Ve Basel - II, Konya Ticaret Odası, Etüt Araştırma Servisi, Bilgi Raporu, 2005, 41/08, 2-3.

²³³ Mustafa Çelik, Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye İle AB Mevzuatının Karşılaştırılması, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2013, 10.

Türkiye bağlamında bir değerlendirme yapılması gerekirse Türkiye bankacılık sektöründe 2002 yılından itibaren BDDK verileri incelendiğinde Basel düzenlemelerinin asli unsuru olan asgari sermaye yeterliliğinin hiçbir zaman Basel Komitesinin öngördüğü %8 oranının altına düşmediği görülmektedir. Son yıla ait grafik incelendiğinde ise 2022 yılına nazaran bir düşüş görülmekle birlikte yine de Basel Kriterleri'ne uygun seyrettiği görülecektir.

Şekil 3.1.BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri, Nisan 2022 – Nisan 2023 Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu ve Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu²³⁴

3.4.1.2.2. Filistin Hukuku'nda

Filistin bankacılık sistemi, küresel bankacılık sistemine adım adım ayak uydurmak ve onu takip etmek için adımlar atarak Filistin bankacılığı alanında üst düzey bir atılım yapmayı hedeflemektedir. Önceki yıllara ait finansal veriler Filistin bankacılık sisteminin gerçek gelişimine dair en büyük örneklerden birini oluşturmaktadır. Uluslararası Para Fonu, Filistin Para Otoritesi'nin çağdaş bir Merkez Bankası olmaya layık olduğunu belirtti ve Filistin Para Otoritesi, Filistin yönetimi bölgelerinde faaliyet gösteren bankaların para yönetimini kontrol etti ve uygunluk oranlarını belirledi²³⁵. Bunun temelinde 2015 yılına ait 1 sayılı karar ile bankaların ruhsatlandırılmasına ve denetlenmesine yönelik olarak yayınladığı kararlar ve Basel II kararlarına göre sermaye yeterliliği uygulamasına ilişkin olarak yayımlanan 2016 yılına ait 7 sayılı

²³⁴ BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri <https://www.bddk.org.tr/bultenaylik>, 17.06.2023.

²³⁵ Jinan Malek, Vaki İdaret Almahatır Fi Albnuk Alfilastiniat Vifk Mair Bazil II Min Vichet Nazar Alamilin Fiha, Yüksek Lisans Tezi, Quds University, Filistin (Kudüs), 2020, 28.

Tebliğ yer almaktadır. Filistin Para Otoritesi tebliğlerine göre bankaların sermayesi iki bölümden oluşur²³⁶:

1. Ana sermaye aşağıda verilen unsurlardan oluşan tutardır²³⁷:

a. Sermaye için yapılan ödeme: Filistin'deki faaliyetlerini sürdürmek için ödemenin yapıldığı sermaye miktarının 50 milyon ABD doları veya bunun diğer para birimlerinden karşılığı olduğunu daha önce Filistin Para Otoritesi onaylamıştı; daha sonra ise Para Otoritesi tarafından dolaşımdaki para birimlerine göre 75 milyon ABD dolarına yükseltildi. Bankanın bunu ödemesi için gerekli tebliğlerin yayınlanma tarihinden itibaren en fazla üç yıl süresi bulunmaktadır. Ödenen sermaye, bankacılık faaliyetlerini yürütmek için minimum sermaye limitidir. Ayrıca minimum %12 sermaye yeterliliği oranının korunması gerektiği ve bankanın işlem hacmi ve şubelerinin özellikleri ve büyüklüğüne göre ödenen sermayenin artırılması gerektiği eklenmelidir.

b. Yasal rezerv, bankaların yıllık net kârının %10'u oranında, Filistin yasama organı tarafından 2010 yılı 9 sayılı Bankalar Kanunu'nun 31. maddesinde kabul edilen bir orandır. Bu rezerv, banka sermayesiyle eşit hâle gelinceye kadar devam eder.

c. İlan edilen rezerv, düzenli rezervlere ek olarak dağıtılmamış kârları (aşamalı veya tutulan kârlar) içerir ve Filistin Para Otoritesi herhangi bir bankanın koşulları korumak için ek rezervler yapmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Bankanın gayrimenkulleri, yatırımları, menkul kıymetleri ve yeniden değerlendirme rezervlerini içeren destekleyici sermayedir²³⁸. Genel risklerini idare etmek için oluşturulan tahsisler de buna dâhildir. Örneğin düzenli kredi kolaylıkları için genel risk ayırımı, ayrıca süreleri 5 yıldan uzun olup desteklenen krediler de dâhildir. Ayrıca diğer sermaye araçları da dâhil olmak üzere yatırımcıların ve borçluların haklarının özelliklerini birleştiren ve kayıpların meydana gelmesi durumunda paylaşımı sağlayan özelliklere sahiptir. Filistin Para Otoritesi, risklerin kapsamını karşılamak için gereken minimum sermaye yeterliliği oranını %12 olarak belirlemiştir.

²³⁶ bknz. Filistin Para Otoritesi Yıllık Raporu, 2020.

²³⁷ Hamdi Misbih, Vakiye Tatbik Alcihaz Almasrifii Alfılastini Liatifakiyat Bazil Vataturatiha, Yüksek Lisans Tezi, Islamic University, Filistin (Gazze), 2018, 61.

²³⁸ Ammar Aries, Majdoub Bahoussi, Taedilat Mukararat Lacnet Bazil Vatahkik Alistikrar Almasrifı, İktisadi, Ticari ve İdari Bilimler Fakültesi, Bashar University, Al-Bashaer Economic Journal, Cilt 3, Sayı 1, Cezayir, 2017, 102.

Filistin'de faaliyet gösteren bankaların sermaye yeterliliği ve risk yönetimi ile ilgili olarak Basel Komitesi tarafından kabul edilen gerekliliklere ilişkin tebliğler, Filistin Para Otoritesi tarafından yayınlanmıştır. Bunlar, Filistin'de faaliyet gösteren bankaların Basel Komitesi'nin gereksinimleriyle uyumlu olarak sermaye yeterliliği ve risk yönetimi konusundaki yönergelerini içeren bir proje olan "Bankalarda Sermaye Yeterliliği ve Risk Yönetimi" projesi kapsamında yayınlanmıştır. Bu proje, 2013 yılının başlarında Basel II kurallarına dayanarak Filistin Para Otoritesi tarafından başlatılan çok önemli bir adımdır. Basel II gerekliliklerini uygulamaya hazırlanmak için atılan bu adım, bankacılık risklerinin yönetimi ve iyi yönetişimin güçlendirilmesi ile sermaye yeterliliğinin artırılmasına yönelik Basel II'nin amaçlarını takip ederek Filistin'deki finansal kararlılığı artıracaktır²³⁹.

Filistin Para Otoritesi, Basel Komitesi'nin kararlarını uygulamak için gerekli araçları ve imkânları araştırmaktadır. Buna göre Filistin Para Otoritesi, bankaları rezerv oluşturmaya zorlamıştır. Bu (periyodik dalgalanmalar yedek sistemi), yıllık net kârın %15'ini keserek oluşturulacak banka sermaye tabanlarını güçlendirmeyi ve bankaların risklerle başa çıkmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

3.4.2. Karşılık

3.4.2.1. Türk Hukuku'nda

Karşılık -veya zorunlu karşılık- mevduat toplayan finans kuruluşlarının, dolayısıyla bankaların, topladıkları mevduatların merkez bankasında tutmakla yükümlü oldukları oranını ifade etmektedir²⁴⁰. Başka bir deyişle zorunlu karşılık bankaların belli bir süreyle bilançolarındaki pasiflerdeki mevduat ve diğer taahhütlerin belirli bir oranının merkez bankası nezdinde tutulması zorunluluğudur²⁴¹. Zorunlu karşılık uygulaması hem uygulama biçimi hem de işlevleri bakımından tarihsel olarak ve ülke bağlamına göre farklılık göstermekle birlikte temelde şu üç işlevi görür: ihtiyat, parasal kontrol,

²³⁹ Misbih , Vakie Tatbik Alcihaz Almasrifii Alfilastini Liaitifakiat Bazil Vataturatitih, 63.

²⁴⁰ İsmail Anıl Tanaslı, Türkiye'de Bankacılık Sistemi Zorunlu Karşılık Yönetimi, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, 2012, 3-5.

²⁴¹ Nadir Eroğlu, Arif Orçun Söylemez, Cemil Alıç, Türkiye'de Zorunlu Karşılıklar ve Tüketici Kredileri: Ekonometrik Bir Model Denemesi, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 38, 2, 2016, 63-86.

likidite yönetimi²⁴². Zorunlu karşılığın işlevleri detaylandırılacak olursa, yine ülke bağlamına göre farklı fonksiyonlarla kullanılmakla birlikte, şu işlevlerden birini görmesi gerekir:

- Kısa vadeli faiz oranlarının stabilitesini sağlamak,
- Bankacılık sistemi çapında risk yönetimine katkı sağlamak,
- Ülkenin merkez bankasının likidite yönetimine destek olmak,
- Piyasada kullanılabilir para miktarını düzenlemek,
- Vade ya da para birimi bazındaki farklılıklarla bankaların tercihlerini değiştirmek²⁴³.

Türkiye’de zorunlu karşılıklar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’nun 40’ıncı maddesinin (II) numaralı fıkrasına dayanılarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde bulundurulacak zorunlu karşılıklara ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla, Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ ile düzenlenmiştir. Söz konusu kanuni dayanak hükmü şöyledir: “*Bankalar ... Banka nezdinde açılacak hesaplarda bilanço içi veya bilanço dışı uygun görülen kalemlerini esas alarak, nakden zorunlu karşılık tesis ederler. ...*”²⁴⁴.

3.4.2.2. Filistin Hukuku’nda

Filistin Hukuku’nda mevduat tutarlarının bir kısmını Filistin Para Otoritesi’nde tutma yükümlülüğü ve dolayısıyla karşılık zorunluluğu yoktur. Ancak zorunlu karşılık kriz yönetim güçlendirme ve krizin meydana gelmesini engellemek amaçlı erken uyarı sistemleri bulunmaktadır.

Filistin Mevduat Sigorta Kurumu’nda benimsenen erken uyarı sistemleri, risk temelli bir abonelik sistemine dayanmaktadır. Performans göstergeleri yükselişte olduğunda, Kurum’un Filistin Para Otoritesi ile gerekli düzeltici önlemler konusunda iletişim

²⁴² Koray Alper, S. Tolga Tiryaki, Zorunlu Karşılıkların Para Politikasındaki Yeri, TCMB Ekonomi Notları, 2011-08, 2011, 1-10.

²⁴³ Nursel Yavuzarslan, Finansal İstikrar ve Zorunlu Karşılıklar, Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2011, 66.

²⁴⁴ Merkez Bankası Kanunu, M. 40/II.

kurmasıyla birlikte anlaşmaya varılması yoluyla, yüksek riskli bankalardan daha yüksek abonelik ücretleri tahsil edilebilir²⁴⁵.

Filistin Mevduat Sigorta Kurumu sistematik risklerle ilgili olarak bankalar için gerekli düzeltici ve ayarlayıcı önlemleri almak için Filistin Para Otoritesi ile sürekli koordinasyon ve iletişim sağlamaktadır. Kurum'un Filistin Para Otoritesi ile uyumlu bir şekilde takip edilebilen bir yedek fon oluşturma hakkı vardır. Bu fon, takip edilen bankaların iyileştirilmesi için finanse edilebilir.

Filistin Mevduat Sigorta Kurumu'nun bankacılık sorunları için gerekli kontrolleri ve standartları uygulamayı içeren (önleyici rol) ve gerekli kredilerin sağlanması veya bankanın tasfiye edilmesi yoluyla bankacılık sorunlarının çözümüne müdahale etmeyi içeren (tedavi edici rol) rolleri vardır²⁴⁶. Kötü kredi durumunda kurumun varlık haklarına ve mevduatlara oranla kredilerin oranını belirlemesi gerekmektedir²⁴⁷. Bunun yanı sıra, bir yatırımcıya verilen kredinin bankanın sermayesine ve yatırımcının öz sermayesi ile birlikte şüpheli borçların oranının belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca banka kredileri verirken doğru kredi politikalarını takip ettiğinden emin olmak için bazı kredilerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Likidite sıkıntısı durumunda ise likidite oranının bankanın portföy bileşenleri ve farklı mevduat türleri için uygunluğunun gözlemlenmesi gerekmektedir.

Sermaye yetersizliği durumunda sermayenin mevduatlara oranının gözlemlenmesi ve rezervlerden elde edilen kârların arttırılması gerektiği belirlenmelidir. Ayrıca bankanın sermayesinin arttırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Buna göre bankanın karşılaştığı zorluklar veya bankayı iflasa götüren durumlar bu zorluklardan korunmak için denetim önlemleri ve engelleyici düzenlemeler getirilmesi gerektiğini gösterir. Eğer banka iflas veya başarısızlık durumuna düşerse mevduat sigortası kurumları müdahale etmekten ve vadettikleri rolü yerine getirmekten

²⁴⁵ Ramy Obeid, Manzumat Daman Alvadayi Almasrifiat Fi Alduval Alarabiat, Arap Monetary Fund, Birleşik Arap Emirlikleri: Abu Dhabi, 2022, 45.

²⁴⁶Zekariya Alduri ve Yousry Samurai, Albnuk Almarkaziat Valsiyasat Alnakdiat, Dar Alyazuri Alelmiya, Ürdün (Amman), 2006, 152.

²⁴⁷Alduri ve Samurai, 152.

sorumlu olurlar. Bu sorumluluk bankayı desteklemek için krediler sağlamak, mevduat sahiplerine tazminat ödemek yoluyla yerine getirilebilir. Mevduat sigorta kurumlarının sorunlu bankaya uygulayacağı bir takım önlemler özetle şunları içerir²⁴⁸.

- Bankanın hizmetlerini sonlandırıp tasfiyesini yapmak ve mevduat sahiplerine tazminat ödemek,
- Sorunlu bankanın başka bir bankayla birleştirilmesi,
- Sorunlu bankaya kredi sağlamak,
- Sorunlu bankanın yeniden yapılandırılması,
- Sorunlu bankanın geçici bir süre için yönetsel görevlerinin yerine getirilmesi.

Bankacılık sorunlarını çözmek için yetkili kurumlar tarafından kullanılan yöntemler, bazı ülkelerde hükümetler ve para otoriteleri tarafından uygulanır²⁴⁹.

Bu yöntemlerden başlıcaları:

1. Hızlı ve acil yöntemler: Mali kriz durumunda para otoriteleri bankaları kurtarmak için hızla hareket eder. En yaygın ve hızlı yöntemlerden biri merkez bankasının bir koruyucu veya son kaynak olarak işlevini yerine getirmesi ve kredi sağlamasıdır. Bu şekilde sıkıntılı bankaların işlerine devam etmesi sağlanır. Merkez bankasının özellikle devlete ait bankalara krediler vermesi önemlidir. Çünkü bu bankalardan birinin çökmesi veya iflas etmesi insanların bankacılık sistemine güvenlerini kaybetmelerine neden olabilir. Büyük bir bankanın iflası diğer bankaların da iflasına yol açabilir, çünkü mevduat sahipleri diğer bankalardan paralarını çekmeye çalışabilirler.
2. Sıkıntı yaşayan bankalarla ilgili yöntemler: Bir bankanın sıkıntısının olup olmadığını belirlemek için birçok faktör vardır. Bunlardan biri de ülkedeki finansal sistem yapısı, bu sistemi yöneten yasalar ve prensiplerdir. Ayrıca

²⁴⁸ Arap Bankaları Birliği(1992), Muaassasat Daman Alvadai Almasrifiat, Arap Bankaları Birliği(Lübnan), 192.

²⁴⁹ Rafat Al-Araj, Mada Ahimiet Nizam Daman Alvadayie Fi Tadim Şabakat Alaman Almali Dirasa Maydania Alaa Aljihaz Almasrifi Alfilastini, Yüksek Lisans Tezi, Islamic University, Filistin(Gazze), 2009, 43.

banka mevduatını garanti altına almak için bir sigorta sistemi olup olmadığı da önemlidir.

Finansal sistemlerde özellikle banka denetimi ve var olan standartlar konusunda uygun oranlara sahip olmaları gibi konulardaki yasalar ve yönetmelikler, bankaların sorunlu durumda olup olmadığını belirlemekte önemli bir faktördür. Ayrıca mevduat sigortası sisteminin mevcut olması da bankaların sorunlu durumda olmasını azaltmaya yardımcı olur.

3. Yatırımcılara yardımcı olan yöntemler: Merkez bankasının bankalara mali destek sağlaması yatırımcılara fayda sağlar. Merkez bankası orta vadeli ve düşük faizli krediler şeklinde bankalara finansman sağlamak için çalışır. Böylece bankaların sorunlarından kurtulmalarını ve yatırımcıların borçlarının yeniden yapılandırılmasını sağlar.
4. Yasaların ve kuralların geliştirilmesi, güncellenmesi: Finansal krizler, bazı ülkelerde yasaların ve bankacılık düzenlemelerinin zayıflığını ortaya çıkarır ve bu da krizlerin artmasına yol açar. Bu nedenle hükümetler ve ilgili kurumlar, bu sistemlerdeki eksiklikler ve sorunlar ortaya çıktıktan sonra ekonomik ve mali koşullara uygun olarak yasalar ve ilgili diğer ikincil düzenlemeleri geliştirmek veya düzeltmekle yükümlüdürler. Mevduat sigortası ve yatırımcıların korunması sistemlerinin uygulanması, bu ülkelerde krizlerin şiddetini azaltmak için olumlu etkiler yaratmıştır²⁵⁰.

3.5. Basel Düzenlemeleri Çerçevesindeki Diğer Koruyucu Mekanizmalar

3.5.1. Banka Şeffaflığı ve Kurumsal Yönetim

3.5.1.1. Türk Hukuku'nda

Türkiye'de Basel Düzenlemeleri çerçevesinde banka şeffaflığının artırılması için çeşitli koruyucu mekanizmalar bulunmaktadır. Bu mekanizmalar, bankaların faaliyetlerinin şeffaf bir şekilde yürütülmesini, kamuya doğru ve güvenilir bilgi sağlanmasını hedeflemektedir. Banka şeffaflığı, bankaların finansal giderlerinin açık, anlaşılır bir şekilde raporlanması ve müşterileriyle iletişim kurmasıdır. Banka

²⁵⁰ Alaraj, Mevduat Sigortası Sisteminin Mali Güvenlik Ağını Desteklemedeki Önemi: Filistin Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Çalışma, 44.

şeffaflığını sağlayan sistemler ve kaynaklar, hem konumu hem de bankanın özelliklerine göre olabilir²⁵¹. İşte bu mekanizmalara ilişkin bilgiler ve kaynaklar:

Finansal Raporlar: Bankalar, finansal durumlarını ve faaliyetlerini şeffaf bir şekilde raporlamakla yükümlüdür. Türkiye'de bankalar, Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na (TFRS)²⁵² uygun olarak finansal tablolarını hazırlamakta ve kamuoyuna açıklamaktadır. Bu standartlar, uluslararası finansal raporlama standartlarıyla uyumlu olarak bankaların finansal performansını ve risklerini doğru bir şekilde yansıtmayı amaçlamaktadır. Finansal raporlarında açık, doğru ve anlaşılır bir dil kullanmasının yanında herkesin kolayca anlayabileceği açıklıkta bilgilendirme yapmalıdır.

Kamuya Açıklama Yükümlülüğü: Basel Düzenlemeleri çerçevesinde bankalar, önemli olaylar, riskler, faaliyet sonuçları ve finansal durumları hakkında zamanında ve doğru bilgileri kamuya açıklamakla yükümlüdür. Bu açıklamalar, bankaların internet siteleri, Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) gibi resmi kanallar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Böylece kamu, bankaların faaliyetlerine ilişkin doğru ve güncel bilgilere erişebilmektedir²⁵³.

Bağımsız Denetim: Bankalar, finansal tablolarını bağımsız denetim firmaları tarafından denetletmek zorundadır. Bağımsız denetim, bankaların finansal tablolarının doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak için önemli bir mekanizmadır. Denetim raporları, kamuoyuna sunulan finansal raporlarla birlikte paylaşılarak şeffaflığı artırmaktadır.

Sermaye Yeterliliği ve Risk Yönetimi: Basel Düzenlemeleri, bankaların sermaye yeterliliği ve risk yönetimi alanında şeffaflığı artırmayı hedeflemektedir. Bankalar, sermaye yeterlilik oranlarını ve risk pozisyonlarını düzenli olarak açıklamakla yükümlüdür. Ayrıca, risk yönetimi politikaları, risk izleme sistemleri ve stres testleri

²⁵¹ Abdulkadir Tuna, Basel II Çerçevesinde Bankalarda Kurumsal Yönetim ve Türkiye'deki Ticari Bankalar Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2008, 44-48.

²⁵² bknz. Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS), www.tfrs.org.tr (Mayıs 2023)

²⁵³ bknz. Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) www.kap.org.tr (Mayıs 2023)

gibi önlemlerle risk yönetimini şeffaf bir şekilde gerçekleştirmektedirler. Bankalar, riskleri hakkında açık ve anlaşılır bir şekilde bilgilendirme yapmalıdır. Bankaların, tüketici ürünleri ile hizmet riskleri hakkında tam ve doğru bilgi vermesi gerekmektedir²⁵⁴.

Ücretler ve Masraflar: Bankaların maliyetleri ve masrafları, hesaplamının anlaşılabilir olduğu bir şekilde açıklanmalıdır. Müşteriler, banka hesaplarından yapılan tüm ücret ve masrafları anlamalıdır.

İletişim: Bankalar, müşterileriyle sık sık iletişim kurarak, ürün ve hizmetler hakkında şeffaf ve doğru bilgi vermelidir. Ayrıca, müşterilerden gelen sorulara hızlı ve etkili bir şekilde yanıt vermeleri gerekmektedir.

İş Etikleri: Bankalar, iş etiği konusunda şeffaf olmalıdır.

Bu seçenekler, banka şeffaflığının çerçevesi için bir başlangıç noktasıdır. Ancak, bankaların kendilerine has riskler, müşteri profilleri ve hizmetleri olduğu için bankaların şeffaflık dengesi buna göre özelleştirilmelidir²⁵⁵.

3.5.1.2. Filistin Hukuku'nda

Şeffaflık, piyasada yer alan tüm tarafların anlayabileceği bir ortam oluşturmak için ilişkili verilerin açık bir şekilde sunulmasıdır. Ayrıca şeffaflık, verilere, kararlara ve faaliyetlere kolay erişim sağlayan bir ortamın oluşturulmasını da ifade eder ve tüm yatırımcıların anlayabileceği şekilde bilgi verir. Böylece finansal tablolarda yer alan olaylar ve faaliyetler hakkındaki bilgilerin güvenilirliği de ifade edilir ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde sunulur²⁵⁶. Denetim otoriteleri, bankacılık sektöründeki çalışanların bilgileri düzenli olarak yayınlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu mevcut bilgilere erişimin ve görüntülenmenin kolay olması gerekmektedir. Çünkü bu bilgiler

²⁵⁴ Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) - www.Bis.Org/Bcbs (Mayıs 2023)

²⁵⁵ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) - www.Bddk.Org.Tr (Mayıs 2023)

²⁵⁶ Muhammed Hamdan, Asar Havkemet Alşarikat Ala Almasruf Aldaribi Fi Alşarikat Almusahama Almudraja Fi Suk Filastin Lilavrak Almalia, Yüksek Lisans Tezi, An-Najah National University, Filistin (Nablus), 2019, 23.

bankaların mali durumunu, performansını, risk altındaki durumunu ve risk yönetimi stratejilerini tanımlamaktadır.

Filistin bankalarının şeffaflık konusunda mutabık kalmaları için çalıştığı uluslararası standartlar şunlardır:

1. Filistin Para Otoritesi, bankalardan bankanın gerçek mali durumunu ve performansını yansıtacak şekilde veri açıklaması yapmalarını istemektedir. Bankalar, güvenilirlik sağlayan standartlara uyum sağlamakla yükümlüdür ve bilgileri zamanında açıklamaktan sorumludur.
2. Banka denetim otoritesi, bankaların bilgi açıklamasının finansal performansına ilişkin nicel ve nitel verileri içermesini ve bankanın risk yönetim stratejisi, faaliyetleri, muhasebe politikaları ve yönetimine ilişkin bilgileri açıklamasını zorunlu kılmaktadır.
3. Yetkili makamlar, Filistin Para Otoritesi gibi, açıklama standartlarının uygulanmasını gözlemlemektedir.
4. Denetim otoritesi, bankacılık sistemiyle ilgili bilgileri genel olarak düzenli bir şekilde yayınlamaktadır ve böylece halkın bankacılık sistemi hakkındaki anlayışını artırmaya yardımcı olur. Bu bilgiler arasında bütçe verileri, bütçe yapısı, sermaye oranları ve yatırım yeteneği gibi genel veriler yer almaktadır²⁵⁷.

Bunların yanı sıra bankalardaki kurumsal yönetim şeffaflık uygulamalarını içermektedir. Kuruluş hedefleri hakkındaki bilgi noksanlığından dolayı genellikle şeffaflık eksikliği yaşanır. Üst düzey yöneticilerin performans eksikliğinden sorumlu tutulmaları veya hesap vermeleri gerekir. Bilinmelidir ki yönetişimin güçlendirilmesi için ana kaynak şeffaflıktır. Özellikle de banka yönetim kurulları (boyut, nitelikler, kuruluşlar), banka üst düzey yönetim kurulları (sorumluluklar, nitelikler, deneyim), temel organizasyon yapıları (teşvik sistemi, ödül politikası, hisse senetleri) alanlarında gereklidir²⁵⁸.

²⁵⁷ Obeid, Manzumat Daman Alvadayi Almasrifiat Fi Alduval Alarabiat, 116.

²⁵⁸ Jamal Al-Asouli, Havkimat Aljihaz Almasrifi Vaineikasuha Ala Alada Almasrifi Alfilastini Min Vijhat Nazar Almuhtasiyn, Yüksek Lisans Tezi, Quds University, Filistin (Kudüs), 2012, 40.

Bankalar, Filistin ekonomisinde ticareti ve ekonomiyi teşvik eden Filistin mali kuruluşlarından olduğu için Filistin ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca ekonomik kalkınma sürecine büyük katkı sağlamaktadır. Bankalar, bireylerden ve kurumlardan toplanan paraları biriktirerek Filistin halkının finansmanı için kullanırlar. Böylece Filistin'deki bankalar Basel Bankacılık Denetleme Komitesi aracılığıyla yönetişimini iyileştirmek amacıyla Filistin'de faaliyet gösteren bankaların yönetim standartlarını belirlemek için çeşitli kriterler oluşturmuştur.

Bu kriterler ayrıca Filistin Para Otoritesi'nin hedeflerini de desteklemektedir. Filistin Para Otoritesi'nin banka yönetişimi için yayınladığı en önemli standartlar şunlardır²⁵⁹:

1. Varlığının sağlanması ve risklerden korunması için etkin sistemlerin uygulanmasında yönetim kuruluna destek ve yardımcı olunması,
2. Risk yönetimi ile ilgili yasaların ve yönergelerin güçlendirilmesi,
3. Yönetim kurulu çalışanlarının bankanın takibine yardımcı olacak deneyim ve yeterliliklere sahip olup olmadığının kontrol edilmesi,
4. Yönetim kurulu üyelerinin çalışmalarını yapmalarını teşvik etmek ve yasalara uyum sağlamalarına yardımcı olmak için çalışan teşvik kurulu oluşturulması.

Yönetişim, bankaların hedeflerini, planlarını gerçekleştirmek için uygun ve etkili yöntemler kullanarak performansta kalite ve doğruluk sağlamayı amaçlayan kararlar, sistemler ve yasal düzenlemelerdir. Yönetişimin ayrıca yatırımcı ve pay sahiplerinin haklarının korunması, şeffaflık ve dürüstlük ilkesinin uygulanması, risk yönetimine destek sağlanması, sektörü denetleyerek, takip ederek yönetim ve mali yolsuzlukları azaltmada yardımcı olması gibi diğer amaçları da vardır.

Kurumsal yönetim, bankacılık sektörünün maruz kalabileceği dolandırıcılık, hile ve para aklama gibi risklerin azaltılmasına yol açar ve bu da finansal kurumların çökmesini ve iflas etmesini önler. Ayrıca yönetim, banka piyasaları için kurallar ve temel prensipler belirleyerek finansal bilgilerin şeffaflığını sağlamayı amaçlar. Bankacılık sektörünün faaliyetlerini takip eder ve geliştirir. Bu da Filistin ekonomisine

²⁵⁹ bkz. Filistin Para Otoritesi Yıllık Rapor, 2017, 6.

yararlı yatırımların çekilmesini sağlar. Bunun sonucunda Filistin Para Otoritesi bankacılık sektörünün yönetişimini üstlenerek bankacılık sektöründeki sağlıklı yönetim ilkeleri ve standartlarını belirten bir kılavuz hazırlamıştır.

Filistin'deki bankacılık yönetişimi için İyi Uygulama İlkeleri Kılavuzu'nun hedefleri ise şunlardır²⁶⁰:

1. Filistin Otoritesi tarafından bankacılık yönetişimi için yayınlanan tebliğler ve düzenlemelerle bankalarda farkındalığı arttırmayı amaçlamaktadır.
2. İlgili tebliğler ve düzenlemeler yoluyla bankanın işini düzenlemesine ve organize etmesine yardımcı olmaktadır.
3. Bankalar için yönlendirici planlar oluşturarak banka yönetiminde uluslararası standart ve uygulamalarla uyum sağlanmasını belirlemektedir.

1999 yılında Basel Komitesi tarafından yayınlanan bankacılık kurumsal yönetim ilkeleri, Filistin'deki bankacılık sektöründe şu şekilde uygulanır:

- **Yerel bankalar için:** Filistin'deki yerel bankalar, Basel prensiplerine göre yönetim kuralları hazırlama sorumluluğuna sahiptir. Bu bankaların yurt dışına bağlı kuruluşları varsa, bu kuruluşlar faaliyette oldukları ülkenin yönetim politikalarına göre hareket etmelidir²⁶¹.
- **Yabancı bankalar için:** Filistin otoritesi altındaki bölgelerde faaliyet gösteren yabancı bankalar, Filistin Para Otoritesi'nin yayınladığı yönergeleri uygulama sorumluluğuna sahiptir. Bu bankaların denetlenmesi ve düzenlenmesi amacı söz konusudur²⁶².

3.5.2. Bankaların Denetimi

3.5.2.1. Türk Hukuku'nda

Basel Bankacılık Üst Komitesi, "Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetime İlişkin Temel Prensipler" isimli raporunda prensip olarak, her ülkenin bankacılık gözetim ve denetim otoritesinin, bankanın muhasebe uygulamaları ile uyumlu şekilde bankanın kârlılık ile finansman durumu hakkında doğru ve yeterli kayıtların mevcut olduğunu ve bankanın bunları gerçeği yansıtacak şekilde düzenli olarak yayınladığından emin

²⁶⁰ bknz. Filistin Para Otoritesi Yıllık Rapor, 2017, 7.

²⁶¹ bknz. Filistin Para Otoritesi Yıllık Rapor, 2017, 8.

²⁶² bknz. Filistin Para Otoritesi Yıllık Rapor, 2017, 8.

olmalıdır. Bu bağlamda, bankacılık denetim ve gözetim otoritelerine, bankaya ait finansal tüm bilgilerin verilmesi gerekir. Periyodik olarak düzenlenen raporlarda bankanın bilançosu/gelir gider hesapları ve bankanın taşıdığı riskler konusundaki tüm bilgiler denetim organlarına verilmelidir. Komite, denetim organlarına verilecek malî bilginin hazırlanmasında; raporların muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartlarına uygun olması, bankacılık sektöründeki genel trendi yansıtması, bilgilerin doğruluğunun banka idaresince onaylanması (bağımsız denetçilerin de duruma göre onay vermesi) gerekliliğine işaret etmektedir²⁶³.

Bu bilgilerle aynı zamanda, yatırımcılara banka hakkında tam ve yeterli bilgi verilmelidir. Ancak, bazı bilgilerin gizliliği, konunun hassasiyeti nedeniyle söz konusu olabilir. Bu bilgiler, gözetim ve denetim bilgilerinin gizliliği olarak belirtilmektedir. Bilgilerin gizliliği ise, piyasanın etkin olarak işleyebilmesi, istikrarın korunması açısından değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, kamunun bilgilendirilmesinin, denetim ve gözetimin bir uzantısı olarak düşünülmesi gerekir. Bankalar, malî durumları ve faaliyetleri konusundaki bilgileri, yatırımcılara bankaların taşıdıkları riskleri değerlendirebilecekleri ölçüde vermelidirler.

Basel Bankacılık Komitesi, kamunun bilgilendirilmesini, bankaların denetiminin ve gözetiminin bir sonucu olarak görmüştür. Bu bilgilerin gizliliğini öne sürmek, ancak gözetim ve denetim otoritesi ile banka arasındaki ilişkide söz konusu olacaktır. Ancak, malî sistemin istikrarı bakımından bankanın taşıdığı riskler kamuya açıklanmalı ve yatırımcı da bunları değerlendirebilmelidir²⁶⁴.

Bankaların denetimi, genellikle merkez bankaları, bankacılık düzenleme ve denetleme kurumları tarafından yürütülür. Merkez bankaları, bankaların likidite aralıkları ve bankaların finansal durumlarını yakından takip ederler. Bu takip, bankaların piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklı risklerini azaltmak için önemlidir. Bankacılık düzenleme ve denetleme kurumları, bankaların kuruluşlarını ve faaliyetlerini denetlerler. Bu kuruluşlar, bankaların kredi verme uygulamalarını, risk

²⁶³ Ayhan Doğaner, Türkiye’de Bankaların Denetimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi Para -Banka Ana Bilim Dalı, 1992, 4-25.

²⁶⁴ Turanboy, -93.

yönetim sistemlerini, sermaye yeterliliklerini ve diğer faaliyetlerini inceleyerek bankaların sağlıklı bir şekilde faaliyet göstermelerini sağlarlar. Ayrıca, uluslararası düzeyde de bankaların denetimi yapılır. Bu denetimler, uluslararası finansal kuruluşlar ve denetim kurumları tarafından gerçekleştirilir. Bu kuruluşlar, bankaların organizasyonlarının düzenlenmesi, mali istikrarı korumak ve bankaların gelirlerinin korunması amacıyla hareket ederler²⁶⁵.

Türkiye'de bankaların denetimi, Basel Düzenlemelerine uygun biçimde yapılmaktadır. Basel Düzenlemeleri, bankacılık sektöründe risk yönetimi, sermaye yeterliliği ve denetim standartlarını belirleyen uluslararası standartlardır. Bu düzenlemelerin amacı, finansal istikrarın sağlanması ve bankaların risklere karşı dayanıklılığının artırılmasıdır. Bu bağlamda bankaların denetimi, Türkiye'de iki ana kurum tarafından gerçekleştirilmektedir: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). BDDK, Türkiye'deki bankacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen bağımsız bir kamu kurumudur. BDDK, Basel Düzenlemeleri'ne uygun olarak bankaların faaliyetlerini, risk yönetimini, sermaye yeterliliğini ve diğer ilgili konuları denetler²⁶⁶.

TCMB, ülkenin merkez bankası olarak finansal istikrarın sağlanmasından sorumludur. TCMB, bankaların likidite yönetimi, para politikası uygulamaları ve finansal istikrarı gözetme gibi konularda denetim yetkisine sahiptir²⁶⁷. Bu kurumlar, bankaların denetimini gerçekleştirirken Basel Düzenlemeleri'nin belirlediği standartları ve uluslararası en iyi uygulamaları göz önünde bulundururlar. Denetim süreçleri, bankaların mali durumlarını, risk yönetim sistemlerini, sermaye yeterliliklerini, varlık kalitesini ve diğer önemli unsurları inceler²⁶⁸. Bankacılık Kanunu'nun 32. maddesine göre²⁶⁹ *“faaliyetlerin mevzuata, ana sözleşmeye, iç düzenlemelere ve bankacılık ilkelerine uygunluğu, banka müfettişleri tarafından denetlenir”*. İç denetim, objektif ve bağımsız olacak şekilde mesleki özen ve etik kurallarına uygun olarak müfettişler

²⁶⁵ Doğaner, 22.

²⁶⁶ bkz. BDDK Resmi Web Sitesi, www.bddk.org.tr.

²⁶⁷ Turanboy, 89-92.

²⁶⁸ bkz. BDDK ve TCMB'nin Resmi Web Siteleri.

²⁶⁹ Bankacılık kanunu, 5411 sayı, 32. Madde.

tarafından gerçekleştirilmelidir. Gerekli denetimlerin yapılması sayesinde yatırımcının korunmasının yanında güven ortamı da tahsis edilmiş olur.

Bağımsız denetimin, uluslararası muhasebe standartlarına uygunluğun araştırılması, mali tabloların standartlara göre düzenlenip düzenlenmediğinin tespitinin yapılması görevleri bulunmaktadır. Bu görevlerin ifa edilmesi için denetim kuruluşları görevlendirilir. Bankacılık Kanunu'nun 15. Maddesi uyarınca²⁷⁰ *“bankaların bağımsız denetim faaliyetleri ile Kurul tarafından zorunlu tutulması halinde, bankaların varlıklarının, hak ve yükümlülüklerinin ya da kredi müşterilerinden alınacak teminatların değerlemesi ve kendilerinin ya da kredi müşterilerinin derecelendirilmesi faaliyetlerini gerçekleştirecek olan kuruluşların yetkilendirilmesine, yetkilerinin geçici veya sürekli olarak kaldırılmasına Kurulca karar verilir”*. Böylece bu görevlerin ifası sonucunda raporlar almak banka faaliyetlerinin denetimi ve güven içinde sürekliliğinin sağlanması ile oluşabilecek olumsuzlukların önüne geçilir.

3.5.2.2. Filistin Hukuku'nda

Merkez Bankası gibi merkezî bir para otoritesi olan bankacılık sistemini denetleyici kurumlar genellikle bankaların denetimine önem verir ve bankacılık egemenliğini korumanın yanı sıra yatırımcı haklarını koruyarak ve kurumlar arasındaki güveni güçlendirerek finansal merkezlerin güvenliğini sağlamak için çalışırlar.

Bankaların devamlılığını ve finansal durumlarını koruması için sağlam bankacılık denetimi temel gereksinimler arasındadır. Oluşabilen risklerden korunmalarına yardımcı olarak sağlam ve güçlü bir bankacılık sistemi oluşturulmasına katkıda bulunur. Yönetim için temel olan denetim, herhangi bir proje için vazgeçilmezdir; çünkü gerçekte istenen sonuçların elde edildiğinden emin olmaya yardımcı olur. Bu denetim ilgili kurumlar tarafından belirlenen plana göre iş ilerleyişini ve faaliyetlerin yürütülmesini takip eder. Bu nedenle denetim, faaliyetlerin ve hedeflerin istenen

²⁷⁰ Bankacılık kanunu, 5411 sayı, 15. Madde.

yöntemle, belirlenmiş yeterlilik derecesinde, gerekli zaman çerçevesinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini doğrulamak ve kontrol etmek için çalışır²⁷¹.

Bankacılık denetimi, ülkede uygulanan bankacılık ve kredi sistemlerinin doğruluğunu kontrol etmek, kanunlar, yönetmelikler ve diğer bankacılık denetimlerinin doğru uygulanmasını sağlamak amacıyla para otoriteleri tarafından uygulanan bir dizi yöntem ve kurala dayanır. Bankacılık denetimi; merkez bankası, para otoriteleri veya bankalar üzerinde denetim yetkisi veren diğer kuruluşlar tarafından yapılan bir faaliyeti anlatır.

Adel Al-Rajabi'ye göre²⁷² bankacılık denetiminin üç farklı türü vardır:

- 1- **Önleyici Denetim:** Bankanın işini yaparken maruz kaldığı risk seviyelerini azaltmak ve minimize etmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu türün uygulanmasında kullanılan araçlar, Basel kararlarına dayanarak yayınlanan yönetmelik ve yönergeler gibi bankaların sermaye yeterlilik standartlarına uymalarını zorunlu kılan bir süreci ifade eder.
- 2- **Performans Denetimi:** İlgili denetim kurumlarının bankaların ve yönetim kurullarının performansını takip etmesi ve değerlendirmesi için tasarlanmıştır. Performans denetiminin uygulanmasında denetim kurumları düzenli olarak bankalardan veri ve bilgi toplayarak bankanın finansal durumunun doğruluğunu ve yatırımcıların haklarını korumayı amaçlar.
- 3- **Düzeltilici Denetim:** Planlanan ve gerçekleştirilen işlemler arasındaki farkları düzeltmek ve gidermek için tasarlanmıştır. Düzeltilici denetimin uygulanmasındaki amaç, nedenleri araştırıp gelecekte tekrarlanmasını önlemede alınabilecek dersleri öğrenmek için bu farklılıkların nedenlerini bulmaktır.

Bankacılık denetiminin uygulamadaki türleri vardır. Mesdur'a göre²⁷³ bunlar:

²⁷¹ Mohamed Abdel-Fattah Al-Serafy , Edarat Albnuk, Dar Almanahij Lilnaşır Valtavzi,Ürdün (Amman), 2006, 223-225.

²⁷² Adel Al-Rajabi, Davr Rakabet Sultat Alnakıd Alfilastiniat Fi Tatavur Ada Albnuk Alamila Fi Janub Aldifa Algarbia, Yüksek Lisans Tezi, Khalel University, Filistin (Halil), 2017, 57.

²⁷³ Fares Mesdur, Alrakabat Almasrifia Bayn Albnuk Aliaslamia Valbnuk Altaklidia, Alhadamat Almaliat Vaidaret Almuhadır Fi Almasarif Alislamiat, Farhat Abbas University, Cezayir(Setif),2010,3.

1) İç denetim: Muhasebe denetimi, yönetim denetimi ve iç kontrolü içeren denetim çeşididir.

2) Dış denetim: Ülke yasalarına uygun olarak merkez bankası veya para otoritesine bağlı olabilecek bölümleri veya banka yönetimini takip etmeyen bağımsız yasal soruşturma müfettişlerini içerebilir. Bu soruşturma müfettişleri genel hissedarlar kurulundan atanırlar.

Bankacılık denetimi, bankacılık faaliyetlerinin başlamasından bu yana merkez bankalarının ve para otoritelerinin büyük ilgisini çekmektedir. Bankacılık faaliyetleri geliştikçe her gün daha da yaygınlaşıp genişlemekte ve karmaşık hâle gelmektedir. Bu da bankacılık faaliyetlerinin karşı karşıya kaldığı risklerin artmasına neden olmaktadır. Bankacılığa olan ilgi uluslararası bankacılık kuruluşları tarafından uluslararası düzeyde yaygınlaşmıştır. Basel Bankacılık Denetimi Kurulu tarafından bankacılık denetiminin geliştirilmesi, etkin denetim ilkelerinin tüm yatırımcılar tarafından benimsenmesi ve her ülkenin bankacılık sektörünün güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bankacılık denetimi; yatırımcıların haklarını ve bankanın itibarını koruma yoluyla yatırımcıların güvenini sağlama, bankanın karşı karşıya kaldığı riskleri önleme ve bankanın işlerini en iyi şekilde yapmasına yardımcı olma açısından önem arz etmektedir.

Bankacılık denetim hedefleri kapsamlıdır ve ilgili kurumlar bankacılık denetimi yoluyla birçok hedefi gerçekleştirmeyi amaçlar. Bunlar arasında bankacılık sisteminin istikrarının korunması yer alır. Bunun sağlanması için bankaların iflas ve başarısızlıktan korunması önemlidir. Ayrıca bankacılık denetlenmesi, bankacılık sisteminde etkinliği sağlamayı amaçlamakla birlikte bankaların hesaplarını ve belgelerini inceleyerek varlıkların kalitesini de kontrol eder. Böylece risklerden kaçınır. Ayrıca bankanın mali durumunu değerlendirerek taahhütlerini yerine getirme görevini doğrulamak için bir değerlendirme yapar. Bankacılık denetimi ayrıca yatırımcıların çıkarlarını korumayı amaçlar. İlgili kurumların müdahalesi ve uygun önlemlerin alınması yoluyla bunu gerçekleştirir²⁷⁴.

²⁷⁴ Reem Musa Ebu Selmi, Mada Tavafur Mutatalibat Alrakabat Aleşirafiat Vafk Mukararat Bazil 111: Dirasa Tahlilia Tatbikia Ala Alkita Almasrifi Alfilastini, Yüksek Lisans Tezi, Islamic University, Filistin (Gazze), 2015, 23.

Filistin Para Otoritesi'nin bankacılık sektörü üzerindeki denetleme görevi, Denetim ve İnceleme adı verilen bir birim aracılığıyla yürütülmektedir. Bu birim, Filistin Yönetimi bölgelerinde faaliyet gösteren tüm bankaların uyması gereken denetim standartlarını belirler. Herhangi bir standardı uygulamama durumunda bankaların Filistin Para Otoritesi tarafından kesilen cezaları ödemesi gerekebilir ve bu da banka ruhsatının geri çekilmesine kadar gidebilir. 1997 yılında Filistin Para Otoritesi'nin 46. maddesi uyarınca²⁷⁵:

"Filistin Para Otoritesi, bankanın mali durumunun doğru olup olmadığını veya yasalar, düzenlemeler, kararlar ve Filistin Para Otoritesi tarafından yayınlanan tebliğlerle uyumlu olup olmadığını kontrol etmek için denetim yapar. Filistin Para Otoritesi, bankanın tüm defterlerine, belgelerine, hesaplarına, fonlarına ve kasalarına erişebilir".

Filistin Para Otoritesi; banka yönetim şekli, periyodik ve düzensiz denetimler, Filistin'deki yabancı banka şubeleri gibi bankalar için benzer incelemeler yapan diğer kurumlardan raporlar alınması ve bunların kendi merkez bankasının denetimine tabi olmaları, varlıkların ve kredilerin incelenmesi ve bu kredilerin tahsil edilebilirliği, Filistin Para Otoritesi Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan raporların bankalara gönderilmesi ve önerilere uymanın zorunlu kılınması ile bankaların bankacılık denetimi işlevlerini yerine getirir²⁷⁶.

Filistin Para Otoritesinin bankaları denetlemekteki amacı; yatırımcıların korunması, bankaların kanunlar uyarınca işlerini yürütmelerinin sağlanması, bankacılık işlemlerinin güvenliğinin doğrulanması, para istikrarının sağlanması, bankaların mali durumlarının doğruluğunun incelenmesi, güçlü ve güvenli bir bankacılık sistemi sağlanması ve ekonomik büyüme oranlarının artırılmasıdır.

Filistin Para Otoritesi, bankaların denetimini gerçekleştirmek için çeşitli faaliyetler yapmaktadır. Bu faaliyetlerden bazıları Ebu Selmi'ye göre²⁷⁷:

²⁷⁵ bknz. Filistin Para Otoritesi Resmi Web Sitesi.

²⁷⁶ Al-Rajabi, Davr Rakabet Sultat Alnakıd Alfilastiniat Fi Tatavur Ada Albunuk Alamila Fi Janub Aldifa Algarbia, 22.

²⁷⁷ Ebu Selmi, Mada Tavafur Mutatalibat Alrakabat Aleşirafiat Vafk Mukararat Bazil 111,23.

- 1- Bankaları takip etmek ve işlerini geliştirmek için gerekli tavsiyeleri sunmak,
- 2- Banka ruhsatı verme işlemlerini takip etmek ve bu konuda gerekli analiz ve çalışmaları yapmak,
- 3- Bankalardan gelen tüm finansal verilerin analizlerini ve çalışmalarını yapmak,
- 4- Tüm bankaların durumunu ve bankacılık iş kurallarına uyumunu takip etmek,
- 5- Aylık, üç aylık mali tablolar, 6 aylık bütçeler ve diğer raporları almak, takip etmek,
- 6- Bankaların durumu hakkında gerekli yazışmaları hazırlamak ve Para Otoritesi tebliğlerine uymalarını talep etmek,
- 7- Bankaların denetlenen 6 aylık ve yıllık mali beyanlarını analiz etmek,
- 8- Banka şubelerinin kurulma taleplerini incelemek ve gerekli teknik görüşleri sunmak,
- 9- Çıkarılan genelgelerin güncellenmesini takip etmek ve denetim ve bankacılık işlemleri için gerekli olan kuralları vurgulamak, geliştirmek,
- 10- Kesilen ücretlerin ve yıllık ücretlerin tahsilatını takip etmek,
- 11- Zorunlu karşılıklarla ilgili mali verileri takip etmek ve her ay sonunda varlıkların, yükümlülüklerin beyanı ile uyumlu olup olmadığını kontrol etmek ve yatırım dairesine zorunlu karşılık değerini, değişiklikleri düzenli olarak bildirmek,
- 12- Banka hesaplarına ve faaliyetlerine yönelik düzenli denetimler yapmak,
- 13- Bankalarla ilgili dış denetçiler tarafından hazırlanan raporları analiz etmek, raporlardaki gözlemlere ve sonuçlara odaklanmak.

Yukarıda bahsedilen görevler aşağıdaki kontrol prosedürleri aracılığıyla yönetilir²⁷⁸:

1. **Kurumsal denetim** : Denetçiler tarafından onaylanan yıllık ve aylık raporların incelenmesi yoluyla gerçekleştirilir. Bunun yanı sıra bankalar tarafından Maliye ve Kredi Kurumuna sağlanan bilgiler de incelenir. Bu raporlar ile veriler analiz edilir ve bankaların mali durumunun doğru olduğundan ve bankaların kurallara uyduğundan emin olmak için incelenir.
2. **Sahada denetim**: Hesap denetimi yapanlar tarafından onaylanan yıllık ve aylık raporların incelenmesi ve Filistin Para Otoritesi'ne sunulan bilgilerin bankalar

²⁷⁸ bkz. Filistin Para Otoritesi, Yıllık Rapor, 2014.

tarafından sağlanması yoluyla gerçekleştirilir. Bu raporlar ile veriler analiz edilir ve bankaların mali durumunun doğruluğu ve yönergelerin doğru şekilde uygulanıp uygulanmadığı kontrol edilir.

3. İş birliği denetimi : Filistin Para Otoritesi ülkedeki bankacılık durumunun tespiti, zorlukların üstesinden nasıl gelineceği konularında diyalog toplantıları düzenler. Bu toplantıların amacı banka yöneticileriyle düzenli olarak ve gerektiğinde toplantılar yaparak bankacılık faaliyetlerinin ve denetimlerinin geliştirilmesine bankaları dâhil etmek suretiyle denetim sürecinden beklenen sonuçların alınmasını sağlar.

SONUÇ

Bankalar, finansal sistem içinde önemli bir role sahip olan kurumlardır ve birçok farklı fonksiyonu yerine getirirler. Bu noktada banka yatırımcıları, bankaların başarısı ve işlevselliği için kritik bir etkidir. Bankaların sermayesini ve finansal kaynaklarını sağlayarak bankaların faaliyetlerini yürütmesine olanak tanır.

Bankalar, kredi vermeleri, müşterilere hizmet sunmaları ve diğer finansal işlemleri gerçekleştirmeleri için yeterli sermayeye sahip olmalıdır. Banka yatırımcıları, bankaların güvenilirliğini ve itibarını oluşturan önemli paydaşlardır. Bankalar, müşterilerinin paralarını güvenli bir şekilde saklamak ve finansal işlemlerini güvenilir bir ortamda gerçekleştirmekle yükümlüdürler. Yatırımcılar, bankanın finansal durumunu ve yönetimini izlerler. Bu bilgileri diğer müşterilere ve paydaşlara ileterek bankanın güvenilirliğine katkı sağlarlar. Ayrıca banka yatırımcıları, bankaların faaliyetlerinin şeffaf ve hesap verebilir olmasını sağlarlar. Bankaların finansal raporlama ve bilgi paylaşımı süreçlerini izleyerek, bankaların işleyişini gözlemleyebilirler. Şeffaf ve hesap verebilir bir yapı, bankaların güvenilirliğini artırır ve toplumun güvenini kazanmasına yardımcı olur.

Banka yatırımcılarına ilişkin hukuki düzenlemeler, finansal sistemin istikrarı ve yatırımcı koruması amacıyla yapılan düzenlemeleri içerir. Banka yatırımcılarının korunması, finansal piyasalarda şeffaflık, güven ve adaletin sağlanması açısından önemli bir konudur. Bu nedenle, bankaların yatırımcılara yönelik kamuyu aydınlatma düzenlemeleri, yatırımcıların doğru ve zamanında bilgilere erişimini sağlamak, yatırım kararlarını daha bilinçli bir şekilde alabilmelerini desteklemek amacıyla uygulanır. Banka yatırımcılarının finansal piyasalarda adil ve güvenli bir ortamda

yatırım yapmalarını sağlamak amacıyla hayata geçirilir. Böylece, yatırımcıların hakları korunur ve finansal sistemin güvenilirliği artar.

Bu tezde Filistin ve Türk Hukukunda banka yatırımcıları ile bunlara yönelik hukuki düzenlemeler, banka yatırımcıların korunması ve bunların bankacılık anlayışında gizlilik ve şeffaflık kavramlarının önemi, kamuyu aydınlatma düzenlemelerinin yanında banka yatırımcılarının korunmasında uygulanan tazmin ve koruma mekanizmaları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilere göre; banka yatırımcısının korunması bağlamında her iki ülkede de tazminat, şeffaflık, kamuyu aydınlatma düzenlemeleri vardır. Kamuyu aydınlatma Filistin’de Filistin Para Otoritesi ve Filistin Sermaye Piyasası Kurumu tarafından denetlenmekte olup, Türkiye’de Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca Filistin’de Merkez Bankası bulunmamaktadır.

Banka yatırımcılarının korunmasında en önemli unsurlardan biri, fonlarını emanet ettiği bankanın güçlü bir sermaye yapısına sahip olmasıdır. Bunu sağlamak adına her iki ülke hukuk sistemi bankalar için uluslararası düzenlemelere de uygunluk içeren sermaye yeterliliği düzenlemeleri getirmiştir. Sermaye yeterliliği uygulaması her iki hukuk sisteminde de bulunmakla birlikte tutarları farklılık arz etmektedir. Filistin’de sermaye yeterliliği oranı %12 iken Türkiye’de %8’dir.

Banka yatırımcıları arasında en büyük grubu oluşturan mevduat sahiplerinin korunmasında önemli bir mekanizma olan mevduat sigortası tutarları da iki ülke bankacılık mevzuatı bakımından farklılık gösteren önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Türkiye’de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun yatırımcıya ödediği sigorta tutarı 400.000 TL iken, Filistin Mevduat Sigorta Kurumu’nun yatırımcıya ödediği sigorta tutarı ise 20.000 Dolar’dır. Eğer bir yatırımcının aynı bankada birden fazla mevduatı varsa aynı şubede veya farklı şubelerde olmasından bağımsız olarak bu tutarlar sigorta fonlarından karşılanır. Ancak birden fazla bankada mevduat varsa sigorta kapsamı banka mevduatlarının sayısı ile eşit olacaktır.

Banka yatırımcılarının korunması bakımından tezimizde değindiğimiz ve bankaların mali durumlarının bozulmasını önleyici tedbirler kapsamında ele aldığımız zorunlu karşılık uygulaması ise, Türk bankacılık mevzuatında yer almakta iken Filistin bankacılık hukukunda buna benzer bir uygulama söz konusu değildir.

Karşılık uygulaması dışında, Türk bankacılık hukukundan farklılık arzeden hususlardan biri de, bankacılık sırrına ilişkin tanımın yer aldığı özel bir mevzuatın Filistin Hukukunda yer almamasıdır. Bu nedenle yatırımcının korunmasında son derece önemli olan kamuyu aydınlatma ile bankacılık sırrı arasındaki sınırın net olmayışı ve bu konuda özel bir mevzuat yerine genel hükümlere gidilmesi, bankanın kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ve sorumluluğunun etkin işletilememesine yol açacaktır kanaatindeyiz. Yine Filistin Hukuku bakımından bankacılık sistemine de yön veren bir Para Otoritesi bulunsa dahi, bunun Türk bankacılık mevzuatı anlamında Merkez Bankası statüsü ve etkinliğinde olmaması, ayrıca banka menkul kıymet yatırımcılarının korunmasında önemli bir tazmin mekanizması olan YTM benzeri bir sistemin de Filistin Hukukunda bulunmayışı ile BDDK gibi düzenleme ve denetlemenin yapıldığı buna özel bir kurumun olmaması iki ülke banka hukuku arasında, yatırımcının korunması meselesinde farklılık gösteren noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Filistin Hukuku bakımından tespit ettiğimiz eksiklikler neticesinde, Türk Hukukunun çalışma konumuz olan temel mesele açısından daha sistemli, açık ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki bu tespitimize binaen, öncelikle Filistin Hukuku'nun daha sistemli olabilmesi için yapılabilecek ilk icraat kendi para birimlerinin olmasıdır. İşgalin devam etmesi, Filistin piyasasında olan iktidarsızlık ve kargaşa ortamının da devam edeceği anlamına gelmektedir. Bu durum kamuda ikilik oluşturmakta ve banka yatırımcısına güven vermemektedir. Ülkedeki genel siyasi ve ekonomik konjoktüre dair belirsizlik ve kaos ortamının sona ermesi, finansal piyasalardaki ve bankacılık sistemindeki sorunların çözümüne de büyük katkı sağlayacaktır inancındayız. Bunun yanında Türk Hukuku'nda bulunan YTM, Merkez Bankası, BDDK benzeri kurumların oluşturulması gerekmektedir. Ancak mevduat sahibi banka yatırımcılarının korunması bakımından önemini defalarca vurguladığımız mevduat sigorta tutarının Filistin Hukuku bakımından Türk Hukuku'na göre daha tatminkâr

düzeyde olduğu dikkatimizi çeken bir nokta olmuştur. Türk Hukuku bakımından mevduat sahibi banka yatırımcısının korunmasında sigorta miktarının yükseltilmesi gereği de karşılaştırmalı çalışmamızın önerilerinden biri olarak ifade edilebilir.

EKLER

Filistin Para Otoritesi'nin Çıkardığı Rehberi “ Kamuyu Aydınlatma” Bölümü

المتخذة من المصرف للالتزام بالتعليمات الخاصة بممارسات منح المكافآت المالية وتفاصيل عن إجمالي المكافآت الممنوحة ونوعها وتفاصيل عن مقدار المكافأة المالية الممنوحة لرئيس وأعضاء المجلس وأعلى خمسة نسب من المكافأة المالية التي حصل عليها موظفو المصرف والخطوات المقرر تنفيذها خلال نصف العام القادم لتطوير ممارسات منح المكافآت المالية.

6.10.29 يتوجب الحصول على موافقة سلطة النقد المسبقة على تخصيص أو صرف مكافأة لرئيس و/ أو أعضاء المجلس مع توضيح قيمة المكافأة لكل عضو وأسباب صرف المكافأة.

6.10.30 يتوجب مصادقة الجمعية العمومية للمساهمين على تخصيص مكافآت لرئيس وأعضاء المجلس.

6.11 المبدأ الحادي عشر: الإفصاح عن حوكمة المصرف

يجب أن يقوم المصرف بالإفصاح عن حوكمته بشفافية للمساهمين والمودعين وغيرهم من الأطراف ذوي العلاقة والمشاركين في السوق.

6.11.1 يتعين على المصرف إعداد سياسة للإفصاح والشفافية بما يحقق أغراض المصرف وأصحاب المصالح والجهات ذات العلاقة لديه بهدف الإرتقاء بمستوى تطبيقات الحوكمة.

6.11.2 يتعين على المجلس أن يقر سياسة الإفصاح والشفافية بحيث تشمل بالحد الأدنى ما يلي:

أ. تحديد الآليات التي يتم بموجبها تصنيف المعلومات التي يتم الإفصاح عنها من حيث طبيعتها (كالمعلومات المالية والمعلومات الأخرى غير المالية)، أو من حيث دورية الإفصاح عنها (سواء شهري أو ربع سنوي أو سنوي) فضلاً عن المعلومات التي يتم الإفصاح عنها بشكل فوري.

ب. تحديد أهداف وسياسات المصرف بشأن أخلاقيات السلوك المهني والتزامات المصرف تجاه المجتمع.

ت. تحديد المبادئ والقواعد التي يعتمدها المصرف فيما يتعلق بالتعامل مع العملاء سواء المقترضين أو المودعين والخدمات والمنتجات المصرفية بشكل عام وخاصة فيما يتعلق بشروط التعاقد والتكاليف والالتزامات المرتبطة بأي منها.

ث. الإفصاح عن جميع المعلومات ذات الأهمية النسبية في الوقت المناسب وبشكل يضمن وصول المعلومات إلى جميع الأطراف المعنية. ويقصد بالمعلومات ذات الأهمية النسبية أية معلومات يؤثر إخفاؤها أو الإفصاح عنها على القرارات التي يتخذها المستثمرون والمودعون ومستخدمو القوائم المالية.

ج. أن تكون عملية الإفصاح واضحة ومستمرة ومتاحة لجميع أطراف السوق وتتيح مجالاً للمقارنة، وأن يتم الإفصاح بواسطة وسائل متعددة منتشرة يمكن الوصول إليها بسهولة وتكلفة منخفضة.

- 6.11.3** يعتبر المجلس هو المسؤول عن التأكد من صحة ودقة ونزاهة المعلومات التي يتم الإفصاح عنها والتأكد من الالتزام بتطبيق السياسة المعتمدة للمصرف في هذا الخصوص وتوفير الآليات التي تساعد على التطبيق السليم لها.
- 6.11.4** على إدارة المصرف أن تتأكد من أن المعلومات المفصح عنها تتميز بالدقة والكفاية وأن يتم الإفصاح عنها في الوقت المناسب وذلك بما يتوافق مع مبدأ الإفصاح العام الذي نصت عليه الدعامة الثالثة لاتفاق بازل II. ولا يلغي ذلك أو يتعارض مع مسؤوليات المدقق الخارجي المنصوص عليها في القوانين أو في معايير العمل ذات الصلة.
- 6.11.5** أن تشمل التقارير السنوية للمصرف على معلومات كافية ومفيدة بحيث تمكن المستثمرين والمودعين والأطراف الأخرى ذات المصالح من أن الإطلاع الجيد على أوضاع المصرف.
- 6.11.6** على المصرف بيان مدى تطبيقه لمبادئ الحوكمة في التقارير السنوية وإظهار أي تباين بين ممارسات الحوكمة للمصرف وتلك الممارسات التي حددها دليل الحوكمة إضافة لتبرير هذه الانحرافات وفقاً لمبدأ "Comply or Explain".
- 6.11.7** على المصرف أن ينشر البيانات المالية الختامية (السنوية) والمرحلية (نصف السنوية) مع تقرير المدقق الخارجي في صيفيتين يوميتين على الأقل تصدران في فلسطين وذلك بعد الحصول على الموافقة الخطية المسبقة من سلطة النقد وفقاً لمعايير الإفصاح المحددة بتعليماتها.
- 6.11.8** يجب أن تتضمن البيانات المالية للمصارف الإسلامية تقرير هيئة الرقابة الشرعية موقفاً من أعضاء الهيئة.
- 6.11.9** إضافة إلى أية متطلبات صادرة بموجب القوانين أو التعليمات السارية في فلسطين يجب على المصارف العاملة في فلسطين توفير المعلومات والتقارير المطلوب الإفصاح عنها بشكل مستمر ومتاح لجميع أطراف السوق. ويشمل ذلك الإفصاح المستمر على الموقع الإلكتروني للمصرف على ما يلي:

- أ. بالنسبة للمصارف المحلية: آخر تقرير سنوي صادر عن المصرف مشتملاً القوائم المالية المقارنة لفترة لا تقل عن ست سنوات والملاحظات عليها وتقرير المدقق الخارجي وكافة المعلومات المطلوب الإفصاح عنها.
- ب. بالنسبة للمصارف الوافدة: يجب على فروع المصارف العاملة في فلسطين الإفصاح عن قوائمها المالية المقارنة لفترة لا تقل عن ست سنوات والملاحظات عليها وتقرير المدقق الخارجي بشكل منفصل إضافة إلى آخر تقرير سنوي للمصرف الأم مشتملاً القوائم المالية المقارنة لفترة لا تقل عن ست سنوات والملاحظات عليها وتقرير المدقق الخارجي.
- ت. يجب على المصارف العاملة في فلسطين الإفصاح على مواقعها الإلكترونية عما يلي:

1. عناوين الفروع والمكاتب وأماكن تواجدها وأرقام هواتفها.
 2. عناوين وأماكن تواجد أجهزة الصراف الآلي التابعة للمصرف.
 3. كافة أنواع الخدمات التي يقدمها المصرف للعملاء وبيان شروطها ومتطلبات الحصول عليها.
 4. أسعار الفوائد على مختلف أنواع المنتجات والخدمات التي يقدمها المصرف لجمهور عملائه.
 5. أنواع وقيمة العمولات التي يستوفها المصرف مقابل الخدمات المختلفة.
 6. ملخص عن البيانات المالية الختامية.
- ث. التوعية المصرفية:
- يجب على المصارف نشر التوعية اللازمة على الموقع الإلكتروني للمصرف من أجل زيادة الوعي المصرفي لدى الجمهور بما يشمل الجوانب التالية:
1. تعريف المتعاملين مع المصرف بحقوقهم وزيادة معرفتهم بالمفاهيم المصرفية المختلفة.
 2. إعداد دليل لتوعية الجمهور بمزايا التعامل مع المصرف وكيفية بناء سجل إئتماني وإعلامه بأن أية تجاوزات للتشريعات والأنظمة والتعليمات النافذة ستؤدي إلى فقدانه حق ممارسة نشاطه المالي والمصرفي بشكل صحيح.
 3. تشجيع العملاء على تقديم أية مقترحات لتحسين نوعية الخدمات المقدمة من المصرف.
 4. نشر الوعي العام المتعلق بالآليات المناسبة للإدخار وإستثمار الأموال والحصول على القروض بغرض استهلاكها أو استثمارها بما يحقق الجمهور زيادة في المعرفة المالية والمصرفية.
 5. نشر التوعية اللازمة لتجنب عمليات الاحتيال والغش والتزوير.

6.12 المبدأ الثاني عشر: متطلبات حوكمة المصارف الإسلامية.

تقع على المصارف التي تتبع مبادئ الشريعة الإسلامية مسؤوليات إضافية تجاه مساهميها وتخضع لمتطلبات حوكمة وإفصاح إضافية لتقديم ضمان للمساهمين بأنها تلتزم بمبادئ الشريعة الإسلامية.

6.12.1 يجب على المصارف الإسلامية تعيين هيئة رقابة شرعية على أن لا يقل عدد أفرادها عن ثلاثة أشخاص مختصين بفقهاء الشريعة ومن ذوي الخبرة بعمل المؤسسات المالية الإسلامية ولها أن تستعين بمختصين في أي مجال من مجالات العمل المصرفي الإسلامي. وتكون قراراتها ملزمة في جميع أعمال المصرف. وتتولى هيئة الرقابة الشرعية مسؤولية التأكد من كون جميع أعمال المصرف ونشاطاته متفقة مع أحكام الشريعة الإسلامية ومبادئها قبل مباشرة المصرف بالقيام بهذه النشاطات والأعمال وخلال تنفيذها ولدى الانتهاء منها.

KAYNAKÇA

- ABD Federal Mevduat Sigortası Kanunu, <https://www.Fdic.Gov/> (Mart 2023).
- Abu Al-Oun A(2019) Davr Almuassasat Alfilistinat Lidaman Alvadai Fi Himayat Hukuk Almudin Fi Albnuk Alfilistiniat: Dirasat Mukarana, Kuveyt, Hukuk Dergisi,43(4).
- Abu Jarad R(2015) Alalakat Bayn Altahafuz Fi Alsiyasat Almuhasabiat Velhakimiet Almuasasiatveeseruhima Ala Jevdet Alifsah An Albayanat Almaliat Lilmasarif Almahaliat Almudrajat Fi Borsat Filistin, İslamic University, Filistin(Gazze).
- Abu Musbah R(2018) Dirasa Kanunia Havl Ahkam Alsiriyat Almasrifiat Mersat Al-Masrafiyah(Filistin Para Otoritesi Tarafından Yayınlanan Özel Sayı) , Sayı:17, Filistin.
- Abu Samra R(2007) Tatvir Siasat Alvadayi Almasrifiat Fi Zil Nazariet İdarat Alhusum - Dirasat Tatbikiat Ala Almasarif Altijariat Alvataniat Alamilat Fi Filastin -) Yüksek Lisans Tezi , Islamic University , Filistin (Gazze) .
- Akbulak Y (2017) Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma, Legal Hukuk Dergisi, 15 (172), 1823-1871.
- Akın F, Ece N (2010) Kurumsal Yatırımcılar ve Türk Sermaye Piyasasında Kurumsal Yatırımcıların Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme, Abmyo Dergisi. 20(1).
- Al- Hanawi M (1997) Asasiat Alistismar Fi Borsat Alavrak Almaliat - Kitab, Aldar Aljamiet Liltibet Valnaşır Valtavzi , Mısır (İskenderiye) .
- Al Otaibi F B B (2015) Tamin Alvadaye Almasrifiat Fi Alanzimat Alarabiat Velecnebiyet, Markaz Aldirasat Alarabiyat Lilneşer Valtavzi, Mısır (Ciza).
- Al-Araj R(2009) Mada Ahemiet Nizam Daman Alvadayi Fi Tadim Şabaket Alaman Almali Diraset Maydaniat Ala Aljihaz Almasrifi Alfilastini Yüksek Lisans Tezi , Islamic University , Filistin (Gazze) .
- Al-Asouli J (2012) Havkimat Aljihaz Almasrifi Vaineikasuha Ala Alada Almasrifi Alfilastini Min Vijhat Nazar Almuhtasiyn, Yüksek Lisans Tezi, Quds University, Filistin(Kudüs).
- Alduri Z, Samurai Y(2006) Albnuk Almarkaziat Valsiyasat Alnakdiat, Dar Alyazuri Alelmiya, Ürdün (Amman).
- Al-Jamal J (2002) Dirasat Fi Alasvak Almaliat Valnakdiet - Kitab , Dar Safa Lilnaşır Val Tevzi ,Ürdün (Amman).
- Al-Owaisi S(2010)Tahlil Etijahat Almustasmirin Alafrad Fi Suk Filastin Lilavrak Almaliat (Diraset İstitleaiet Ala Almustasmirin Alafrad Fi Kita Ğaza) Yüksek Lisans Tezi , Islamic University , Filistin (Gazze).
- Alper K, Tiryaki S. T(2011) Zorunlu Karşılıkların Para Politikasındaki Yeri, TCMB Ekonomi Notları, 1-10.

- Al-Qulaibi S(2007) Alvasit Fi Şarh Kanun Alticarat Almisri, Dar Al-Nahda Al-Arabia Yayın Dağıtım, Mısır (Al-Kahire).
- Al-Rajabi, A (2017) Davr Rakabet Sultat Alnakid Alfilastiniat Fi Tatavur Ada Albunuk Alamila Fi Janub Aldifa Algarbia, Yüksek Lisans Tezi, Khalel University, Filistin (Halil).
- Al-Riahi M A Y (2006) Asar Tabyid Alamval Ala Ahkam Alsiriyat Almasrifiat-Dirasat Mukarana- Yüksek Lisans Tezi, Birzeit University, Filistin(Batı Şeria).
- Al-Saati D(2018) Asar Alvadayi Valtashilat Aleitimaniat Ala Alada Almali Lilbunuk Fi Borsat Filistin Yüksek Lisans Tezi , Islamic University , Filistin (Gazze).
- Al-Serafy M A (2006) Edarat Albunuk, Dar Almanahij Lilnaşır Valtavzi,Ürdün(Amman).
- Al-Shawawra F (2008) Alistismar Fi Borsat Alavrak Almaliat _ Alosus Alnazariat Valelmiat - Kitab , Dar Vail Lilnaşır Val Tevzi ,Ürdün (Amman).
- Altalahma H İ (2004) Altaşriat Almaliat Valmasrifiat Min Alvijhatayn Alnazaria Valamalia, İsrâ Yayınevi ,Ürdün (Amman).
- Alwazir J(2014) Nurakiz Ala Tamvil Almaşruat Alsağira Vataziz Alrakabat Valsakafat Almasrifiat, Journal Of The Union Of Arab Bank, Lübnan(Beyrut), Sayı: 398.
- Al-zammar M (2015) Mada Altizam Almusarif Alaslamiat Bitatbik Meyar Almuhasebet Almaliet Rakam(1) Alhas Bilard Velifsah Alam Fi Alkavaim Almaliet, İslamic University, Filistin(Gazze).
- Alzuhaimi S S(2015) Alnizam Alkanuni Lilsiriyat Almasrifiat -Dirasat Mukarana- Dar Al-Nahda Al-Arabia Yayın Dağıtım, Mısır (Al-Kahire).
- Arabacı H(2018), Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi, Meriç Uluslararası Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Dergisi,2(3).
- Arap Bankaları Birliği(1992), Muaassasat Daman Alvadai Almasrifiat, Arap Bankaları Birliği(Lübnan).
- Aries A, Bahoussi M (2017) Taedilat Mukararat Lacnet Bazil Vatahkik Alistikrar Almasrifi,İktisadi, Ticari Ve İdari Bilimler Fakültesi, Bashar University, Al-Bashaer Economic Journal, 3(1), Cezayir.
- Arslan C (2016) Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu Kriterlerine Göre Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ashour Y(2007) Afak Aljihaz Almasrifi Alfilastini- Kitab , Islamic University , Filistin (Gazze).
- Atiker M (2005) Basel - I Ve Basel – II, Konya Ticaret Odası, Etüt Araştırma Servisi, Bilgi Raporu, 41/08, 2-3.

- Avrupa Birliği Hukuku Resmi Sitesi [https://Eur-Lex.Europa.Eu/Legal-Content/EN/TXT/?Uri=Celex%3A31996L0009](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex%3A31996L0009) (Şubat 2023)
- Aydın İnan A(2013) Emrah Sağkol, Erhan Çetinkaya, Habib Mazmancı, Hüsamettin Yalım, İskender Kayci, Kemal Işık, Mustafa Çelik, Ozan Cangürel, Sadık Atalay, Savaş Sağut, Serkan Güngör, Sıdıka Dizdar, Veli Ulvi Sevinç, Sermaye Yeterliliği Şerhi, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 3-5.
- Aytaç Z(2001) Yatırımcının Korunmasında Neredeyiz? Perşembe Konferansları 12, Ankara.
- Ayvalı A (2014) Bireysel Yatırımcı Profili Ve Yatırımcı Tercihleri Üzerine Bir Araştırma: Bartın İli Örneği.
- Ayzit M(2004) Dünyada ve Türkiye’de Mevduat Sigorta Sistemi Uygulamaları, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık Ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Balaban E, Çilli H (1997) A Proposal For A Deposit Insurance System In Turkey, The ISE Review, 1(2):1-22.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) www.bddk.org.tr (Mayıs 2023)
- Bankacılık Kanunu(2005), Madde:3, [https:// www.mevzuat.gov.tr/ MevzuatMetin/ 1.5.5411.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf).
- Barlas N(2012) Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, 3. Basım (Vedat Kitapçılık, İstanbul).
- Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) - [Www.Bis.Org/Bcbs](http://www.bis.org/bcbs) (Mayıs 2023)
- Başaran M Ş (1992) Sermaye Piyasasında Birincil ve İkincil Pazarların Çalışması, Borsa Faaliyetleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para Banka Anabilim Dalı.
- Başel B(2018) Bankacılık Sırrının Açıklanması Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı.
- BDDK, Aylık Bankacılık Sektörü Verileri [https://Www.Bddk.Org.Tr/Bultenaylik](https://www.bddk.org.tr/Bultenaylik), 17.06.2023.
- Berberoğlu N, Arslan S, Afşar M(1992) Hisse Senetlerinde Değerleme Yöntemleri ve Türkiye’de Hisse Senetlerinin Fiyatlarını Belirleyen Faktörlerin Analizi . Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10 (1) .
- Birleşme ve Bölünme Tebliği (2013), Resmî (Olaylar) Gazete 28865.
- Cangürel O, Güngör S, Sevinç V U, Kayci İ, Atalay S, Sorularla Basel III, BDDK, Risk Yönetimi Dairesi, 2-3.
- Carisano R (1992) Deposit Insurance: Theory, Policy And Evidence, Dartmouth Publishing.

- Çatakoğlu B (2016) Halka Arzda İzahnamenin Hukuki Niteliği ve İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluk, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (1), 118-132, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iibfdkastamonu/issue/29620/317980>.
- Çelik M(2013) Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye İle AB Mevzuatının Karşılaştırılması, (Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul).
- Çetin N (2011) Sermaye piyasası hukukunda yatırımcının korunması ilkesinin teorik analizi. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
- Çetin N, Töremiş H E, Cantimur Z(2014) 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun Sistemik Analizi, 1. Basım, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Çolak Ö F (2001) Finansal Kriz Ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(2).
- Çörtük O, Erten M(2016)Türkiye'de Kamuyu Aydınlatmanın Sermaye Piyasasına Etkisi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 45(1).
- Demirkol Ö F, Aba E(2012) Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Süreci İçinde Gelen Ek Düzenlemeler Seti: Basel III Kriterleri, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi,5(2).
- Doğaner A(1992) Türkiye'de Bankaların Denetimi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi Para -Banka Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Ebu Selmi R M(2015) Mada Tavafur Mutatalibat Alrakabat Aleşirafiat Vafk Mukararat Bazil 111: Dirasa Tahlilia Tatbikia Ala Alkita Almasrifü Alfilastini, Yüksek Lisans Tezi, Islamic University, Filistin(Gazze).
- El Altir A (1996) Siru Almihna Fi Altashrie Alardini -Dirasat Mukarana-Kitab, Mektebat Dar Althagafat Lilnaşır Val Tevzi, Ürdün(Amman) .
- El Kari M A (2001) Alsiriya Fi Alamaliaat Almasrifia Mafhumuha Vadavabitaha, El Baraka İslam Ekonomisi Paneli, Malezya(Kuala Lumpur).
- Er B(2022) Mevduat Sözleşmesinin Tanımı, Kurulması ve Türleri, Taad, 49. Sayı.
- Erdoğan A (2014) Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi ve Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16, 1, 2014, 141-182.
- Erdoğan M M (2007) Mali İstikrarın Kamusal Niteliği ve Mali Piyasa Başarısızlıkları. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7(2).
- Eroğlu N, Söylemez A O, Alıç C (2016)Türkiye'de Zorunlu Karşılıklar ve Tüketici Kredileri: Ekonometrik Bir Model Denemesi, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 38(2).
- F. Yücel Y(2010) Tasarruf Sahiplerinin Hak ve Menfaatlerinin Korunmasına Dair Mevzuat, Tbb Dergisi, Sayı 87.

- Fahd Al-Rashidi C (2003) Alvadayı Almasrifiat Fi Alkanun Almisri Valmukaran - Dirasat Mukarana- Doktora Tezi, Hukuk Fakültesi, Ain-Shams University, Mısır(Al-Kahire).
- Fahrettin Önder M (2018) Fonksiyonları Açısından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Ve Yatırımcı Tazmin Merkezi'nin Karşılaştırılması, Ticaret Ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 4(1), 33-55.
- Filistin Ekonomi Politikası Araştırma Enstitüsü (2016) , Alşumul Almali Fi Filastin, Filistin(Kudüs Ve Ramallah).
- Filistin Mevduat Sigorta Kurumu (Resmi Web Sitesi) <https://www.pdic.ps/> (Mart 2023).
- Filistin Mevduat Sigortası Kurumu Resmi (Olaylar) Gazetesi, Sayı: 101 <http://muqtafi.birzeit.edu/pg/getleg.asp?id=16506> (Mart 2023), (Ağustos 2013 Tarihli 7 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname).
- Filistin Para Otoritesi (Resmi Sitesi), <https://www.pma.ps/ar/> ,Nisan 2023.
- Filistin Para Otoritesi Resmi Web Sitesi (2012) (1) Sayılı Tebliği, https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/english/annual%20reports/pma%20annual%20reports/annual_report_2012_final.pdf (Mart 2023)
- Filistin Para Otoritesi Resmi Web Sitesi(2010), Bankalar Kanunu, https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/legislation/laws/presidential_decree_no_9_of_2010_on_banking_law.pdf (Nisan 2023)
- Filistin Para Otoritesi Yıllık Raporu(2020), <https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/arabic/%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%82%D8%AF%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A/Annual%20Report-A-%202020.pdf?Ver=2021-09-13-091605-507> (Mart 2023)
- Filistin Para Otoritesi(2017), Dalil Alkavaid Valmumarasat Alfudla Lihavkamat Almasarif Fi Filistin(Filistin Para Otoritesi,Filistin).
- Filistin Para Otoritesi'nin Yıllık Raporu (2017) <https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/arabic/%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%82%D8%AF%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A/Ar%202017.pdf> (Ocak 2023).

Filistin Para Otoritesi'nin Yıllık Raporu, (2014)
https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/arabic/%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%82%D8%AF%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A/Annual_Report_2015_Ar.Pdf (Mart 2023).

Filistin Para Otoritesi'nin Yıllık Raporu, 2013. https://www.pma.ps/portals/0/users/002/02/2/publications/arabic/%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1%20%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%82%D8%AF%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A/Annual_Report_2014_Final.Pdf (Mart 2023).

Filistin Resmi Gazete (2002), (Mecelleel Vakae El Filistini) 41. Sayı, Filistin Fetvası Ve Yasama Bürosu, https://info.wafa.ps/userfiles/server/pdf/fact_41.pdf (Mart 2023).

Filistin Sermaye Piyasası Kurumu Resmi Web Sitesi Tüm Raporlar <http://www.pma.ps/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D9%8A%D8%A9/>.

Filistin Sermaye Piyasası Kurumu(2008), (2) Tebliğ Yayınlandı. <https://www.pma.ps/%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%88%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%A7%D9%84%D9%8A%D8%A9/> (Nisan 2023).

Filistin Ulusal Yönetimi (2010) 9 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, http://www.pal-plc.org/ar_page.aspx?id=mkwfkfa88513029amkwfk (Nisan 2023).

Gürel E, Bulgurcu Gürel E B, Demir N (2016) Basel III Kriterleri, Bankacılık Ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, 1(3): 16-28.

Halk Bank, Finansal Tablolar Ve Fonksiyonları <https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmanina-danisin/makaleler/muhasebe-ve-denetim/finansal-tablolar-ve-fonksiyonlari.html>, 15 Haziran 2023.

Halk Bank, Finansal Tablolar Ve Fonksiyonları <https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmanina-danisin/makaleler/muhasebe-ve-denetim/finansal-tablolar-ve-fonksiyonlari.html>, 15 Haziran 2023.

- Halk Bank, Finansal Tablolar ve Fonksiyonları
<https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmanina-danisin/makaleler/muhasebe-ve-denetim/finansal-tablolar-ve-fonksiyonlari.html>, 15 Haziran 2023.
- Hamdan M(2019) Asar Havkamet Alşarikat Ala Almasruf Aldaribi Fi Alşarikat Almusahama Almudraja Fi Suk Filastin Lilavrak Almalia, Yüksek Lisans Tezi, An-Najah National University, Filistin (Nablus).
- Hanafi A A (2005) Asasiat Alistismar Fi Borsat Alavrak Almaliat : Ashum , Sanadat , Vataik Alistismar , Alhaiarat, Aldar Aljamiet Liltibet Valnaşır Valtavzi , Mısır (İskenderiye) .
- Haryuş H (1996) Alistismar veltamvil bayna alnazariyat valtattbik, Almaktabat alvataniyat,Ürdün(Amman)
- Hende M İ (2002) İdarat Albnuk Altijariet : Madhal İtihaz Alkararat - Kitab , Almaktab Alarabi Alhadis, Mısır (İskenderiye) .
<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18509&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5>
- Humidat C (2004) Madaa İltizam Alşarikat Alsinaeia Almudrajat Fi Bursat Eumaan Bimaeyir Al'iifsah Alwaridat Fi Maeayir Almuhasaba Alduwlia Wataelimat Hayyat Alawrak Almalia, Doktora Tezi, Amman Arap University, Ürdün, S. 76.
- International Association Of Deposit Insurers (IADI), IADI Core Principles For Effective Deposit Insurance Systems, IADI,S.18.
<https://www.iaidi.org/en/assets/file/core%20principles/cprevised2014nov.pdf>, (Mayıs 2023).
- Işıl G , Tanınmış Yücelmemiş B, Alkan U (2016), Tasarrufların Yatırıma Dönüşümünde Banka Kredilerinin Rolü, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 53(622).
- İbiş C (2004) Konsolide Mali Tablolar Usul, Esas Ve Uygulamalar, İstanbul: Yaylım Yayıncılık, 18.
- Kaya İ. (2011), Konsolide Finansal Tablolar, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- İhtiyar M(2006)Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi (Beta Yayınları, İstanbul).
- İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği,M. 4.
- Jahjuh M M M(2017)Asar Alafisah Ğayr Almali Ala Alkimat Alsukiet Lişeriket Almudrajat Fi Borsat Filistin, İslamic University, Filistin(Gazze).
- Kaderli Y, Doğu S, Arabacı Ö (2013) Basel III Ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri, Ege Akademik Bakış Dergisi, 13(4).

- Kamal Z(2007) Davr Nizam Altamin Ala Alvadayı Fi Salamat Albnuk Min Altatsur, Yüksek Lisans Tezi, Msila University, Ticari Ve İdari Bilimler Fakültesi, Cezayir, 2011-2012.
- Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) www.kap.org.tr (Mayıs 2023)
- Kara M S (2015) Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukukî Sorumluluk, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 23(2).
- Kara M S(2015) Sermaye Piyasası Aracılık Faaliyetlerinde Yatırımcının Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: 2009, 28. Akt. Mustafa Sencer Kara, Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukukî Sorumluluk, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23(2).
- Karlı M(1989) Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler, 1. Basım, (Ormen Pazarlama, İstanbul).
- Kayd A(2014) Alaistiklal Almalii Validari Fi Almuasasat Alamat Alfilastiniat-Almafhum Valmumarasatu- Alaitilaf Min Ajl Alnazahat Valmusaalat (Aman), Sayı:76, , Filistin, S.6 [Http://Www.Aman-Palestine.Org/Data/Itemfiles/Caf596652a8a3c78ecbaa3ce08642faa.Pdf](http://www.Aman-Palestine.Org/Data/Itemfiles/Caf596652a8a3c78ecbaa3ce08642faa.Pdf) (Ocak 2023).
- Kaymaz A İ (2016) 6362 Sayılı Yeni Sermaye Piyasası Kanununa Göre Yatırımcı Tazmin Sistemi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22, 3, 1625-1648.
- Kazgan H(1995) Tarih Boyunca İstanbul Borsası (İMKB Yayınları, İstanbul).
- Kharbush H, Arashid A, Juda M (2012) Alasvak Almaliat : Borsat Alashum Valsanadat Almaliat Dar Zahran Lilnaşır Val Tevzi ,Ürdün (Amman).
- Kibar A F (2018) Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Asimetrik Bilgi Sorunsalı Ve Çözüm Yolları, Ticaret Ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 4(2), 199-200.
- Kur'an- I Kerim. Bakara Süresi 261. Ayet
- Kur'an-I Kerim, İsra Süresi,34. Ayet.
- Kuveyt Bankalarındaki Mevduatların Garantisi Kanunu(2008), Sayı:30, Madde: 2 (Kuvayt Bugün Gazetesi, Cilt:895, S.7.) https://www.cbk.gov.kw/ar/images/Law-30-Year-2008-12035_V30_Tcm11-12035.Pdf (Şubat 2023).
- Küçüksozen C (1999) Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması: Türk Sermaye Piyasasının Bu Açından Değerlendirilmesi, 1. Basım, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- Libya Mevduat Garanti Fonu Resmi Sitesi, //https://Ly.Gov.Dif, Nisan 2023.
- Malek J(2020) Vaki İdaret Almahatır Fi Albnuk Alfilastiniat Vifk Mair Bazil II Min Vichet Nazar Alamilin Fiha, Yüksek Lisans Tezi, Quds University, Filistin (Kudüs).

- Manad N(2007) Alnizam Alkanuni Lildaman Alvadayi Almasrifiat, Yüksek Lisans Tezi, Mohamed Bougherra University, Cezayir(Boumerdes).
- Matar M (1999) İdaret Alistismarat/ Alitar alnazari veltatbikat alameliyat, Muassasat alvarak lilneşir veltevzi,Ürdün(Amman).
- Meral N(2020) Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Doktora Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi Ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Merkez Bankası Kanunu, M. 40/II.
- Mesdur F(2010) Alrakabat Almasrifia Bayn Albunuk Aliaslamia Valbunuk Altaklidia, Alhadamat Almaliat Vaidaret Almuhatır Fi Almasarif Alislamiyat, Farhat Abbas University, Cezayir(Setif).
- Misbih H (2018) Vakie Tatbik Alcihaz Almasrifii Alfilastini Liaitifakiat Bazil Vatatavuratihia, Yüksek Lisans Tezi, , Islamic University, Filistin (Gazze).
- Muhammed Abdül Vedud Ebu Ömer(1999) Almasvuvliat Alcezayiyat An İfşa Alsiri Almasrifi -Dirasat Mukarana- Dar Vail Lilnaşır Val Tevzi ,Ürdün (Amman).
- Mübarek S(2020)0 Alsiriya Almasrifia : Dirasat Mukarana Fi Altaşriat Alarabia Vel Talimat Almasarif Almarkazia, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Fakültesi,Mutah University, Ürdün.
- Nassima M(2002) Dirasa Lieakd Alvadiat Alnakdiat Almasrifiat, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Ve İdari Bilimler Enstitüsü, Algeria University , Cezayir.
- Neccar M(2017) Kias Madaa Tahakuk Alshafaafia Walaiifisah Fi Altakarir Almalia Almanşura Lilbunuk Alwatanian Alfilastiniat Almudraja Fi Bursat Filastin, Yüksek Lisans Tezi, Al Azhar University, Filistin(Gazze)
- Obeid R(2022) Manzumat Daman Alvadayi Almasrifiat Fi Alduval Alarabiat, Arap Monetary Fund, Birleşik Arap Emirlikleri: Abu Dhabi.
- Or Z(2011) Bankaların Halka Açılması Ve Kamuyu Aydınlatma Yükümlülüğü: Hukuksal Bir Bakış Açısı, Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi,3(1).
- Öznacar R (2006) Vadeli İşlemlerin Para Piyasalarına Etkileri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para, Sermaye Piyasaları Ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Pay Alım Teklifi Tebliği(2014), Resmî (Olaylar) Gazetesi 28891.
- Pekacar E (2021) Osmanlı Devleti'nde Borsa: Dersaadet Tahvilat Borsası'ndan Esham Tahvilat Borsasına Geçiş, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rabah G (2005) Alvaciz Fi Almuhalafat Almasrifiat, Mektebet Zain Elhukukiyet Vel Edebiyet,Lübnan (Beirut).

- Ramazan Z(2007) Mabadi Alistismar Almali Valhakiki - Kitab , Dar Vail Lilnaşır Val Tevzi ,Ürdün (Amman).
- Sermaye Piyasası Kurulu, Özel Durumlar Rehberi, 3-27. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://spk.gov.tr/data/61e36ca51b41c61270320820/0dc4659f7005c7d2bdc5f151a7014ba8.pdf (Temmuz.2023).
- Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1), (2017), Resmî (Olaylar) Gazetesi 29968.
- Sermeye Piyasası Kanunu, *Resmî (Olaylar)Gazete 28513*, 6362, M. 32/1.
- Shabeer M H (2004) Almuamalat Almaliat Almuasera- Kitab , Dar Alkutub Almesriat, Mısır (Kahire).
- Shaima J, Rumaisa K(2020) Vaki Tatbik Mukararat Lacnet Bazil Ala Aljihaz Almasrifi Dirasa Tajarub Ba'd Alduval Alarabiat, Yüksek Lisans Tezi, University Center Abdel Hafeez Boulosof Mila, Cezayir.
- Soğanlı F (2020) Kamuyu Aydınlatma Belgeleri Ve Bunlardan Doğan Hukuki Sorumluluk, Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Sulaiman A V A (2014) Tanzim Almarafik Alamat -Dirasat Mukarana- Yüksek Lisans Tezi, An-Najah National University, Filistin (Nablus).
- Sungur T(1999)Bankacılar İçin Banka Tekniği, 1. Baskı, İstanbul.
- Şengül S(2002) Sermaye Piyasası Mevzuatı Açıklama Ve Yorumları, 1. Basım, (İmaj Yayınları, Ankara).
- T.B.M.M. Bankacılık Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (2005) 1/1007, 22. Dönem.
- Taha M K, Amaliat Albunuk- Kitab, Dar Alfıkr Aljami Lilnaşır Val Tevzi, Mısır (İskenderiye).
- Talası İ A (2012) Türkiye'de Bankacılık Sistemi Zorunlu Karşılık Yönetimi, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük <https://Sozluk.Gov.Tr/> 13.06.2023
- Tekinalp Ü(2002) Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul, 1982, 10; Asuman Turanboy, Halka Açık Banka ve Hissedarının Korunması, Ankara.
- Tekinalp Ü(2009) Banka Hukukunun Esasları, 2. Basım, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tevetoğlu M(2015) Mali Durumu Bozulan Aracı Kurumlarda Alınacak Tedbirler Ve Özellikle Tedrici Tasfiye, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı, 2006, Resmî Gazete, Yatırımcı Tazmin Merkezi Yönetmeliği, 29280.

Ticaret Kanunu, Bilgi Alma Hakkı, 437. Sayı 2. Maddesi, [https://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-437/#:~:text=\(2\)%20Pay%20sahibi%20genel%20kurulda,%C5%9Firketin%20ba%C4%9F1%C4%B1%20%C5%9Firketlerini%20de%20kapsar](https://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-437/#:~:text=(2)%20Pay%20sahibi%20genel%20kurulda,%C5%9Firketin%20ba%C4%9F1%C4%B1%20%C5%9Firketlerini%20de%20kapsar) (24.07.2023).

TMSF, Sıkça Sorulanlar, <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Finansman/mevduat.sss.guncel> (Temmuz 2023).

TMSF, Tarihsel Yolculuk <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Info/Tarihce.Tr>, 10.06.2023.

Tuna A (2008) Basel II Çerçevesinde Bankalarda Kurumsal Yönetim ve Türkiye'deki Ticari Bankalar Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Turanboy A(2002) Halka Açık Banka ve Hissedarının Korunması, 1. Basım, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS), www.tfrs.org.tr (Mayıs 2023).

Türkiye Muhasebe Standardı 1 Finansal Tabloların Sunuluşu(2018), Resmî (Olaylar) Gazetesi 30430.

Uçar D, Köksal M. O (2019) Tasarruf Mevduatı Sigorta Sisteminin Görünümü ve Bankacılık Sektöründeki Son Durum, Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi,1(1-2), 76.

Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği Resmi Web Sitesi, <https://www.iasi.org/en/core-principles-and-guidance/core-principles/> (Mart 2023).

Üçışık G, Çelik A (2018) Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, (On İki Levha Yayıncılık, İstanbul).

Ünver Aydın, T(2017) Müşterek Hesap, 1. Baskı, İstanbul.

Ürdün Sigorta Ve Mevduat Kurumu Kanunu Resmi Site, <https://jordanianlaw.com/%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D9%86%D9%8A%D9%86/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86-%D9%85%D8%A4%D8%B3%D8%B3%D8%A9-%D8%B6%D9%85%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%AF%D8%A7%D8%A6%D8%B9/> (Mart 2023).

Ürdün Ticaret Kanunu (1966) 12 Sayılı Kanun, https://www.mit.gov.jo/ebv4.0/Root_Storage/Ar/Eb_List_Page/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D8%B1%D8%A9%D8%B1%D9%82%D9%85_12_%D9%84%D8%B3%D9%86%D8%A9_1966%E2%80%8B.Pdf (Mart 2023).

Vurucu M, Arı U M(2015) Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılık Ürün ve Hizmetleri, 1. Baskı, İstanbul, 34.

Wahdan T(2017) Asar Almahatır Almalia Ala Alada Almali Lilbunuk Altijaria: Dirasa Tatbikia Ala Albunuk Altijaria Almudraja Fi Suk Amman Almali (Yüksek Lisans Tezi), Zarqa University, Ürdün (Zarka).

Yasaman H (1992) Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul: Hamdi Yasaman, 10-11.

Yatırımcı Tazmin Merkezi, Azami tazmin tutarı ne kadar?. <https://www.ytm.gov.tr/Home/Sayfa/92> (Temmuz 2023).

Yavuzarslan N(AKT.Eroğlu N) (2011) Finansal İstikrar Ve Zorunlu Karşılıklar, Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

Zülfüoğlu Ö(2019) Finansal İstikrar Ve Ekonomik Büyüme Amaçları Bağlamında Optimal Finansal Regülasyon Çerçevesinin Oluşturulması, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi KAÜİİBFD, 10(19).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Mm. 1, 45, 67,73 Maddeleri.